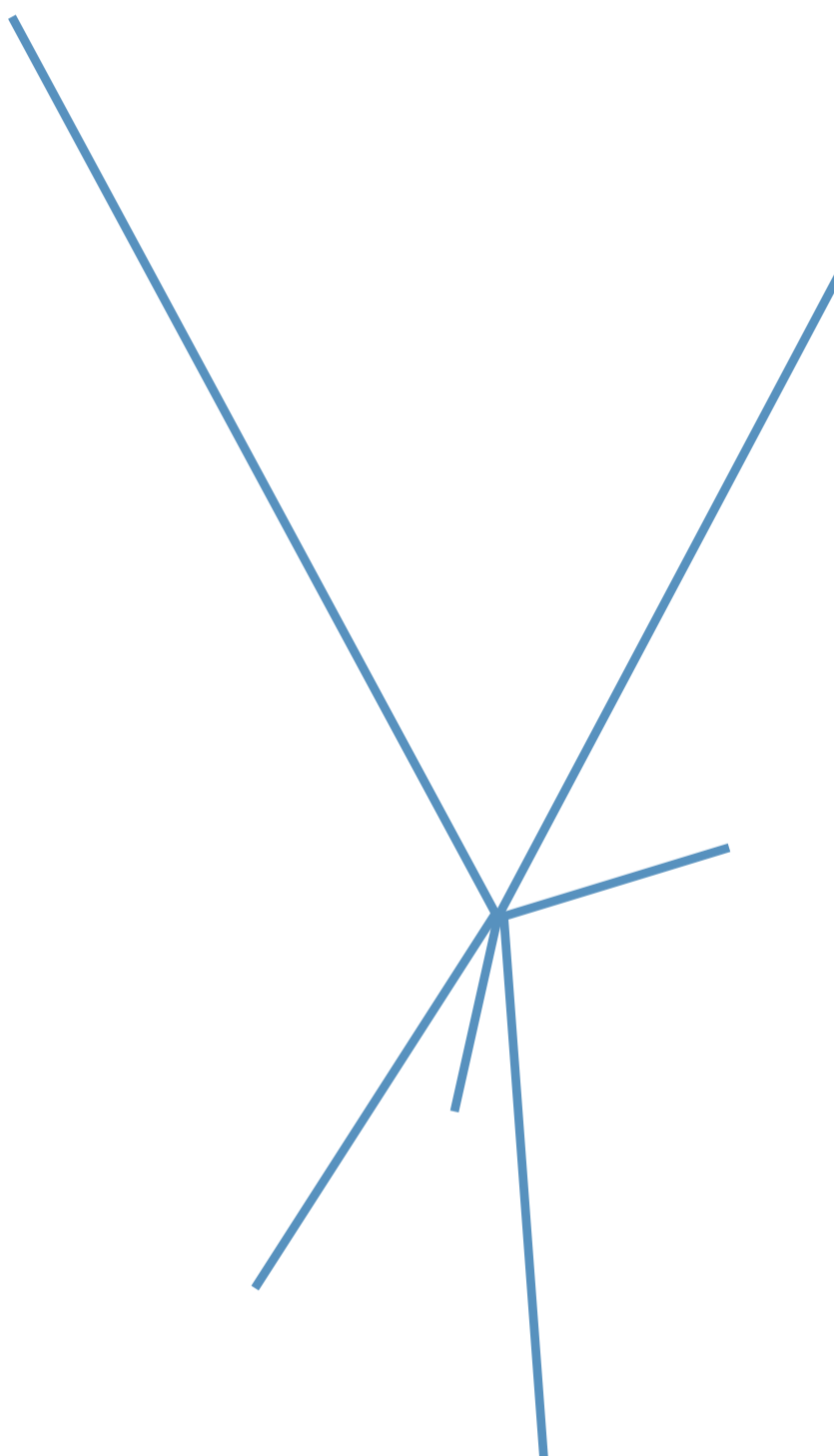

Manuál tvorby
verejných priestranstiev
pre mesto Nitra

NITRA

VIDITEĽNÁ

Analytická časť

gogolák + grasse
GOGOLÁK Ivan, GRASSE Lukáš

gogolák + grasse, Praha, 2021

Manuál tvorby
verejných priestranstiev
pre mesto Nitra

NITRA

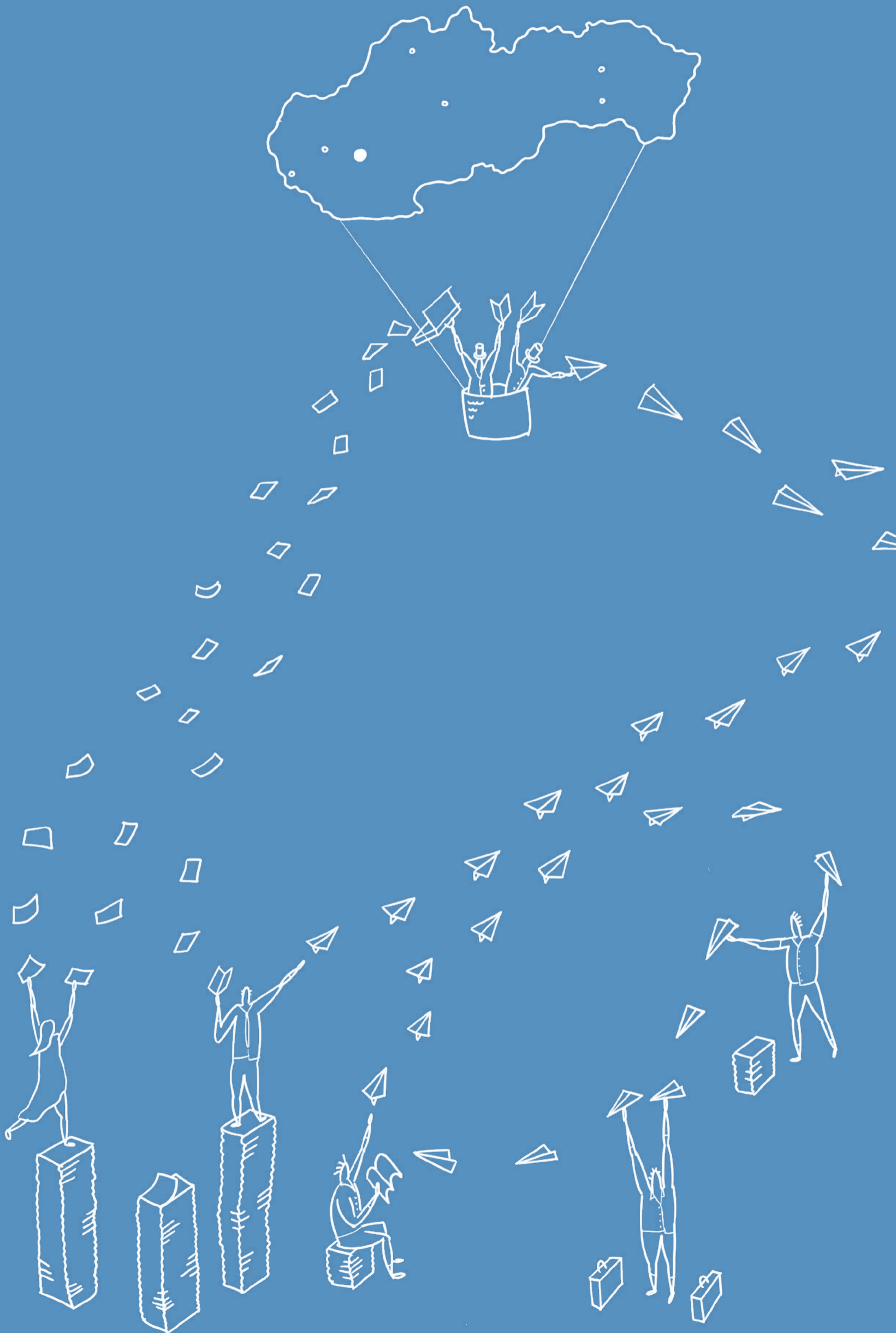
VIDITEĽNÁ

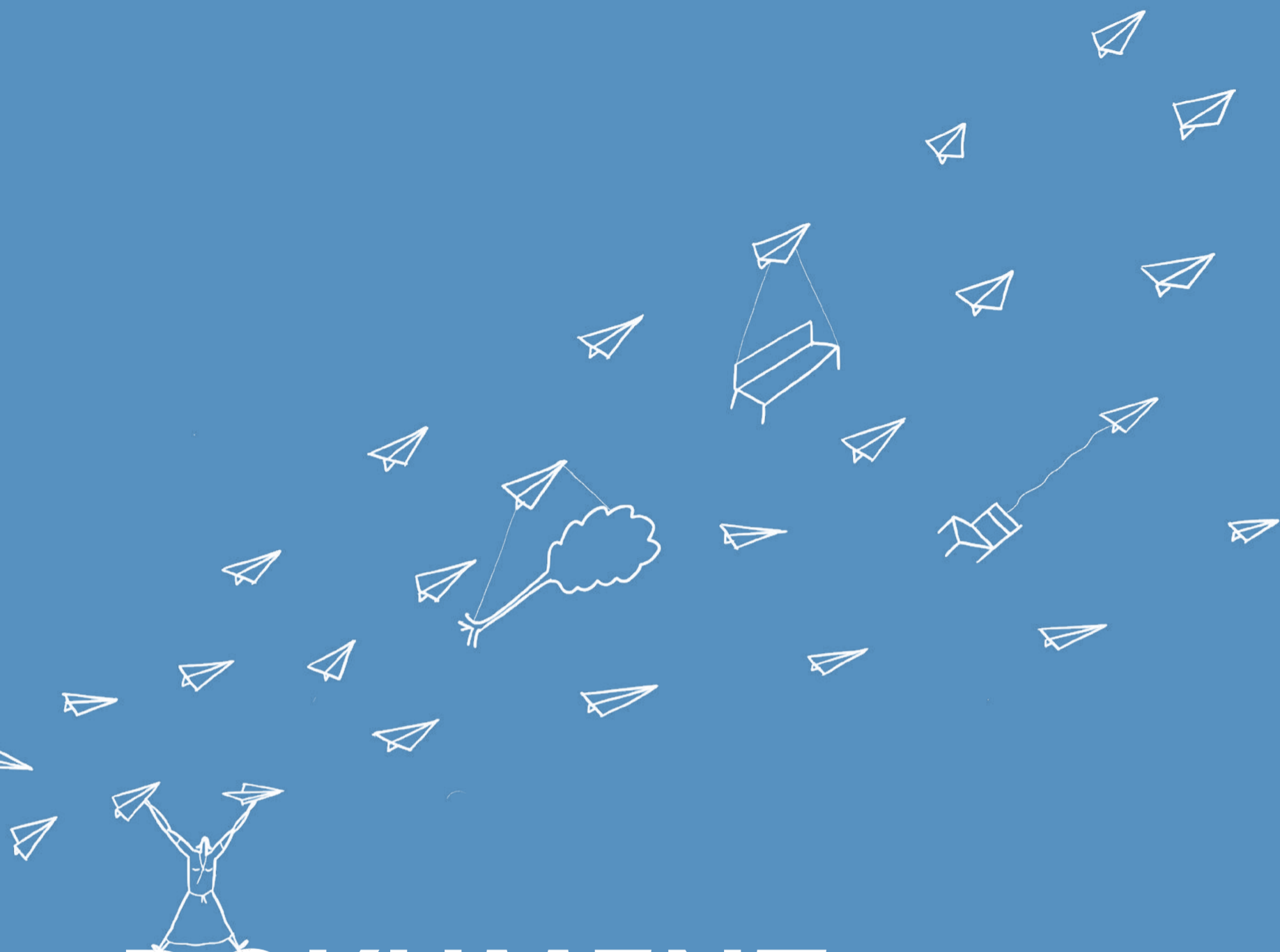
Analytická časť

gogolák
+ grasse

MESTO
NITRA

DOKUMENT *hľadá charakter a súvislosti, identifikuje otázky a interpretuje prostredie Nitry, viditeľnej Nitry. Prostredie, ktoré je verejné alebo s režimom a slúži na pobývanie a pohyb – námestia, miesta, ulice, parky, cesty v krajine i jej časti, priechody i nadväzujúce prístupné areály. Nitru vidí pomocou výskumu a interpretácie zisteného vo väzbe na ostatné záväzné dokumenty mesta Nitra. Dokument je tak analytickou časťou Manuálu tvorby verejných priestranstiev pre mesto Nitra. Nitrou viditeľnou.*

Priestranstvá sú predmetom skúmania dokumentu ako zástupca chápania prostredia Nitry. Dokument ako celok je pojatý v duchu územného generelu, územnoplánovacieho podkladu pre nakladanie s priestranstvami tak ako ich tento dokument chápe v rámci systematického spresnenia tejto zložky osídlenia a jeho prostredia.

Čo je priestranstvo? Priestranstvá definujeme ako spojenie troch skupín bežne užívaných pojmov. Sú nimi verejné priestranstvá, súkromné priestranstvá so špecifickým režimom používania a krajinné priestranstvá.

Verejnými priestranstvami rozumieme parky, parkové priestranstvá, námestia prípadne priestranstvá obdobne používané, ulice a pešie prepojenia v rámci zastavaného územia obce, ktoré je zastavaným územím obce alebo územím určeným na zastavanie.

Zákon č. 50/1976 Zb. Zákon o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (ďalej stavebný zákon) hovorí o pojme „Urbánny priestor“; konkrétne „(6) Urbánny priestor je časť urbanizovaného prostredia obce, v ktorom sa uplatňujú hmotnopriestorové a funkčné princípy urbanizmu; je ním najmä ulica,

dvor a priestor vytvorený kompaktnou alebo rozvolnenou zástavbou.“ Urbánny priestor je tak najbližšie chápaniu verejných priestranstiev, priestranstiev definovaných v rámci zastavaného územia obce. Územný plán Nitry pojem verejného priestranstva nedefinuje, i keď ho v rámci ducha urbánneho priestoru používa.

Súkromnými priestranstvami so špecifickým režimom rozumieme také priestranstvá, ktoré prirodzene nadväzujú na štruktúru verejných a krajinných priestranstiev, avšak ich vlastníctvo je súkromné a sú dostupné v špecifickom režime. Napríklad pomocou vstupného, alebo s obmedzením pohybu vo vzťahu k času a podobne. Delíme ich na zahradené a nezahradené priestranstvá. Zahradené priestranstvá sú také, čo majú možnosť využiť prekážku, zahradenie. Jedná sa napríklad o areály, uzavierateľné pasáže, prípadne podobné ucelené uzavierateľné vnútorné ulice, areály občianskej vybavenosti, výstavníctva, golfu či priemyslu, uzatvárateľné nádvorcia a súbory pamiatok, botanické a zoologické záhrady a ďalšie. Nezahradené priestranstvá sú také, čo nemajú z podstaty svojho využívania možnosť zábrany vstupu. Jedná sa napríklad

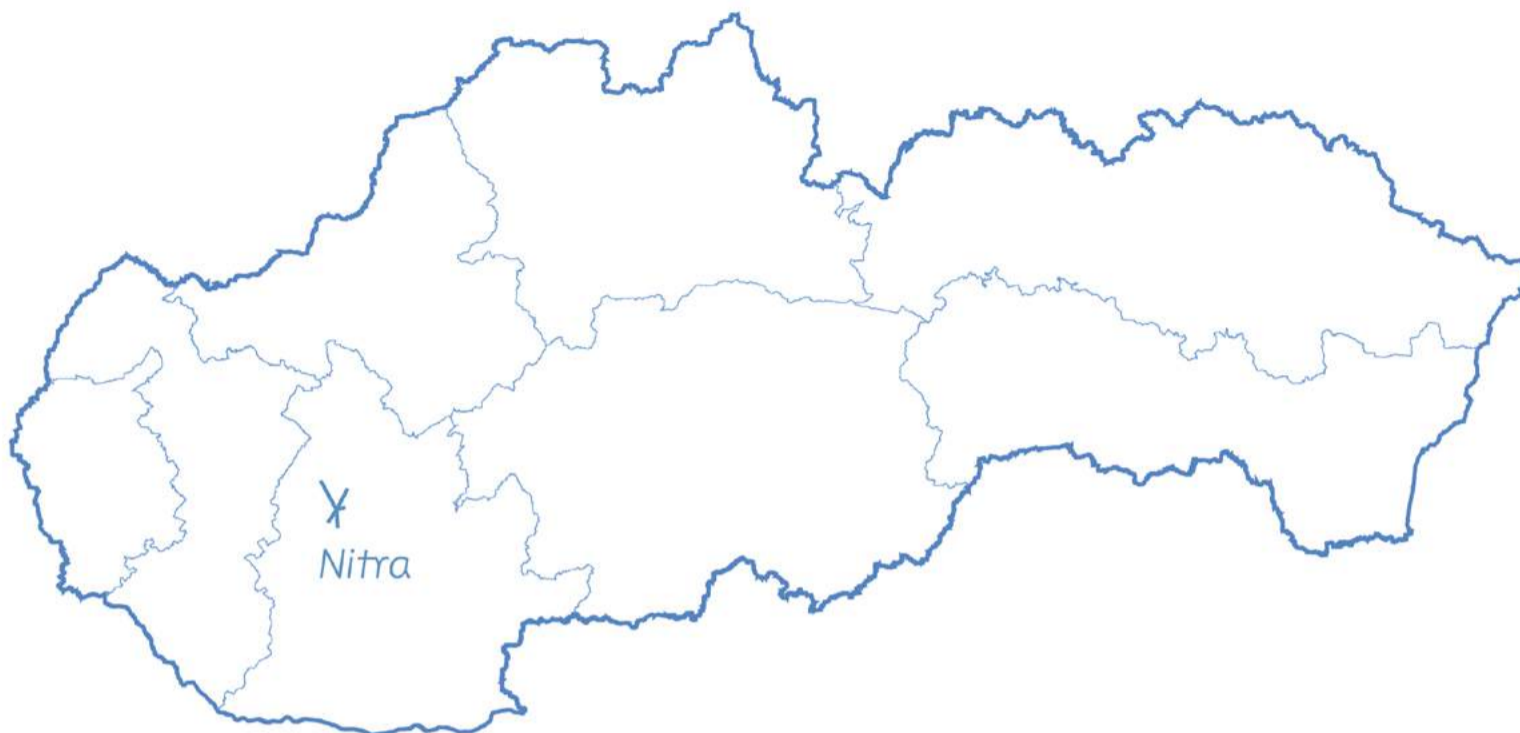
o účelové komunikácie v duchu využitia ako vnútornej ulice, stanice hromadnej dopravy, parkové priestranstvá v súkromnom vlastníctve, súkromné priestory skupín domov v napojení na verejné priestranstvá a ďalšie.

Krajinnými priestranstvami rozumieme mimo zastavané územie obce. Ich reprezentantom sú plochy voľnej krajiny, lesoparkov, lesov, nábreží, sadov, doplnené prvkami osídlenia, malou architektúrou či krajinnými jadrmi, avšak najmä cestnej siete pre pohyb.

Takto pojatý systém priestranstiev, ktorému sa dokument venuje, tvorí kontinuitu a systémovú hierarchiu priestranstiev.

Dokument sa naopak nevenuje takému prostrediu, ktoré nevykazuje známky priestranstiev vo vzťahu k ich potencionálnemu obývaniu ako je napríklad železničný tunel, rýchlostná komunikácia, diaľnica, podzemné parkovanie a podobné avšak môže pracovať s ich blízkymi priestranstvami a priestupmi.

Cieľ Cieľovými kvalitami rozumieme súbor takých kvalít, ktorých je v rámci navrhovania nových a úprave stávajúcich priestranstiev nutné dosiahnuť.

Poloha Nitry v rámci Slovenskej republiky a v rámci Nitrianskeho kraja. Nitra je krajským mestom pre 674 306 obyvateľov a územie s rozlohu 6 343 km².

Sú nimi hlavne

- kvalita ekosystémových služieb priestranstiev
- kvalita kompozície priestranstiev
- kvalita väzieb využitia a priestranstiev
- kvalita pohybu priestranstiev
- kvalita historického kontextu priestranstiev
- kvalita charakterového rozlíšenia priestranstiev
- kvalita detailu priestranstiev a kvalita užívania priestranstiev

Kvalitou ekosystémových služieb priestranstiev chápeme také opatrenia, ktoré napomáhajú posilneniu zásobovacích, kultúrnych, regulačných a podporných kategórií ekosystémov. Jedná sa o prejav prírodnej zložky prostredia a jej priamej interakcie s užívateľmi priestranstiev. Ide napríklad o schopnosť zadržiavania vody, podporu biodiverzity, ochranu prírody, riešenie záplav, produkcie alebo estetické, rekreačné a duchovné hodnoty a ďalšie.

Kvalitou kompozície priestranstiev chápeme také opatrenia, ktoré napomáhajú rozvinúť a ctiť skladbu osídlenia. Jedná sa o prejav kontinuity tvorby mesta a jeho skladobnosti. Ide napríklad o ctenie stavebných

významových dominánt, väzby na druhy štruktúr zástavby, primerané priestorové parametre priestranstiev, navrhované s ohľadom na tieto i programové skutočnosti i systematické zaradenie priestranstva a ďalšie.

Kvalitou väzieb využitia a priestranstiev chápeme také opatrenia, ktoré napomáhajú previazanosťou jednotlivých častí komerčnej a občianskej vybavenosti s priestranstvami. Jedná sa o prejav väzieb v rámci ich orientácie na priestranstvá, náplne i spätnej väzbe týchto častí. Ide napríklad o previazanie vnútorných priestranstiev areálov a ich nástupných priestranstiev, priestupnosti vo vzťahu k režimovým opatreniam a vzťahu k významu objektov a ďalšie.

Kvalitou pohybu priestranstiev chápeme také opatrenia, ktoré napomáhajú podpore rôznych druhov pohybu. Jedná sa o reflexiu celkového dopravného systému mesta v priestranstvách. Ide napríklad o správne riešenie radenia profilu ulice, jej základnej geometrie alebo rozloženia vo vzťahu k druhom pohybu, umožnenia primeranej miery obsluhy územia k rôznym skupinám užívateľov, ich spôsobu pohybu tak, aby nevytváral

účelovo bariéry pre iné druhy pohybu pokiaľ to nie je zadaním riešenia priestranstva a ďalšie.

Kvalitou historického kontextu priestranstiev chápeme také opatrenia, ktoré napomáhajú reflexii obdobia ich vzniku. Jedná sa o správne nastavenie rozsahu a primeranosti tejto reflexie vo vzťahu k súčasným potrebám užívateľov priestranstiev i ochrane hodnôt týchto celkov prostredí. Ide napríklad o ctenie princípov tvorby priestranstiev historických častí, prípadne reflexia pôvodného zámeru kompozície historicky cenného súboru, pokiaľ sú k nemu známe podklady, prípadne koncepcie (jedná sa hlavne o cenné súbory 20. storočia) a väzby na tento druh priestranstiev a ďalšie.

Kvalitou charakterového rozlíšenia priestranstiev chápeme také opatrenia, ktoré napomáhajú určeniu lokálnej danosti. Jedná sa o prvky napomáhajúce v orientácii a hierarchii priestranstiev špecifickou kombináciou detailu a užívania. Ide napríklad o dostrednosť jednotlivých priestranstiev v rámci štruktúry osídlenia, väzieb tejto hierarchizácie a ich prejavu v riešení usporiadania priestranstiev a ďalšie.

Kvalitou detailu priestranstiev chápeme také opatrenia, ktoré napomáhajú zvýšeniu primeranosti využitia prostriedkov detailu k druhu priestranstva. Jedná sa o správne určenie vhodného detailu, vo vzťahu k riešenému územiu a pozícií v systéme priestranstiev. Ide napríklad o výber povrchov, mobiliára i jeho rozmiestnenie, výber odpovedajúcej druhovej skladby výsadby, výber vhodného druhu materiality (a ich rozvrhu u povrchov), ich energetických náročností a životnosti jednotlivých častí detailu a ďalšie.

Kvalitou užitia priestranstiev chápeme také opatrenia, ktoré napomáhajú rôznorodosti, spojitosti a inkluzívnosti užitia priestranstiev. Jedná sa o systematickú podporu mäkkými i tvrdými nástrojmi, prípadne inými druhmi generelov a stratégií i aplikáciu pravidiel usporiadania detailu v priestranstvách podľa žiadaných skupín užívateľov. Ide napríklad o správne umiestňovanie pripájacích bodov, pravidiel dočasnosti užitia i pocit bezpečia, bezbariérovosť či vizuálny smog a ďalšie.

Rozsah Riešeným územím je územie obce Nitra v celom svojom rozsahu. Rozsah popisu jednotlivých zložiek a ich výskum sa týmto územím zapodieva s ohľadom na popis ich dopadu na definované priestranstvá. Nerobí si nárok byť komplexným popisom všetkých častí mesta a orientuje svoju pozornosť na popis tejto témy. Zároveň to ale neznamená, že sa popis jednotlivých častí dokumentu vyhýba komentovaniu dopadov jednotlivých častí na riešenie priestranstiev ako celkového systému nimi ovplyvneného.

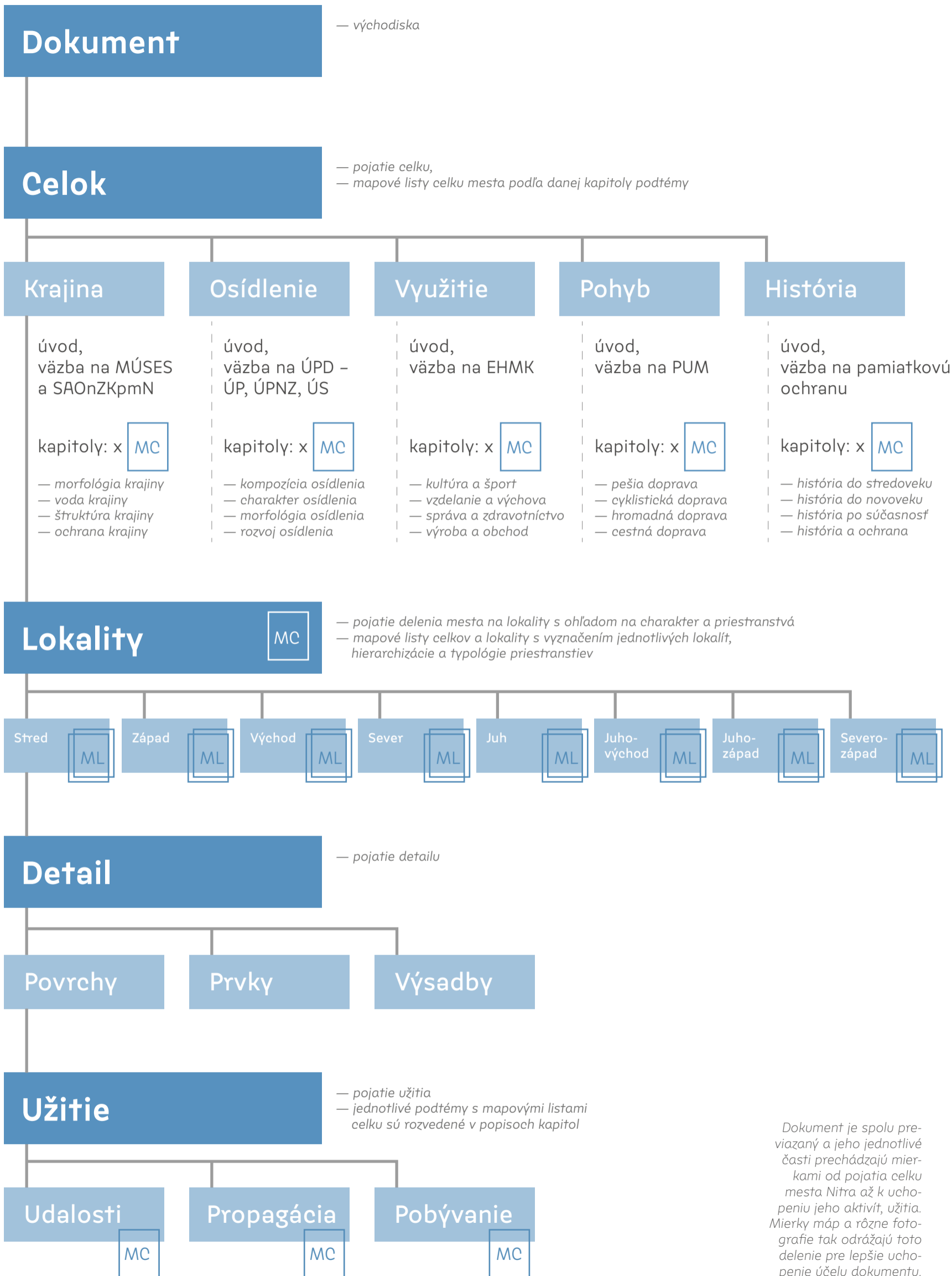
Výskum Získavanie, spracovanie a interpretácia dát prebiehalo v období prvej polovice roku 2021. Zachycuje tak stav a skutočnosti k tomuto dátumu. Ide tak hlavne o popis stavu prvkov, vecí a diania vo vzťahu k priestranstvám.

Mimo historických rešerší územne plánovacích činností dokumentov od začiatku 20. storočia s najpočetnejším zastúpením dokumentov druhej polovice 20. storočia, stávajúcich dokumentov a dátových sad mesta bolo prevedené i miestne šetrenie, ktoré pokrylo veľkú škálu priestranstiev a miestne pokrylo územie Nitry i blízkeho okolia. Prieskum vo vzťahu pokryť maximálne množstvo územia

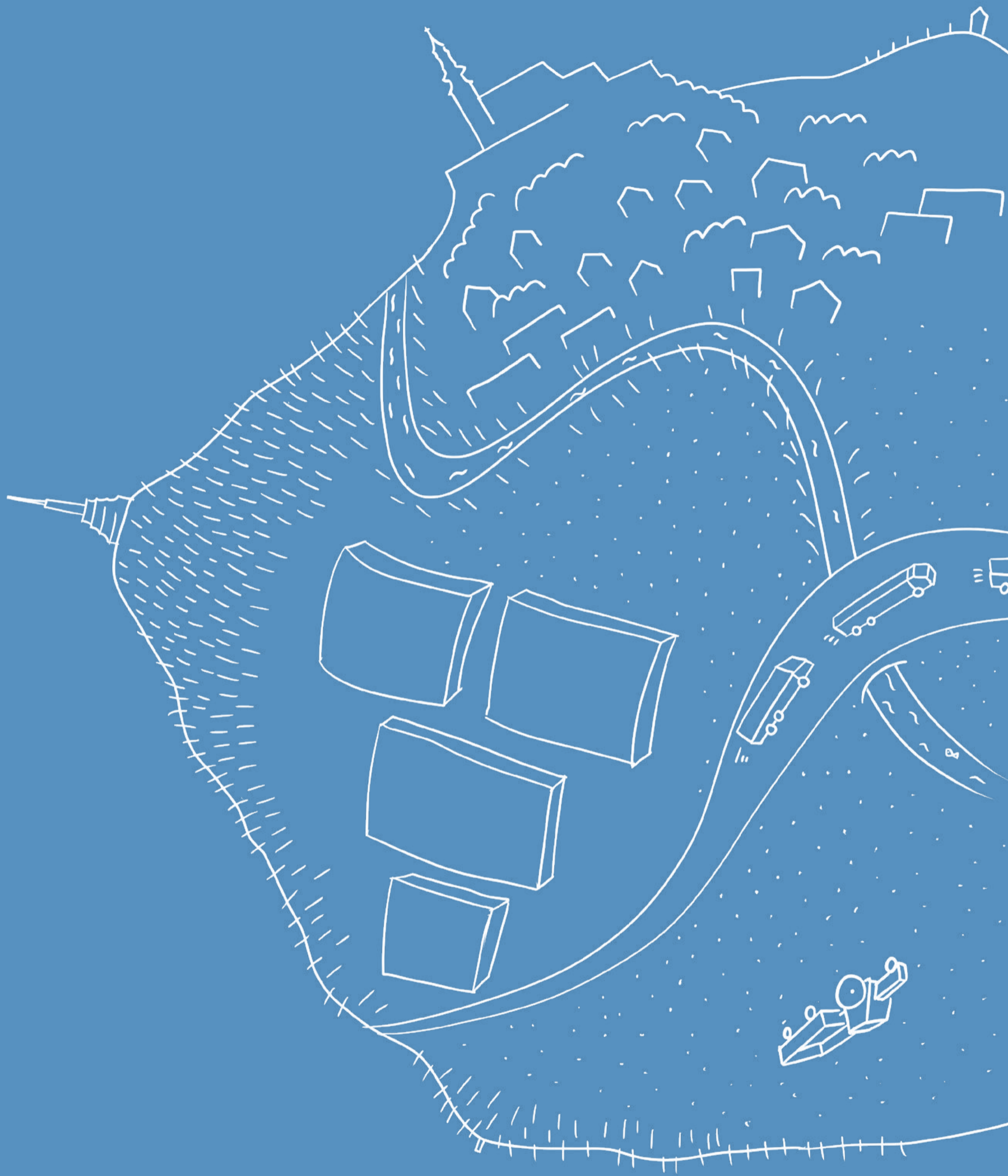
avšak uchopiť jeho prežitie, mierku a sklonu prebiehal peším a cyklistickým pohybom v rámci riešeného územia. Spracované dáta multiodborovo optikou v svojej kombinácii popisujú javy vo vzťahu k priestranstvám a snažia sa ich interpretovať do ucelených blokov informácií, ktoré by mali napomôcť k vytvoreniu kvalitnej návrhovej časti dokumentu. Kapitoly tak formujú témy celku, ktoré sú základným podkladom pre lokalizáciu lokalít a častí lokalít. Toto charakterové delenie je základným rozvrhom pre návrhovú časť dokumentu.

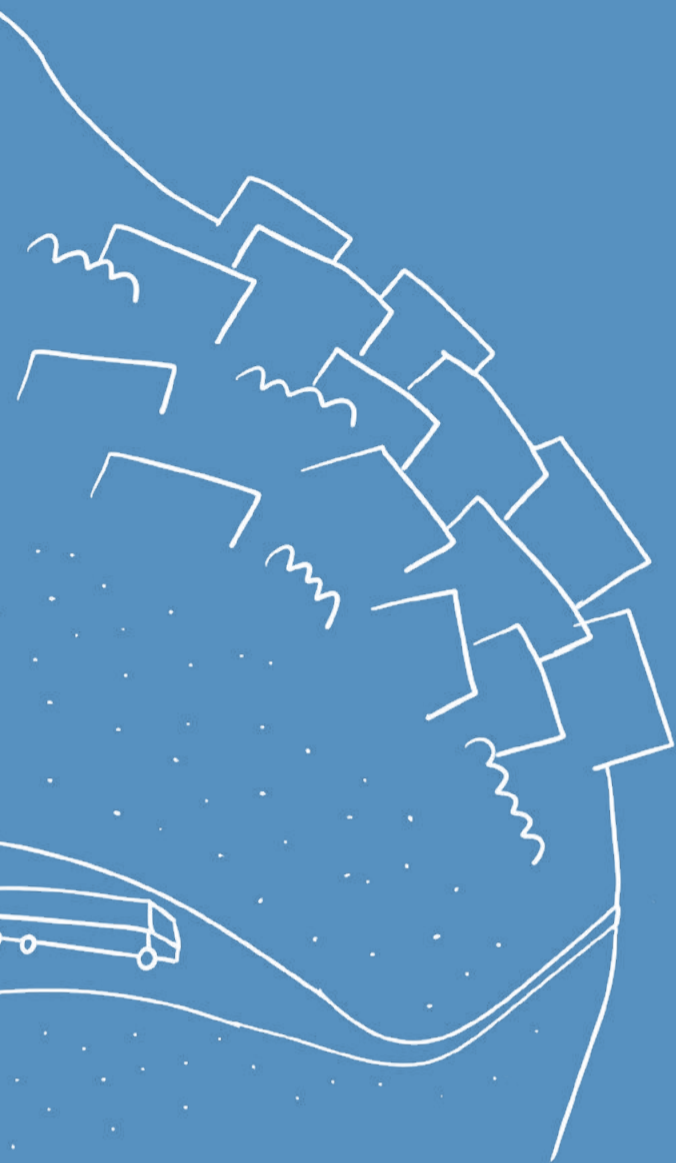
Členenie Členenie dokumentu je hierarchicky radené od pohľadu na celok až k jeho detailu a následne popis ťažšie uchopiteľných aktívnych zložiek priestranstiev. Hlavnými časťami sú *Dokument*, *Celok*, *Lokalita*, *Detail* a *Užitie*. Tieto jednotlivé časti obsahujú svoje špecifické kapitoly, ktoré ich približujú v rámci ich detailu.

Cieľ dokumentu Nitra viditeľná je vytvoriť na základe analytickej časti východiská pre nadväzujúcu návrhovú časť dokumentu. Každá časť dokumentu tak odkazuje na javy, ktorým je nutné venovať pozornosť v návrhovej časti. Tieto časti sú označené symbolom X

Dokument je spolu pre-
viazaný a jeho jednotlivé
časti prechádzajú mier-
kami od pojatia celku
mesta Nitra až k ucho-
peniu jeho aktivít, užitia.
Mierky máp a rôzne foto-
grafie tak odrážajú toto
delenie pre lepšie ucho-
penie účelu dokumentu.

CELOK popisuje previazanosť a zložitosť vzťahov a väzieb Nitry. Nitru tak ako ju vidíme so svojimi kladmi i zápormi s ohľadom na jej budúcnosť. Popis celku je tak komplexným systémom prelínajúcich sa vrstiev fyzického prostredia, života v ňom a historických väzieb. Vrstvy tento celok ponímajú zo svojho pohľadu. Pohľad krajiny, osídlenia, využitia, pohybu a histórie Nitry vytvára otázky pre smerovanie a riešenie priestranstiev Nitry. Celok tak popisuje mesto Nitra ako previazané a živúce prostredie.

Celok pracuje s celým správnym územím Nitry. Hlavným organizačným princípom je práca s jeho vrstvami a ich delením. Tieto vrstvy odrážajú stavové i návrhové vrstvy rôznych dokumentov mesta Nitra, s prevahou podkladov k zastavanému územiu (vrátane území určených na zastavanie).

Ako chápeme celok? Celok je uceleným uchopením správneho územia Nitry. Ide o rozoznanie jednotlivých častí prostredia, chápania ich rozhraní a vzťahov v rámci tohto územia. Celok je tvorený vrstvami, ktoré spolu fungujú synergickým spôsobom, pričom niekedy sa vzájomne limitujú či podporujú. Celok a jeho vrstvy interpretujú hlavne vzťah k priestranstvám.

Celok v širšej krajine môže mentálne presahovať hranice riešeného územia vo vzťahu k širším väzbám územia, hlavne s ohľadom na nadväzujúce zastavané územia či krajinné priestranstvá, dôležité pre interpretáciu celku. Niektoré časti celku sa vo vzťahu k veľkosti správneho územia Nitry nedajú pojať vnemovo (najbližšie je tomu výstup na Zobor) a ich vzájomnému porozumeniu či sprostredkovaným väzbám napomáha práve obdobné pojetie jeho jednotlivých vrstiev ako živúcej štruktúry.

Vrstvy Vrstvou chápeme previazaný súbor tematických informácií a dát o riešenom území. Súbor je koncipovaný takým spôsobom, aby čo najširšie vo vzťahu k priestranstvám postihol danú vrstvu v kapitolách. Každá vrstva je delená na 4 kapitoly. Každá vrstva pokrýva celistvo celé riešené územie. Napríklad vo vzťahu previazania štruktúry krajiny nezastavaného a zastavaného územia a podobne u ostatných vrstiev. Základné vrstvy celku sú *Krajina, Osídlenie, Využitie, Pohyb a História*.

Krajina je z pohľadu celku uchopená ako zaznamenanie stavu i výhľadu štruktúry krajiny jej ochrany, prípadne výber jej ohrození.

Osídlenie je z pohľadu celku uchopené ako zaznamenanie stavu i výhľadu štruktúry osídlenia i zaznamenanie skladobnosti prostredia osídlenia.

Využitie je z pohľadu celku uchopené ako zaznamenanie stavu i výhľadu využitia vo vzťahu na občiansku, komerčnú vybavenosť a pracovné príležitosti.

Pohyb je z pohľadu celku uchopený ako zaznamenanie stavu i výhľadu jednotlivých základných skupín druhov pohybu.

História je z pohľadu celku uchopená ako popis zvolených historických

etáp a ich stôp vo vzťahu k potenciálnym prínosom pre priestranstvá, prípadne pre špecifikovanie hodnôt k ochrane.

Vrstvy tak podávajú komplexnú výpoveď vo vzťahu k riešeným priestranstvám. Ich rozvinutím na kapitoly a komentovaniu jednotlivých javov vyplývajúcich z danej vrstvy získavame vrstvu spätnej väzby, ktorú je nutné vo vzťahu k návrhovej časti riešiť. Nie však na úrovni danej vrstvy ale uchopenia daností a práce s nimi vo vzťahu k riešeniu priestranstiev.

Väzba Na jednotlivé vrstvy viažu platné dokumenty a stratégie mesta Nitra. Pre všetky vrstvy platí väzba na platné územnoplánovacie dokumenty v duchu jednotlivých vrstiev. Špecificky sa potom prejavujú väzby ostatných dokumentov (prípadne spresnenia územnoplánovacích dokumentov a podkladov).

Krajina viaže hlavne na výkres *Ochrana prírody a tvorba krajiny, územného plánu (SAN-HUMA'90 s.r.o., 2018)* a ďalšie dokumenty v spojitosti s ochranou prírody, informácie o stave krajiny a ďalšie.

Osídlenie viaže hlavne na dokumenty *Územný plán mesta Nitra* v znení zmien a doplnkov č. 1–6

Delenie Nitra na jednotlivé katastrálne územia v rámci mesta. Toto delenie ukazuje zložitost' jej územia i histórie. Mesto Nitra má k roku 2020 76 028 obyvateľov s územím 100,5 km².

(SAN-HUMA'90 s.r.o., 2018), spracované územné plány zón, územné štúdié a ďalšie dokumenty v spojitosti s územným rozvojom mesta Nitra.

Využitie viaže hlavne na dokumenty *Stratégia rozvoja kultúry, kreatívneho priemyslu a kultúrneho cestovného ruchu v Nitre (2021–2031)* (ONplan lab, s.r.o., 2020), *Nitra 2026 Európske hlavné mesto kultúry* (Tím Nitra 2026, 2020) a ďalšie dokumenty v spojitosti s rozvojom využitia.

Pohyb viaže hlavne na dokument *Plán udržateľnej mobility* (AF-CITYPLAN s.r.o., 2020), *Stratégia prístupnosti mesta Nitra pre všetkých* (kolektív mesto Nitra a Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska 2019) a ďalšie dokumenty, v spojitosti s rozvojom pohybu.

História viaže hlavne na dokument *Pamiatková rezervácia Nitra Aktualizácia zásad ochrany* (Ing. arch. Eva Gažiová, Ing. Darina Ulrychová, CSc., Mgr. Peter Bisták, 2017), *Centrálna mestská zóna 2014 – v znení zmien a doplnkov č. 1* (BOGÁR, KRÁLIK, POLYÁK, URBAN, 2011), historické mapovanie, zoznamy pamiatok a ďalšie dokumenty v spojitosti s ochranou kultúrneho dedičstva.

Vzťahy Širšie vzťahy územia Nitra sú dané jej polohou v krajine i systémom osídlenia Slovenska. Ostatné vrstvy celku sú potom už len významovou a infraštruktúrnou podporou tejto základnej danosti.

Samotná Nitra neexistuje izolovane a v okrajových častiach svojho územia nadväzuje na okolitú krajinu, osídlenie nadväzujúcich obcí s vlastnými prioritami rozvoja – niekedy idúcich proti koncepcii Nitra, je spádovým i správnym centrom využitia, koncentruje pohyby v širšom okolí a je jadrom historického osídlenia celého regiónu. Najsilnejšie sa tieto väzby prejavujú vo vzťahu k obciam Lužianky, Nitrianske Hrnčiarovice a Ivanka pri Nitre. Tieto obce svojim zastavaným územím priamo nadväzujú na zastavané územie Nitra a tvoria s ním tak jeden hmotný celok hlavne vo vzťahu k obsluhu územia, prípadne budúcim stavbám tejto obsluhy.

Z hľadiska krajiny sa Nitra nachádza na nábehu Trábeča u konca Podunajskej pahorkatiny. Hlavný tok rieky Nitra ju preväzuje so širším krajinným okolím. Daný morfológický útvar je tiež CHKO Ponitrie, ktorý je dôležitý pre širšie krajinné okolie a prepája celok rekreačne smerom na Vtáčnik a ďalej smerom k Veľkej Fatre a Nízky m Tatrám.

Z hľadiska osídlenia sa jedná o 6. najväčšie mesto na Slovensku, s prirahlou aglomeráciou niekoľkých obcí. Najbližším obdobne veľkým mestom je Trnava (do 50 km) a nasleduje Bratislava (do 100 km). Vďaka dobrej dostupnosti hlavného mesta Bratislavy je v okolí riziko výskytu suburbanizačných tendencií nielen kvôli dostupnosti Nitra ale i Bratislavy.

Z hľadiska využitia sa jedná o krajské mesto, správne centrum, centrum širšej vybavenosti s Slovenskou poľnohospodárskou univerzitou. Mesto kandiduje na *Európske hlavné mesto kultúry 2026*. Jedinečným v tomto kontexte je veľtrhový areál výstaviska Agrokomples so svojou jedinečnou rozlohou a úpravou v pešej dostupnosti centra dopĺňujúci význam univerzity.

Z hľadiska pohybu sa jedná o mesto s dobrým cestným napojením na rýchlostnú cestu R1 a v budúcnosti budovanú rýchlostnú cestu R8. To znamená dobré spojenie Trnava–Bratislava i smer Banská Bystrica. Je taktiež obsluhovaná neefektívnym železničným prepojením Nové Zámky–Leopoldov/Topoľčany s navrhnutým priamym prepojením na Šaľu/Bratislavu.

Z hľadiska histórie sa jedná o mesto s najstaršou písomnou zmienkou zo slovenských miest. Je dokladom širšieho aglomeračného osídlenia mikroregiónu už v 7.–6. tisícročí pr.n.l.. Nitra bola tiež centrom prvého väčšieho štátneho usporiadania a odkazom pre legitimitu Slovenskej štátnosti.

Metóda Dané dáta a informácie interpretujeme a dávame do spojitosti. Spojitosť je volená podľa toho aké informácie chceme vzťahmi dáť zobrazíť pre danú kapitolu. Kapitoly tak neraz koncentrujú rôznu plejádu dát a informácií z rôznych dokumentov.

Rešpektujeme stávajúce dokumenty a stratégie mesta Nitra, ich pôvodný návrh, ktorý dopĺňujeme o celkovú vrstvu interpretácie vo vzťahu k priestranstvám i jednotlivým dokumentom a stratégiám medzi sebou.

Vo vzťahu k niektorým vrstvám boli využité historické a archívne dokumentácie pre identifikáciu hodnotných celkov a popis, prípadne určenia vývoja krajiny a osídlenia. Ďalej boli využité dáta pocitového mapovania *Pocitová mapa – Nitra (Atrium architekti, 2018)*, metodika *Metodika k dokumentaci, výzkumu a památkové*

ochraně panelových sídlišť (Rostislav Švácha a kolektiv, 2017), dáta publikácie *Krajina Nitry a jej okolia Úvodná etapa výskumu (Juraj Hreško, Zuzana Pucherová, Ivan Baláž a kol., 2006)*.

Mapová časť celku je zobrazená na celom formáte dokumentu s grafickou mierkou, sú vidieť vzťahy s nadväzujúcimi územiaми. Niektoré dátové sady neboli kompletne, a preto sú použité ich časti. Samotné kapitoly sú následne podporené obrazovými časťami zmieňovaných väzieb dokumentov ako i fotodokumentáciou z miestneho šetrenia, ktoré dokumentujú fragmenty väčších systémov javov, prípadne popisujú ich riešenia vo vzťahu k riešenej kapitole a priestranstvám obecne. Na základe miestneho šetrenia sú aplikované i výsledky pozorovaní pohybov, väzieb a komponovania osídlenia.

Pri návšteve mesta prebehlo niekoľko sedení s rôznymi odborními riešiacimi mesto a boli vypočítané a pokiaľ bolo možné, zapracované ich podnety. Bolo konzultované smerovanie i určenie dokumentu a jeho cieľov. Boli využité podklady participácie a zberu dát zo zmieňovaných stratégií a dokumentov.

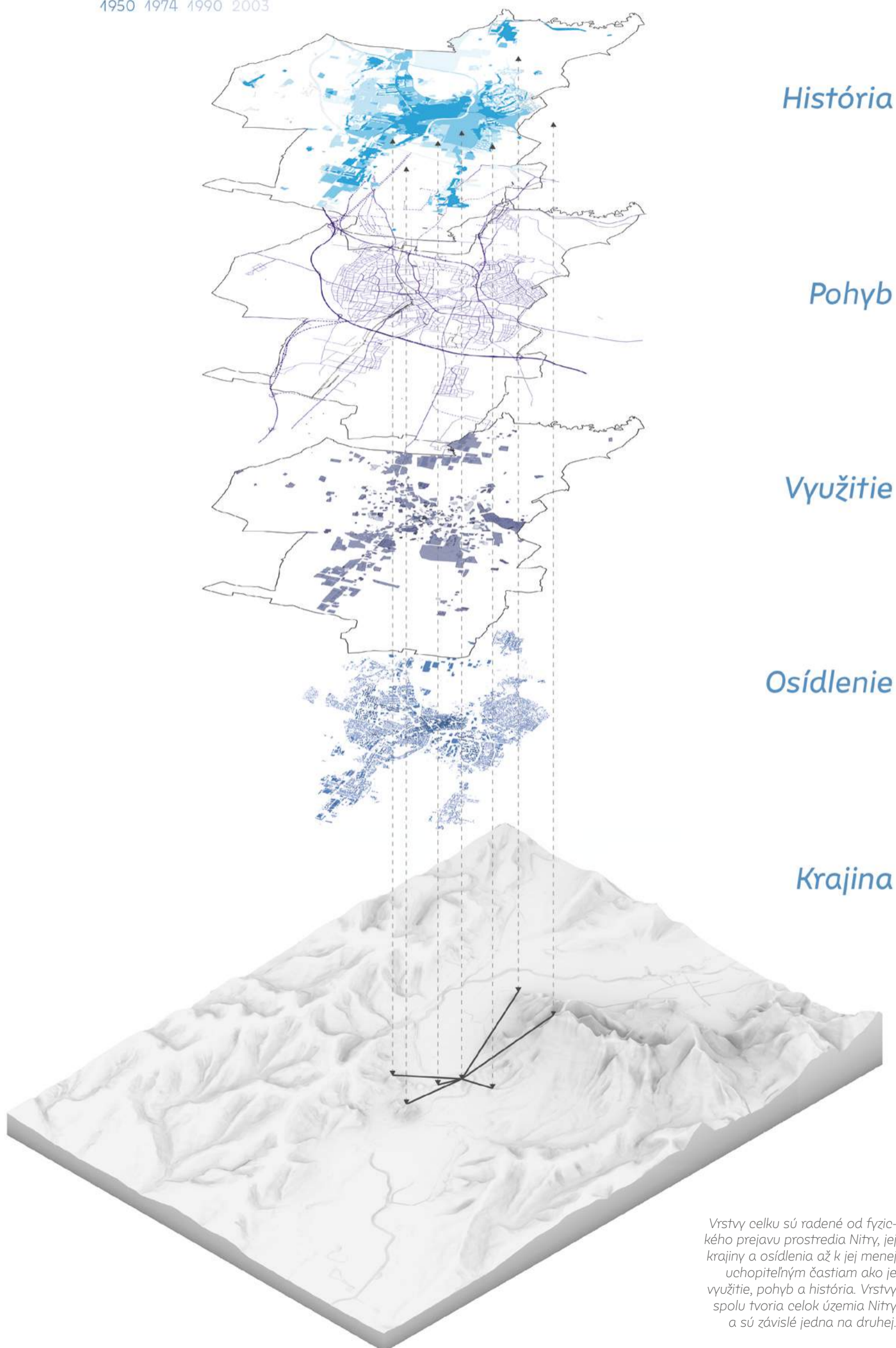
Z pohľadu interpretácie týchto vrstiev celku a ich nenávrhovej po-

lohy sa táto vrstva tak výrazne neprejaví v návrhovej časti vo vzťahu k tendenciám zmien, ktoré náležia inému druhu územnoplánovacej dokumentácie. Pokiaľ by prípadne tento dokument svojou časťou odporoval záväzným dokumentom prípadne normám je táto časť dokumentu neplatná.

Interpretácia celku v jeho jednotlivých vrstvách a ich kapitolách dáva otázky vo vzťahu k cieľovým kvalitám priestranstiev na ktoré bude návrhová časť dokumentu hľadať odpoveď.

Cieľ Cieľ celku je vytvoriť celomestské vrstvy pre interpretáciu lokálneho členenia mesta Nitra a chápanie kontinuity i systému priestranstiev v celomestskom kontexte. Takto vytvorené vrstvy napomáhajú k lokalizácii lokalít a častí lokalít.

1950 1974 1990 2003

História

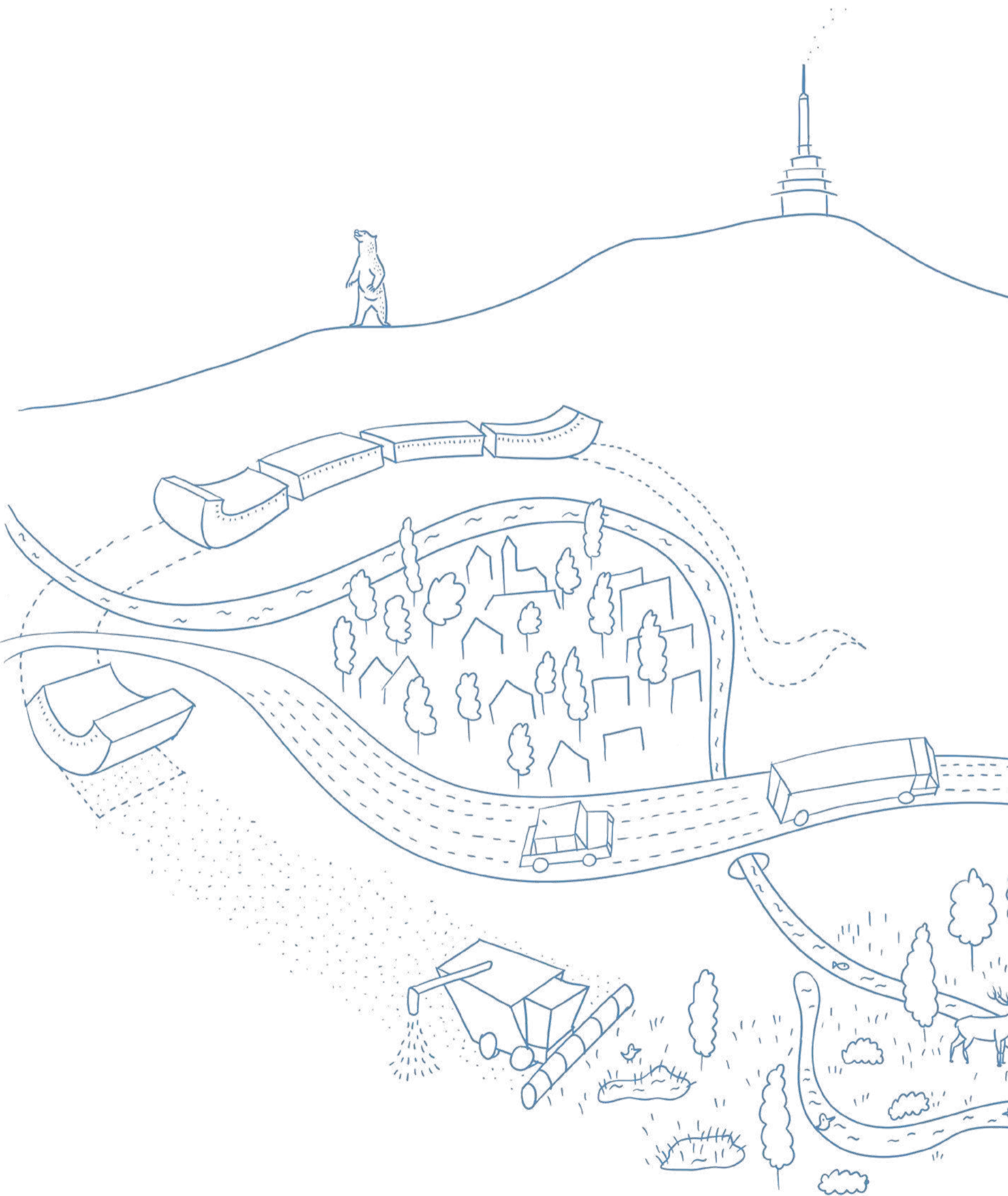
Pohyb

Využitie

Osídlenie

Krajina

Vrstvy celku sú radené od fyzického prejavu prostredia Nitry, jej krajiny a osídlenia až k jej menej uchopiteľným častiam ako je využitie, pohyb a história. Vrstvy spolu tvoria celok územia Nitry a sú závislé jedna na druhej.

Krajina Nitry je zranená. Mimo chránené oblasti krajiny a veľké množstvo parkových priestranstiev v zastavanom území mesta štruktúra krajiny a jej prepojení takmer neexistuje. Morfológicky bohatú krajinu ďalej ohrozuje extenzívne poľnohospodárstvo i stavba priemyselných celkov v údolnej nive rieky Nitra.

KRAJINA Nitra je plná kontrastov. Mesto Nitra sa tak pýši titulom najzelenšieho slovenského mesta – a naozaj ním je. Problém nastane pri vstupe do voľnej krajiny. Prvým problémom je už samotný vstup alebo priestupnosť štruktúry krajiny pre človeka i živočíchy skrz ňu. Novodobá Nitra je tak nedobytná za svojou hradbou ciest, alebo je len nimi uväznená?

Rekreačný potenciál krajiny je nedozerný a rastúce svetové trendy vo využívaní priestranstiev ukazujú, že priestupnosť krajiny je zásadným smerovaním vo vzťahu k priestranstvám osídlenia. Toto vymedzenie je samozrejme orientačné a nutné pre naše uvedomenie rozhraní. Krajina by však mala prechádzať cez naše prostredie, minimálne tak ako my a naše cesty prechádzame cez krajinu. Tak ako máme v meste miesta, máme body a jadrá v krajine. Tie je nutné vytvárať a tie fungujúce obnovovať – všetko s ohľadom na hodnoty krajiny.

Takto vzniká základná premisa pre využitie systému ekosystémových služieb, ktoré sú pre priestranstvá zásadné. Od základných zabezpečovacích služieb získavania obživy, cez regulačné, napomáhajúce nám

s povodňami, zdravím alebo klímou priestranstiev; podporné, ktoré pomáhajú prírodným procesom a udržaniu jej diverzity až ku kultúrnym, ktorých využívame ako užívatelia pre rekreáciu, estetiku, vzdelanie či duchovné obohatenie.

Každý z nás tak krajinu potrebuje – niekto okrajovo a niekto si bez nej nevie predstaviť ani chvíľu a hľadá miesta aby jej bol blízko, sťahuje sa za ňou a potom sa do mesta vracia kvôli zbytku. Mali by sme teda hľadať také spôsoby a náplň priestranstiev a ich prepojenia, aby ľudia nemuseli kvôli svojim potrebám ničiť krajinu ešte viac, ale aby krajina prišla za ľuďmi a pomohla ich prepojiť. Mala by byť blízko i dostatočne ďaleko, keď treba vyjsť na prechádzku alebo celodenný rozhovor s priateľmi. Mala by sa zaoberať bez veľkých nárokov, aby mesto na ňu nedoplácalo, ale pomáhalo jej generovať hodnoty od spokojných obyvateľov po rozbehnutie environmentálneho rozvoja pomocou správneho riadenia procesov údržby.

Vytváranie si krajinného zázemia pre náš život je tak nutnosťou. Priestranstvá sú schopné byť nositeľom týchto ideí ako jednej z ich vrstiev.

Morfológia nám tak hovorí o bohatosti krajinného členenia až k okraju kam vidíme. Voda o dejoch, ktoré ju pomohli utvoriť i pomáhajú so základným prírodným rozvrhom všetkého živého. Na tento rozvrh viaže jej kostra, štruktúra, ktorá hovorí o väzbách i jednotlivých prvkoch, ktoré ju tvoria. Ochrana je len potvrdením našich záväzkov dostať nášmu prežitiu v tomto svete s ohľadom na našich spolubývajúcich z radu prírody.

Krajinu chápeme ako jeden celok a Nitra je jej súčasťou. Je nutné preto hľadať cesty ako z toho „von“ a späť „dnu“, s krajinou v ucelenom previazanom krajinnom systéme, slúžiacom ľuďom pomocou ekosystémových služieb, ktoré pomôžu krajine a jej obyvateľom, aby ona mohla pomôcť časom nám, zelenému mestu, keď to bude potrebovať.

7 legendárnych pahorkov spolu s mnohými inými definujú bohatosť morfológie krajiny Nitry. Jej vizuálna dramatickosť sa prejavuje v kontraste rovinnej údolnej nivy rieky Nitra a prevýšenia Tríbeča až cez 400 m v silných rozpoznateľných vedutách mesta, ktoré dopĺňujú skryté údolia drobných potokov.

Morfológia Krajiny Terén Nitry a jeho dramatickosť vytvára jeden z hlavných dojmov z priestranstiev Nitry. Pahorky, ktoré tvoria mesto — Hradný vršok, Vršok, Martinský vrch, Šibeničný vrch, Kalvária, Zobor a Dražovce — sú len časťou bohatej morfológie. Medzi ďalšie základné vrcholy je nutné zmieniť Lupku, Katrušu, Janíkovský kopec, Malú Skalku, Pliešku, okrajový Veľký Bahorec a menej nápadné vrcholy ako sú Tri kopce, Veľký Cér a nenápadnú Klokočinu. Výškové rozpätie územia je približne od 590 m n.m až k 110 m n.m..

Za túto bohatosť môže streť Tríbeča ako krajinného celku Fatransko-tatranskej oblasti s Podunajskou pahorkatinou ako krajinného celku Podunajskej nížiny. Vrcholy stredu mesta boli práve dotvorené činnosťou vody na strete týchto celkov.

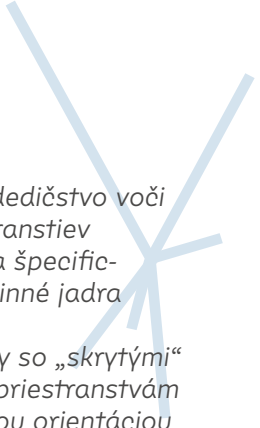
Dôležitým prejavom tejto skutočnosti je to, že niektoré lokality Nitry sú akoby oddelené od hlavného vizuálneho priestoru okolo rieky Nitra. Sú nimi konkrétne Šúdolská dolina definovaná zárezom toku Šúdol od Klokočiny a dolina Cabajského potoka definovaná Cabajským potokom a tokom Cedron v objatí vrcholov Klokočina, Tri kopce a Cedron.

Vizuálny kontakt s dominantou mesta, teda Hradným vrškom, je pre Nitrianske priestranstvá zásadná. Vďaka vizualizácií oblasti viditeľnosti na základe dát reliéfu (i s objektami) je vidieť reálnu viditeľnosť i vykreslenie osí a častí priestranstiev „vidiacich“ na Hradný vršok. Ukazuje sa vzťah vizuálnej väzby s rozmiestnením osídlenia i viditeľnosť jeho jednotlivých svahov a krajinných priestranstiev. Samozrejme platí to i obrátene a celá údolná niva i so svahmi je z Hradného vršku dobre zrejma.

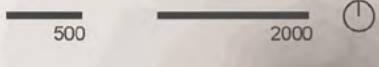
Obdobné funguje i pre ostatné vrcholy, ktoré v jednotlivých častiach kde nie je priamy kontakt s vizuálnou väzbou na Hradný vršok pomáhajú v orientácii vo verejných priestranstvách. Jedná sa hlavne o vrch Kalvária, Šibeničný vrch a Dražovce. Špecificky Dražovce ako najzápadnejší vrchol dominujú celej severozápadnej časti i širšiemu okoliu.

Morfológická bohatosť sa prejavuje i vo veľkom množstve skalných útvarov, jaskýň a previsov, ktoré pravdepodobne napomohli prvým osídleniam tejto časti Slovenska. Špecifickou časťou morfológie sú terénne úpravy urobené ľudskou činnosťou vytvárajúce špecifické si-

tuácie „zakopanej alebo vystúpenej“ občianskej vybavenosti na zárezoch a platformách priestranstiev. Najviac je to zrejme v lokalite Západného svahu (nábehu Klokočiny). Týmto zárezom sekunduje úprava rieky, jej nadväzujúcich mokrých častí a úprav okolo rýchlostných ciest.

— *ctiť morfológické dedičstvo voči umiestňovaniu priestranstiev*
— *využívať vrcholov a špecifických útvarov ako krajinné jadra priestranstiev*
— *pracovať špecificky so „skrytými“ údoliami vo vzťahu k priestranstvám*
— *pracovať s vizuálnou orientáciou priestranstiev na morfológické dominanty okolia*
— *pracovať so špecifickými umelými zárezmi a plošinami priestranstiev*

- ▲ Dražovce 181
- ▲ Plieška 393
- ▲ Malá Skalka 405
- ▲ Zobor 587
- ▲ Hradný vrch 220
- ▲ Martinský vrch 173
- ▲ Vršok 154
- ▲ Šibeničný vrch 218
- ▲ Kalvária 213
- ▲ Klokočina 216
- ▲ Tri kopce 243
- ▲ Veľký Cer 219
- ▲ Katruša 207
- ▲ Bučáň 201
- ▲ Janíkovský kopec 236
- ▲ Veľký Bahorec 230

■ výškové úrovně po 20 m ■ zářezy, násypy ▲ vrchol, výška ▲ skalný útvar ∩ jaskyne ■ hlavné oblasti viditeľnosti Nitranskeho hradu/Hradného vrchu

Zregulovaná rieka
Nitra je už iba
odleskom pôvodnej
riečnej nivy, ktorá
stvorila výbežok
Horného mesta
i rozľahlé močariská
dnešnej Chrenovej.
O to viac je dôležité
chrániť drobné toky
či zvyšky tejto riečnej
nivy rieky so stopami
mŕtvych ramien
a zadržiavať vodu
v krajine i v mestských
povodiach.

Voda krajiny Voda Nitry je bytostne spätá s morfológiou krajiny a je prvým prvkom vytvárajúcim základnú sieť pre štruktúru krajiny. Voda je taktiež dôležitá pre historický vznik sídel a ich umiestnenia. Hlavnému toku rieky Nitra tak sekundujú drobnejšie prítoky, prípadne ramená, Dobrotka s Jelšinou, Šúdol s Kajsianskym kanálom, Selenec s Hrnčiarovským a Štitárskym kanálom a ďalej Malá Nitra a Janíkovský kanál. Tieto toky tvoria prevládajúce povodie, ktoré je doplnené Cabajským potokom s Cedronom, ktoré sa k Nitre pripájajú až za Novými Zámkami.

Povodia pekne zrkadlia pôvodné katastrálne delenie, ako i so svojimi odtokovými líniami ukazujú možné miesta bleskových povodní vo vzťahu k priestranstvám, prípadne vhodnému umiestňovaniu krajinných priestranstiev.

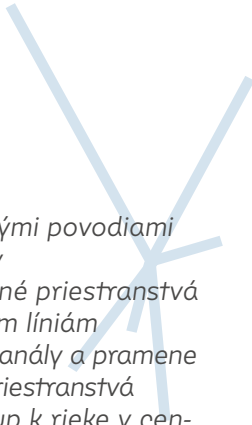
Názvy „tokov“ napovedajú kanalizácií Nitry, ktorá prebiehala v prvej polovici 20. storočia, a dala tak vzniknúť novým lokalitám mesta. Celý úsek držia dva jezy – Nitra a Dolné Krškany. Tieto riešenia napomohli k intenzívnemu poľnohospodárskemu využitiu, rozšíreniu osídlenia a jeho priestranstiev i kontrole záplav v riečnej nive rieky Nitra.

Je nutné zároveň podotknúť, že tak bohatú krajinnú štruktúru zároveň redukovali a z pôvodného bohatého meandrovania rieky nám ostali len vodné plochy mŕtvych ramien Hangóciok a Sihoti a dotvorené plochy Agrokomplexu. Pôvodná riečna niva je taktiež zásobárňou fosílny vody ako zdroja v miestach bohatých stretov historických tokov jedná sa hlavne o lokality Priemyselného parku Dražovce, Lúky a Davarčany. Niektoré zámery v podobe území určených k zastavaniam sú v tomto ohľade v strete záujmov s ohľadom k ochrane vodných zdrojov.

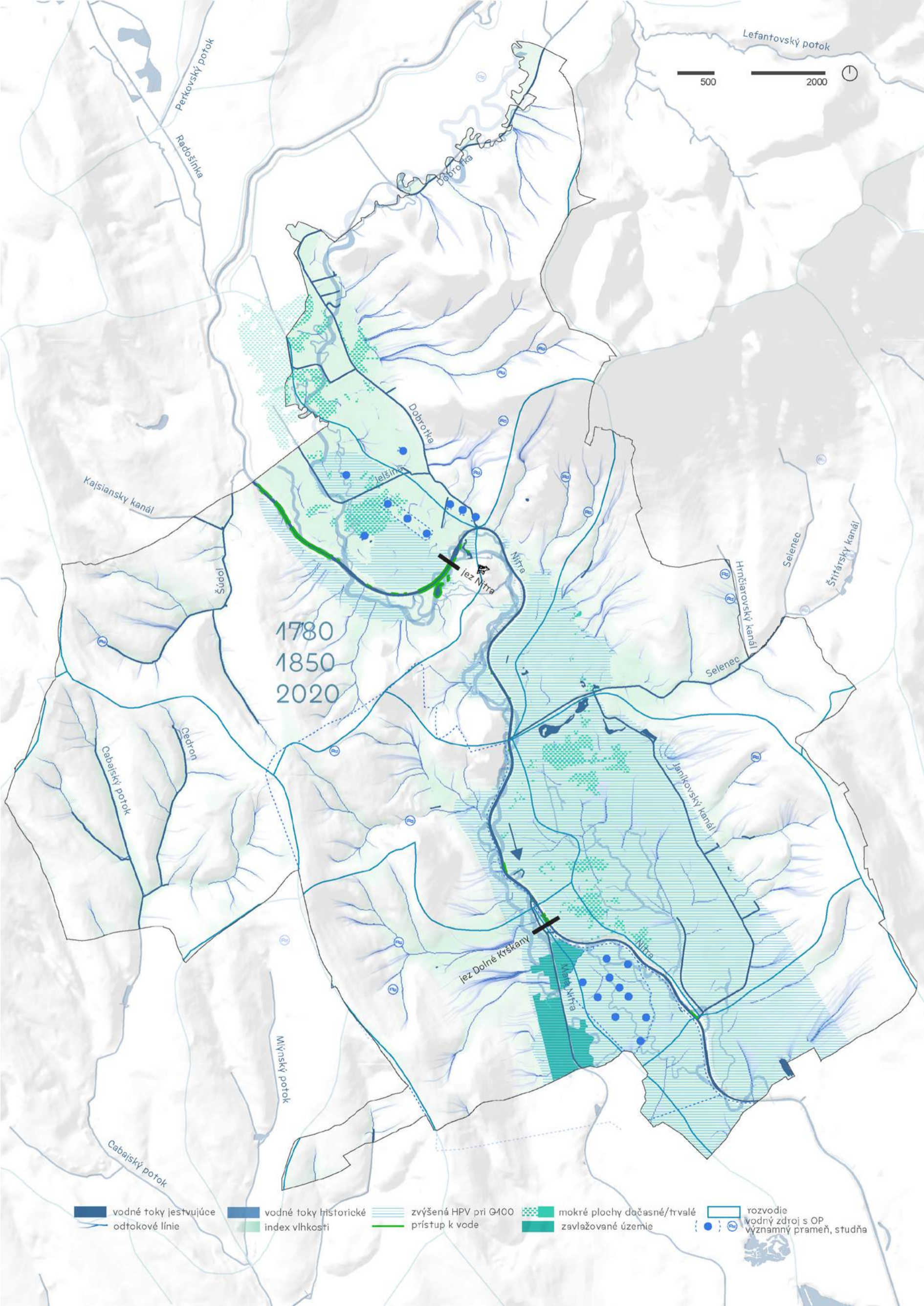
V tomto ohľade je nutné zmieniť i zvýšenú hladinu podzemnej vody i trvalo mokrych oblastí a zavlažovaných území. Táto skutočnosť zásadne napomáha bohatosti priestranstiev Chrenovej i rizikám spojených s nešťastným riešením parterov voči priestranstvám.

Systém tokov dopĺňajú pramene, ktoré podobne ako rieky dali pravdepodobne vzniknúť niektorým častiam osídlenia, tie sú potenciálnymi jadrami krajinných priestranstiev.

Rieka a prístup k nej je pre mesto dnešné obytné mesto zásadná. Súčasná podoba nábreží toto nespĺňa a bude nutné vo vzťahu k priestranstvám a prístupu k vode s tým pracovať.

- pracovať s mestskými povodiami v rámci priestranstiev
- umiestňovať krajinné priestranstvá vo vzťahu k odtokovým líniam
- využiť vodné toky, kanály a pramene ako krajinné jadrá a priestranstvá
- rehabilitovať prístup k rieke v centre mesta i v širšom okolí
- využívať historických stôp vodných tokov k práci s priestranstvami
- vytvoriť vzorový prístup k parteru a priestranstvám v údolnej nive rieky Nitra

Lefantovský potok

Perkovský potok

Radošinka

Dobrotka

Dobrotka

Iešinka

Nitra

jez Nitra

1780
1850
2020

Selenec
Hrňárovský kanál
Selenec

Štrifársky kanál

Cabejský potok

Cedron

Jenfkovský kanál

jez Dolné Krškany

Mlynský potok

Cabejský potok

- vodné toky existujúce
- vodné toky historické
- zvýšená HPV pri G400
- mokré plochy dočasné/trvalé
- prístup k vode
- zavlažované územie
- rozvodie
- vodný zdroj s OP
- významný prameň, studňa

*Bohatosť, rozsah
a kultivovanosť
parkových
priestranstiev sídlisk,
pôvodných viníc
kompenzuje absencia
štruktúry krajiny
mimo chránené
oblasti a zastavané
územie mesta. Je
tak vhodné chápať
rieku ako jednotiace
priestranstvo Nity,
spojnicu s krajinou i jej
chápanie ako chrbtice
pre obnovu štruktúry
údolnej nivy.*

Štruktúra krajiny Krásy zelených Nitrianskych sídlisk poznajú na celom Slovensku. Spojením so zástavbou pôvodných viníc a sádov vzniká mesto, kde sú všetky priestranstvá pomyselné „zelené“.

Parkové priestranstvá panelových sídlisk Chrenová ďakujú za svoju bohatosť založeniu skoro pred päťdesiatimi rokmi i množstvu podzemnej vody a údržby. Parkové priestranstvá Klokočina svoju menšiu bohatosť dobiehajú relatívnou blízkosťou údolí a Boriny a výhľadmi do krajiny.

Sídliská bytovej výstavby sú potom doplnené štruktúrou záhrad rodinných domov. Mnohé z nich vznikli na starých sadoch a viniciach, čo im dáva nezameniteľný charakter i nahradzuje chýbajúce šírky priestranstiev a ich výsadiel. Jedná sa napríklad o časť lokality Starý Čermáň alebo takmer celá lokalita Zobor a Kláštorne sedlo.

Tieto základné objemy organizuje sieť parkových priestranstiev so silnou alebo blízkou väzbou na rieku Nitra. Konkrétne časti lokalít Hangócky so starými ramenami rieky, Sihof ako pôvodný ostrov s hostincom, Predmostie a Brezový hájik ako predmostia rieky, Hradisko Martinského vrchu priamo napo-

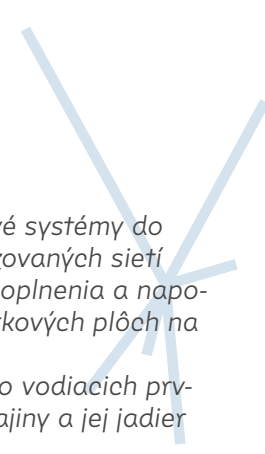
jené na predmostia, Univerzita a jej predmostie s prepojením na Nábřežia mládeže a cez triedu Andreja hlinku na vnútroblokové priestranstvá častí lokalít Chrenovej, Kalvária cez časť Pod Kalváriou, Agrokompex a celá lokalita Lúky s budúcim potenciálom. Všetky zmienené priestranstvá by mali byť voľne prístupné.

Dôležitou súčasťou tohto systému sú zmienené „vnútrobloky“ otvorených štruktúr bytovej zástavby. Ich vnútorné prostredia nabádajú k drobným aktivitám spojeným s mestským záhradníčením. Najmä je to zrejme u blokov z obdobia socialistického realizmu a tzv. krásnej fáze – Chrenovej I.. Miesta mestského záhradníčenia a drobným úpravám obyvateľov pred svojimi domami dopĺňujú záhradkárске kolónie a so sadmi a vinicami.

Ďalej sú to špecifické časti ako sú arboréta, botanické záhrady alebo priestranstvá areálov. Všetky zmienené časti sú potencionálnymi priestranstvami s určitým režimom.

Severné časti sú pokryté lesmi. Tomuto bohatému strediu a severu sekunduje štruktúra krajiny riečnej nivy i blízkych svahov. Tá je pomerne chudá až na pár stromoradií alebo ich zvyškov pozdĺž tokov. Prípadne ojedinelých častí nezničených intenzívnym hospodárením.

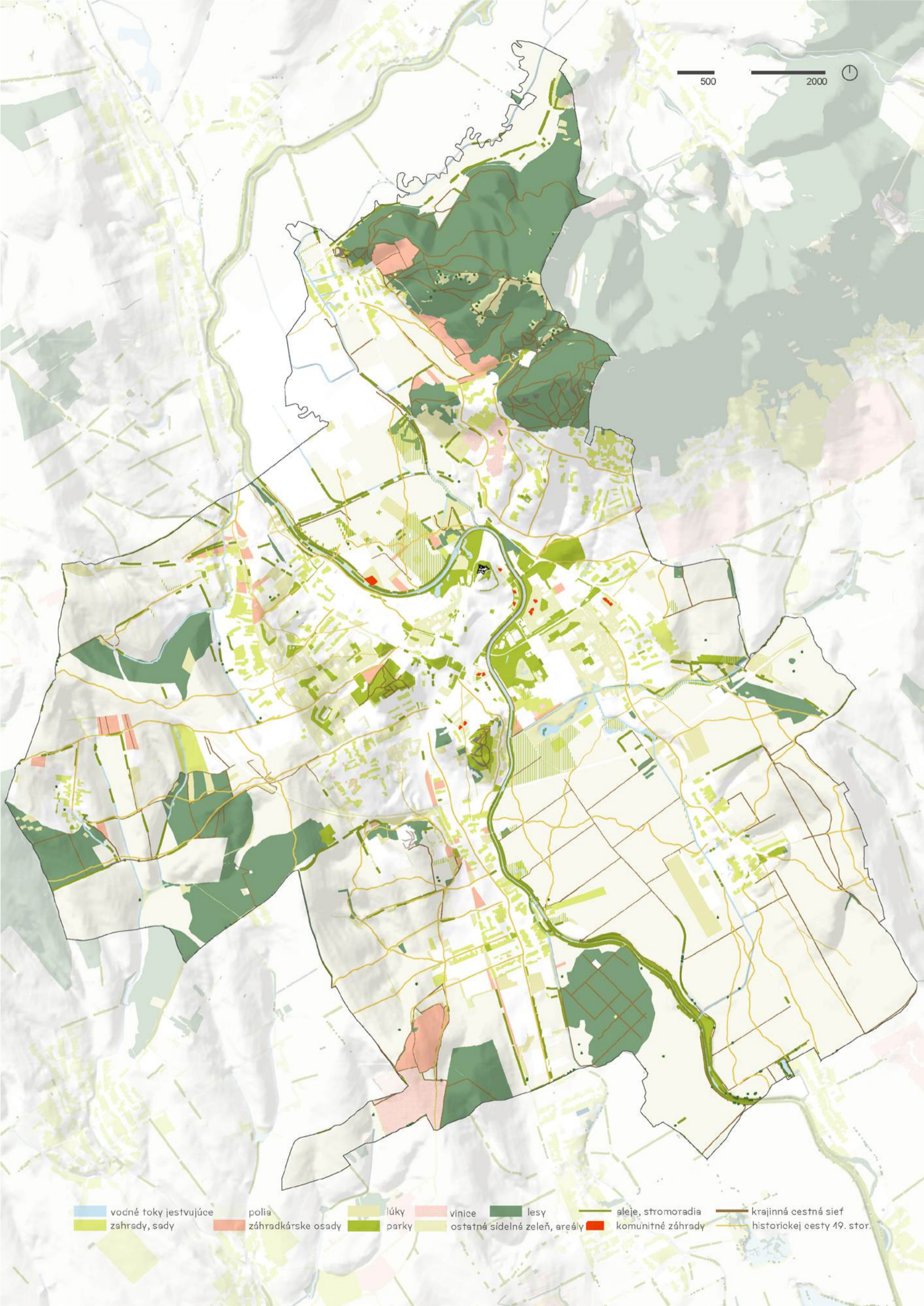
Možnosťami na obnovu štruktúry krajiny s ohľadom na krajinné a verejnú priestranstvá potom staré historické cesty, práca s vodou a biolíniami v krajine ako celku vrátane hlavných osí a ich prepájanie do celkového systému parkových priestranstiev pomocou stromoradií a iných riešení.

- prepájať jednotlivé systémy do funkčných hierarchizovaných sietí
- hľadať spôsoby doplnenia a napojenia areálových parkových plôch na celý systém
- využívať tokov ako vodiacich prvkov pre štruktúru krajiny a jej jadier a priestranstiev
- podporovať rôznorodosť drobných výsadiel s ohľadom na komunitný život
- hľadať odlišnú polohu charakterov parkov a ich prepojenia pomocou rieky

500

2000

vodné toky jestvujúce	polia	lúky	vlnice	lesy	aleje, stromoradia	krajinná cestná sieť
zahrady, sady	záhradkárské osady	parky	ostatná sídelná zeleň, areály	komunitné záhrady	historickej cesty 19. stor.	

Ochranou krajiny
chránime seba.
Podpora odolnosti
krajiny, adaptačné či
mitigačné opatrenia,
zadržiavanie vody,
podpora biodiverzity
či ďalšie kroky môžu
napomôcť ako
časť opatrení proti
klimatickým výzvam.
Práca s hospodárením
i podpora
ekosystémových
služieb zmenia
Nitru na vodcu
týchto opatrení
v priestranstvách.

Ochrana krajiny Hospodárenie s krajinou a jej systémami je základným kameňom ochrany krajiny. Takto obecné nastavená ochrana krajiny má v krajinných priestranstvách mimo chránené oblasti a zastavané územie veľké problémy.

Jeden z hlavných problémov je chýbajúca štruktúra krajiny a tým pádom i jej jadier a priestranstiev. Napomáhajú tomu veľké pôdne bloky. To sú také bloky, ktoré sú obhospodávané ako jeden celok bez delenia štruktúrou krajiny. Bloky nad 50 ha zaberajú väčšinu poľnohospodársky využívaných plôch. Keby sme znížili túto hodnotu na stále nadmerne veľké bloky 30 ha, tak sú to takmer všetky plochy. Veľká časť z nich je na hodnotných pôdach a ich svahové polohy podliehajú vodnej i veternej erózií, ktorej by práve štruktúra krajiny so svojimi priestranstvami pomáhala.

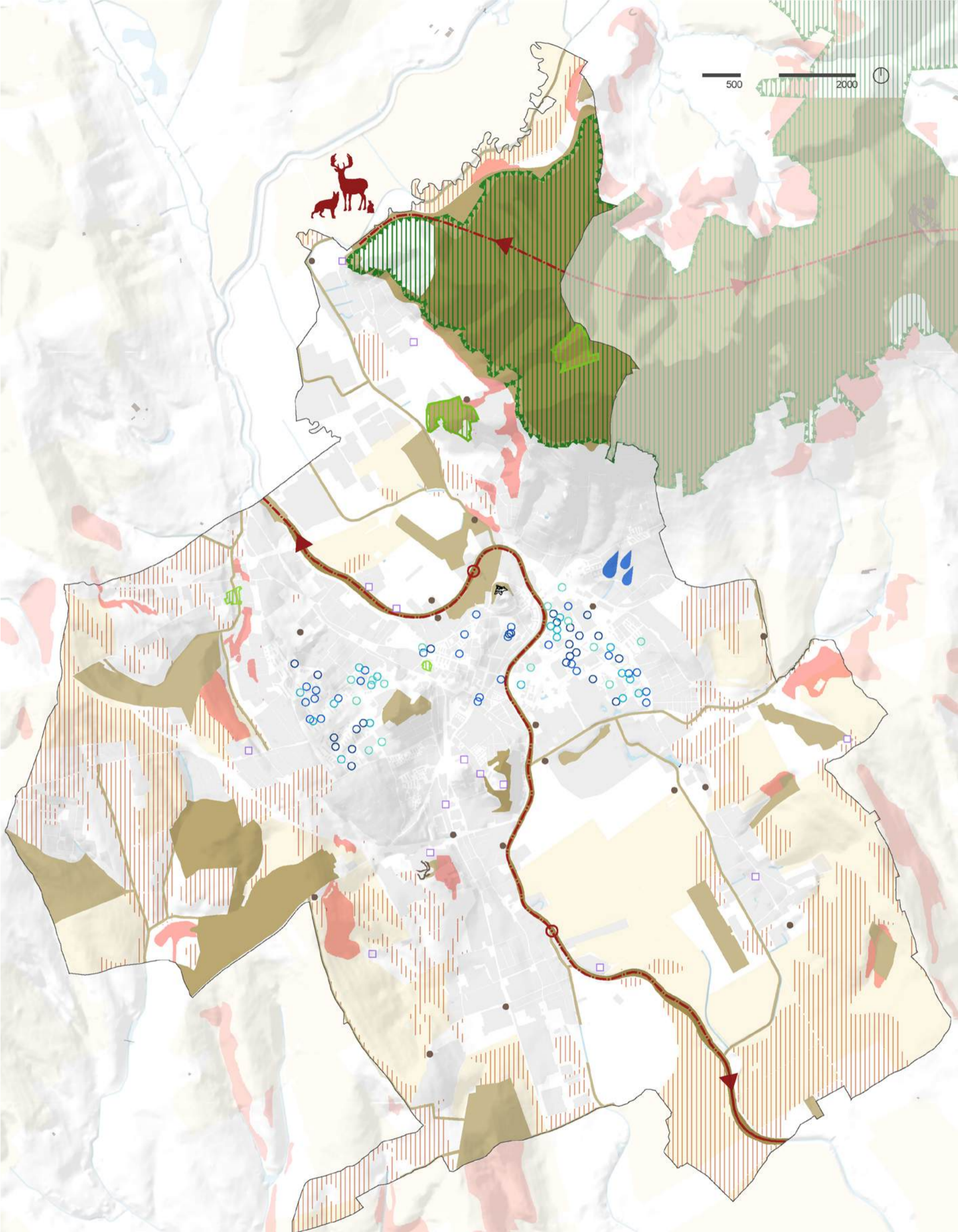
Hlavnými koridormi krajiny je tak okolie rieky Nitry a celok Zobora, ktorý umožňuje základný pohyb. Mesto samotné je obohaté bariérou rýchlostnej cesty a tieto prestupy neumožňuje. Ochrana sprostredkovaná MÚSES-om zaberá hlavne plochy blízkych lesov, celé územie je určené ako s nízkou ekologickou stabilitou.

Tieto opatrenia by mali byť doplnené riešením starých ekologických záťaží v území. Obe s nepriamymi i priamymi dopadmi na priestranstvá.

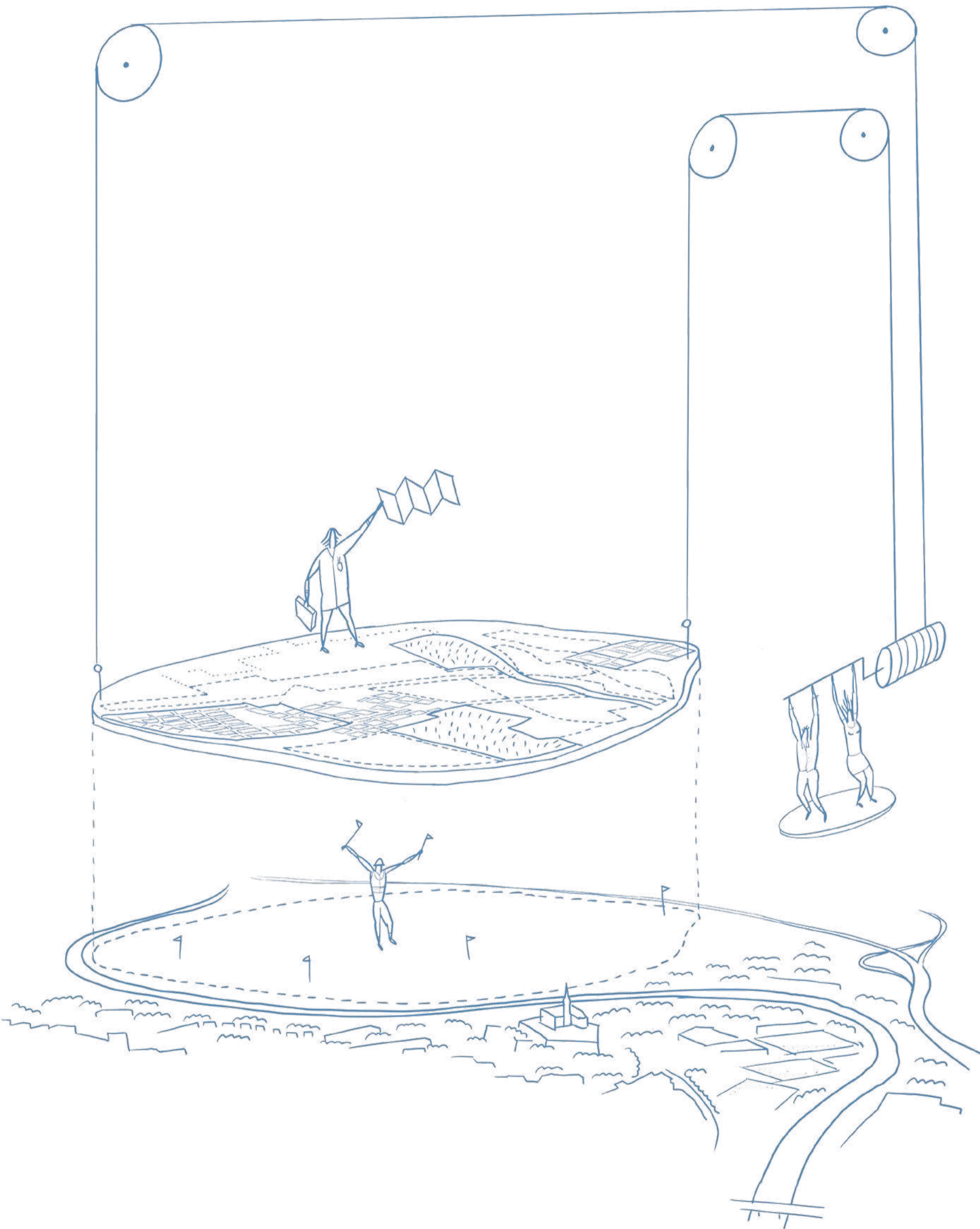
Vo vzťahu k priestranstvám hlavne zastavaného územia je vhodné pracovať s adaptačnými a mitigačnými opatreniami. Pre tento účel má Nitra spracovaný dokument *Stratégia adaptačných opatrení na zmenu klímy pre mesto Nitra (SLOVHOLDING a.s., 2019, pozn. nerieši katastrálne územie Veľkých Janíkoviec)*. Táto stratégia hovorí o opatreniach týkajúcich sa priamo priestranstiev ako sú vsakovacie plochy, blízkosť zelených plôch, úpravy parkovísk, tienenia, druhovú skladbu, vegetačných striech verejných stavieb a zastávok s dôrazom na riešenie tepelných ostrovov, prípadne zateplenie objektov.

Záverom riešia adaptáciu a monitorovanie i implementovanie do ostatných dokumentov v kategóriách zelená a modrá, šedá a mäkká.

- rozvíjať štruktúru krajiny i s ohľadom na vedenie krajinných priestranstiev a bodov
- pomocou tejto štruktúry deliť veľké pôdne bloky
- vytvárať v priestranstvách alebo ich blízkosti podmienky pre podporu biodiverzity
- vytvárať podmienky pre rozvoj hmyzu a na ne viazaných živočíchov, pomocou výsadiel
- hľadať prírodnejšiu podobu vodozádržných avsakovacích opatrení proti návrhu Stratégie AOnZKpmN
- posilniť vymedzenie MÚSES-u v novom územnom pláne i s upresnením požiadaviek naň
- postupne aplikovať body predostreté v rámci Stratégie AOnZKpmN, u parkových priestranstiev kde sú umiestňované opatrenia dbať na ich charakter vo vzťahu k lokálnemu členeniu

- MÚSES miestny, regionálny, nadregionálny
- CHKO
- prírodná rezervácia
- migračná trasa, bariéra
- skládka (ZBG,ÚP)
- vsakovacia šachta/ryha/prielah/polder
- erózia pôdy
- pôda I. - III. triedy ochrany
- pôdne bloky nad 50 ha
- staré záfaže (ÚP)

Osídlenie Nitry, jeho bohatosť a diverzita spolu so silnou orientáciou mesta na hrad vytvára jedinečnú nitriansku identitu. Určitá nesúrodosť mesta, unikátna morfológia i extenzívne plochy pre ďalší rozvoj a nové priestranstvá dávajú mestu veľké možnosti i zodpovednosť ako s nimi naložiť.

OSÍDLENIE

Nitry, mesta medzi pahorkami. Zložené z rôznorodých častí a štruktúr i komponované na svojich osách. Mesto s hradom. Hradom, ktorý dáva mestu identitu a zároveň sťahuje pozornosť od drobných, hodnotných a rôznorodých miest a priestranstiev v celej svojej bohatej štruktúre. Od miest bežného pobývania. Robí ale hrad dobré mesto?

Rozoznatelnosť, orientácia, drobné zákutia, komponovanie, drobný chaos značiaci živosť, hľadanie si svojej cesty alebo aspoň možnosť voľby, i pobývania vo voľnej krajine. To všetko a viac robí mesto dobrým z pohľadu jeho fyzickej štruktúry, osídlenia. Hradné nádvorie s rozhľadom na svoje okolie je len skvelou čerešničkou dobre vystavaného skeletu mesta, priestranstiev. Fyzické vrstvenie ideí mesta a túžob jeho užívateľov vytvorilo jeho telo, zástavbu. Možnosť rásť je daná dôsledným sledovaním svojich cieľov a kontinuitou sledovania rozvoja tohto skeletu s priestorom pre telo zástavby.

Systém priestranstiev, ako skelet prostredia mesta, je tak zásadným rozvrhom pre stabilitu a organizačnou zložkou celého osídlenia. Stabilitu celého systému napomáhajú

jeho oporné časti, ktoré sú ďalej rozvinuté do drobnejších a rôznorodých častí. Plochy zástavby, ako tela prostredia mesta, sú určené kombináciou typologického charakteru a morfológie zástavby. Spojením systému priestranstiev (skeletu prostredia) a plôch zástavby (tela prostredia) vzniká popisanie fyzického prostredia ako komplementu a prekrytia s krajiným prostredím, osídlenie.

Každý z nás tak osídlenie potrebuje pre svoj každodenný pobyt, prácu a rekreáciu. Tomu práve napomáha orientácia, zrozumiteľnosť a identifikácia s fyzickým prostredím. Každý z nás má svoju cestu a miesto v tomto prostredí, bez ktorých by sme si svoj život nevedeli predstaviť. Miesta, kde sa radi schováme sami alebo v dave, miesta klúdu i ruchu, miesta, kde sa stretávame s ostatnými, naše skratky i to kde sa radi strácame alebo len pozorujeme okolie. Hierarchizácia systému priestranstiev nám tak napomáha k celkovej diverzite fyzického prostredia. Táto rôznorodosť a jej kvalita nám dáva možnosti jeho obývania v primeranom rozsahu voči zástavbe.

Vytváranie si hodnotnej štruktúry osídlenia je tak pre náš život nutnosťou. Priestranstvá sú priamym nositeľom jej organizácie z podstaty.

Kompozícia nám tak hovorí o bohatosti členenia osídlenia od veľkých osí po mále jadrá a miesta. Charakter potom popisuje dopady jednotlivých typov zástavby na prostredie priestranstiev. Morfológia zas o ich priestorovej rôznorodosti. Rozvoj ukazuje možnosti rastu a kontinuitu dohôd o budúcej podobe nášho prostredia.

Osídlenie Nitry chápeme ako otlačok jej krajiny. Je nutné preto, aby sa stala rieka jedným z hlavných spojujúcich priestranstiev osídlenia s krajinou, mestom na rieke. A pokiaľ chápeme mesto ako živú celok, potom je nutné správne nastaviť budúce podmienky jeho rozvoja aby mohlo byť mestom, ktoré má možnosť rásť.

Historický magnetizmus hradu a jeho pahorku udáva priestorové rozloženie mesta. Všetky hlavné osi urbanistických celkov mesta i jeho budúceho rozvoja s témou hradu a pahorkov pracujú. Vzniká tak jedinečná identita osových priestranstiev a vizuálnej komunikácie s historickým centrom mesta Nitra.

Kompozícia osídlenia Základom kompozície mesta Nitra je Hradný výšok. Spolu s okolitou morfológiou tak organizuje všetky priamo nadviazané súbory lokalít mesta a ich priestranstiev. Výnimkou je z časti súbor lokalít Juhozápad, ktorého časti osídlenia tento priamy vizuálny kontakt nemajú (iba sprostredkovane cez Zobor).

Územný plán tieto kompozičné vizuálne vzťahy spája so základným dopravným skeletom a s doplnením tangenčných ťahov ich nazýva súborne osami. Osi mimo hlavný dopravný skelet delí významovo na hlavné urbanistické osi a miestne urbanistické osi.

Hlavné urbanistické osi pojímajú Klokočinskú os, Južnú os (Cabajská), Východnú os, Levickú os, Zlatomoraveckú os, Severovýchodnú os, Šindolskú os, Chrenovskú os, Západnú os (Bratislavská) a Hlohoveckú os.

Miestne urbanistické osi, potom Dielska os, Lúčna os, Zoborská os, Novosadská os, Janíkovská os, Čechynská os, Krškanská os, Dražovska os, Párovsko-hájska os, Čermáňska os a Lužianska os.

Tento systém je potom doplnený o hlavný dopravný skelet cestné a železničiarne osi, konkrétne Bratislavsko – Zvolensko – Košickú

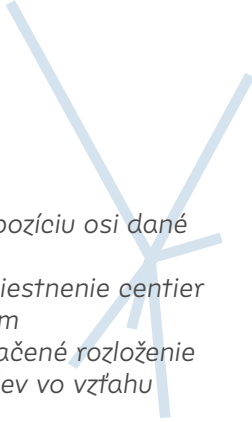
cestnú os, Žilinsko – Komárňanská cestná os a Bratislavsko – Zvolensko – Košickú železničnú os.

Tieto osi spájajú centrá osídlenia, ktoré sú taktiež delené hierarchicky na celomestské, mestské a miestne centrum. Celomestským centrom je v podstate lokalita Centrum sever a Centrum Juh.

Mestských centier je 7. Kalvária, Klokočina, Agrokomplex, Chrenová, Martinský vrch, Šindolka a Párovce. Tie dopĺňujú 15 miestnych centier. Konkrétne Párovské háje, Kynek, Šúdol, Čermáň, Diely, Mlynárce, Lúky, Zobor, Dražovce, Nová Chrenová, Novosady, Mikov Dvor, Veľké Janíkovce, Horné a Dolné Krškany.

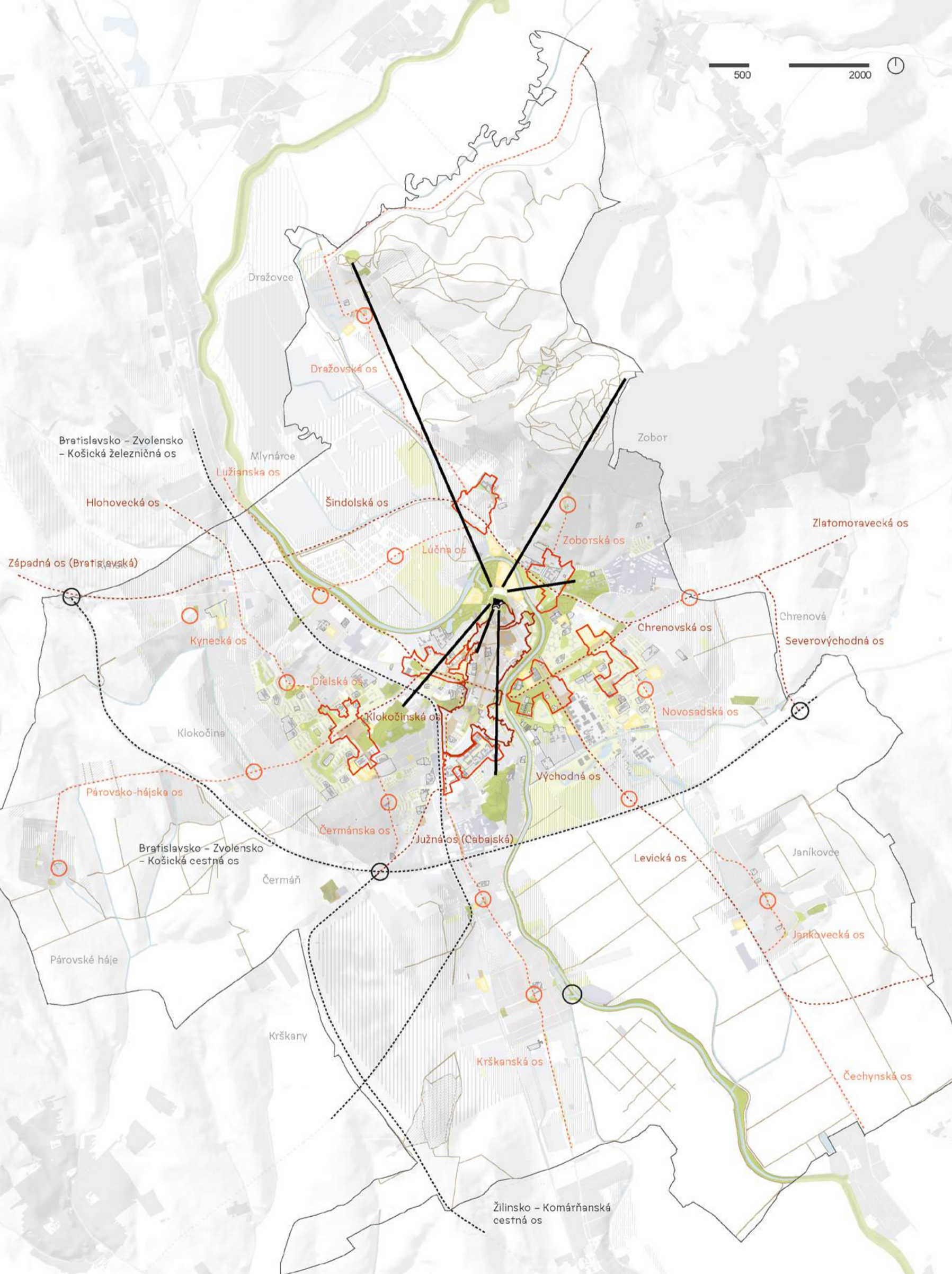
Takto pojatú kompozíciu spresňuje lokálne členenie, ktoré k vymedzeným navrhovaným priestranstvám pridáva sieť ostatných interpretovaných priestranstiev pre celkové popísanie kompozície nad rámec detailu územného plánu. Neberie pritom osi hlavného dopravného skeletu za priestranstvá vo vzťahu k ich potenciálnej obytности a pobytovej kvalite.

Vrstva kompozície je informačne podkreslená interpretovanými hlavnými a vedľajšími prevažne spevnenými a nespevnenými priestranstvami lokálneho členenia.

-
- interpretovať kompozíciu osi dané územným plánom
 - interpretovať rozmiestnenie centier dané územným plánom
 - interpretovať vyznačené rozloženie verejných priestranstiev vo vzťahu k ich hierarchizácii
 - uvážiť doplnenie obdobného systému pre krajinné priestranstvá
 - interpretovať celkovo kompozíciu s hradom ako stredobodom štruktúry priestranstiev
 - interpretovať okolité kopce ako význačné orientačné body vo vzťahu k celomestskému centru mesta, ktoré je dané územným plánom

500

2000

- zástavba stav/návrh
- celomestské/mestské/miestne centrum
- hlavná urbanistická os
- miestna urbanistická os
- dopravná os/napájací bod
- významné objekty
- priestranstvá prevážne spevnené hlavné/vedľajšie
- priestranstvá prevážne nespevnené hlavné/vedľajšie
- krajinná cestná sieť

Rôznorodosť druhov zástavby a ich foriem je pre mesto Nitra typická. Od historických dominánt, rodinnú a vilovú zástavbu cez sídliská socialistického realizmu, skorej i neskorej moderny, postmoderny až po sídelnú kašu dnešnej suburbanizácie. Každý z týchto typov vo vzťahu k obdobiu svojho vzniku udáva charakter priestranstiev.

Charakter osídlenia Formy alebo druhy zástavby chápeme ako jeden zo základov rôznorodosti mesta. Táto zástavba potom v svojej celistvosti vytvára tak ako je vyznačená nepriestupné celky.

Vytvorili sme základné zjednodušené čítanie tejto typológie s ohľadom na celistvosť blokov. Jedná sa konkrétne o typy historické jadro mesta, zástavba kompaktného mesta, zástavba solitérna, zástavba kompaktná prímestská, zástavba rozvoľnená prímestská, zástavba vidiecka jadrová, záhradkárske osady, šport a rekreácia areály občianskeho vybavenia a zástavba produkčná a obchodná.

Historické jadro mesta chápeme ako bloky zástavby s výraznou zložkou ucelenej historickej zástavby. Nachádza sa hlavne v strede mesta a je jedným z mála príkladov klasickej mestskej blokovej štruktúry zástavby.

Zástavbu kompaktného mesta chápeme ako bloky zástavby, ktoré tvoria blok zväčša však ako jeden stavebný súbor. Príkladom môžu byť domy vybudované na začiatku 20. storočia južne od ulice Štúrova.

Zástavbu solitérnu chápeme ako samostatne stojace objekty, ich zhluky, v priestranstve. Príkladom je

veľká časť sídlisk bytovej výstavby charakterovo ďalej delených podľa fáze vzniku.

Zástavbu kompaktnú prímestskú chápeme ako bloky zástavby s výraznou zložkou bývania v nerozvoľnenej štruktúre.

Zástavbu rozvoľnenú prímestskú chápeme ako bloky zástavby s výraznou zložkou výraznou zložkou bývania v rozvoľnenej štruktúre. V blízkosti centrálnych polôh mesta sú tieto typy pozitívnym javom. V častiach na okraji osídlenia je ich hustota voči blízkosti vybavenosti a kvalitných priestranstiev problematická.

Zástavbu vidiecku jadrovú chápeme ako bloky zástavby s výraznou zložkou ucelenej historickej zástavby vidieckeho typu.

Záhradkárske osady chápeme ako bloky zástavby s výraznou zložkou záhradkárskych objektov a ich záhrad. Tieto časti je nutné chrániť pretože sú tradične tlačené užívateľmi k prestavbe na trvalo obývatelnú zástavbu. Šport a rekreáciu chápeme ako ucelené bloky športovej občianskej vybavenosti.

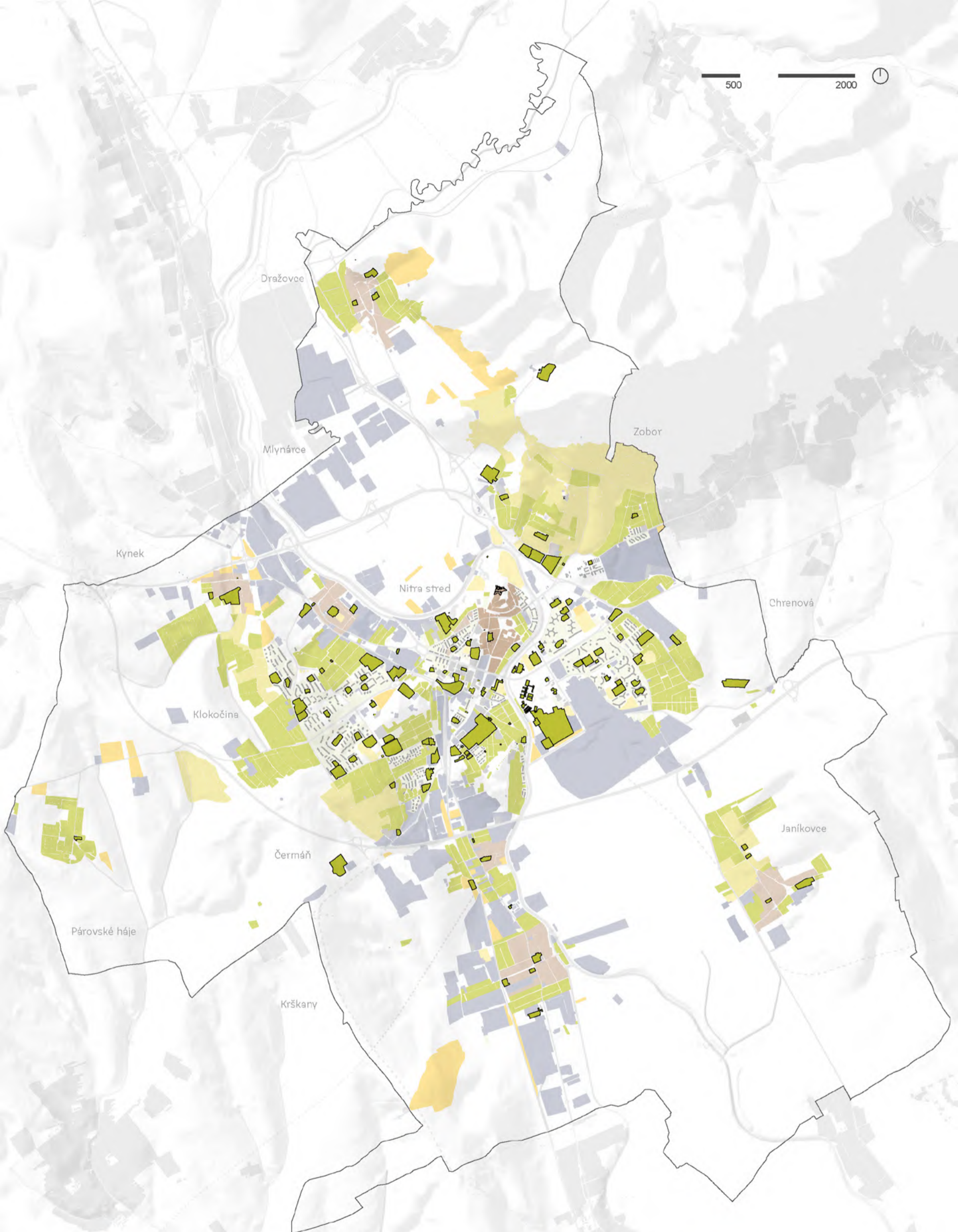
Areály občianskeho vybavenia chápeme ako ucelené bloky občianskej vybavenosti mimo športu a rekreácie.

Zástavbu produkčnú a obchodnú chápeme ako bloky zástavby s výraznou zložkou produkcie a obchodných, komerčných objektov. Tento druh zástavby má v rámci zástavby mesta prevahu nad ostatnými charaktermi. Vo vzťahu k priestranstvám je to alarmujúci signál.

*— charaktery osídlenia sa nedajú správne interpretovať samostatne bez morfológie osídlenia a historického kontextu osídlenia, vrstvy históriá
— napomôcť priestupnosti priestranstiev v okrajových častiach osídlení vo vzťahu k veľkej priestupnosti strednej časti
— napomôcť vnemu priestranstiev v nesúrodých oblastiach charakterov zástavby spolu s zástavbou produkčnou a obchodnou
— napomôcť vnemu priestranstiev čisto jedno charakterových plôch*

500

2000

historické jadro mesta	zástavba kompaktná mestská	zástavba solitérna	zástavba kompaktná prímestská	zástavba rozvolnená prímestská
zástavba vidiecka jadrová	záhradkárské osady	šport a rekreácia	areály občianskeho vybavenia	zástavba produkčná a obchodná

Výšková rozmanitosť budov i morfológie priestranstiev vytvára jedinečné situácie vo vzťahu k ich vyzneniu i bariéram pohybu v nich. Od strmých ulíc a drobných ciest pahorkov po panelové domy vo svahu či ich pokrývka rodinnými domami zrkadlí rozličnosť priestranstiev a týchto vzťahov.

Morfológia osídlenia

Predmetom morfológie je vyznenie morfológie priestranstiev – ich sklonov a výšok ich vymedzení blízkymi objektami. Dáta boli spracované na základe vymedzenia interpretačnej vrstvy priestranstiev lokálneho členenia, konkrétne hlavných a vedľajších priestranstiev, digitálneho modelu reliéfu a digitálneho modelu terénu.

Vďaka vrstve sklonu priestranstiev je zrejmé rozloženie a pohodlnosť pohybu voči terénu v rámci osídlenia mesta Nitra. Mierne sklonitými lokalitami sú tie umiestnené v prevažne v riečnej nive rieky Nitra prípadne na ich bezprostredných nábehoch. Ostatné lokality umiestnené mimo majú výrazné problémy so sklonitosťou svojich priestranstiev.

V rámci parkových priestranstiev sa jedná hlavne o samotné kopce a parkové priestranstvá sídlisk bytových stavieb časti lokality Západný svah. V tejto časti je hlavný obslužný systém postavený na riadkovom usporiadaní s vyvedením strmších osí.

V rámci priestranstiev sú to potom svahy lokality Svahy Zobora a Kláštorne sedlo a časti lokality Šúdol. Tu sú problematické hlavne priestranstvá kolmé na vrstevnice s extrémnymi svahmi pre peší i iný

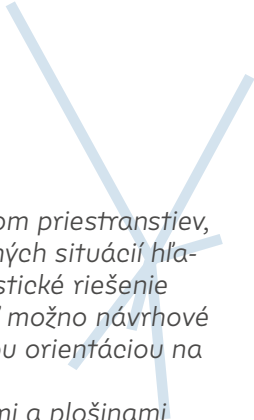
pohyb. Náprava týchto stavov je takmer nemožná, u častí navrhnutých k zastavaniu je vhodné prehodnotiť koncepciu usporiadania priestranstiev.

Oba tieto prípady vedú k bariéram v pohybu v daných lokalitách, i keď im tento neduh dáva špecifický charakter.

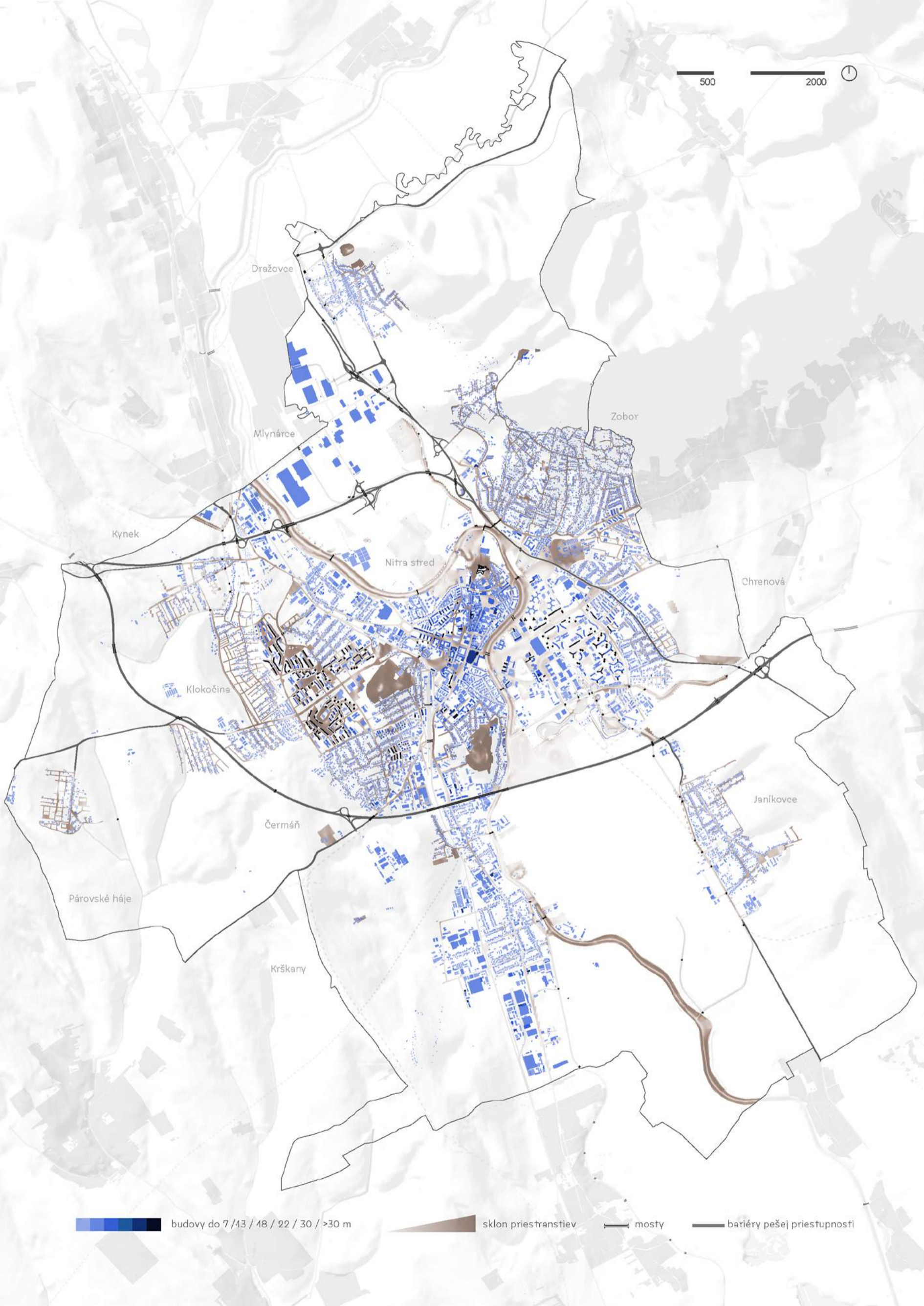
Vnímame okruh cestnej siete vymedzenej rýchlostnou cestou R1 a jej privádzačom spolu s prepojením Chrenovskej ulice a Levickej ulice ako bariéru pohybov. Tento okruh je vo vzťahu k morfológií priestranstiev možno prekonávať veľmi zložito hlavne prvé dve zmienené časti. K prekonávaniu týchto bariér tak slúžia lávky alebo mosty tohto okruhu. S ďalšími plánovanými dopravnými stavbami s novou zástavbou sa situácia môže ešte zhoršiť a je dôležité týmto negatívnym javom predchádzať.

V rámci výšok zástavby je zrejmé, že prevažujú skôr nízkopodlažné objekty. Vyššie objekty sú dominantnými objektmi vybavenosti, historické dominanty a objekty panelových sídlisk vo vzťahu k svojim kompozíciám a ich orientácií na priestranstvá. Negatívnym javom sú veľkoplošné objekty hál výroby alebo obchodu,

ktoré pri takomto objeme môžu meniť rôzne parametre prostredia (pohyb vzduchu, tepelné ostrovy a podobne), ktoré priamo ovplyvňujú priestranstvá.

— *pracovať so sklonom priestranstiev, v miestach neriešiteľných situácií hľadať čo najlepšie realistické riešenie*
— *prehodnotiť pokiaľ možno návrhové priestranstvá s kolmou orientáciou na vrstevnice*
— *pracovať so zárezmi a plošinami v priestranstvách a pokúsiť sa zjemniť ich dopad v priestranstvách*
— *využívať výšky dominant objektov pre orientáciu v priestranstvách*
— *nepovoľovať nadmerne veľké objekty alebo ich súbory vo vzťahu k zmenám v prostredí priestranstiev, prípadne vytvoriť také opatrenia aby k nim nedochádzalo*

Dražovce

Mlýnáre

Zobor

Kýnek

Nitra stred

Chrenová

Klokočina

Janíkovce

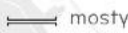
Čermáň

Párovské háje

Krškany

 budovy do 7 / 13 / 18 / 22 / 30 / >30 m

 sklon priestranstiev

 mosty

 bariéry pešej prístupnosti

Územný plán
i jeho spresnenie
územnými štúdiami
ukazuje možnosti
a rozsahy nových
priestranstiev i možnú
zmenu poňatia tých
starších. Nie všetky
územné štúdie však
pristupujú k napojeniu
na priestranstvá
i hierarchiu rovnakú
pozornosť. Dnešná
výstavba zas využíva
medzier platného
územného plánu.

Rozvoj osídlenia Rast mesta je popísaný územnoplánovacími dokumentáciami. Tie Nitrianske ho vidia ako mesto s viac než 100 000 obyvateľmi s občianskou vybavenosťou, i ako mesto dvoch obrovských priemyselných parkov a stretu dvoch rýchlostných ciest.

Tieto plány sú podporené novými komunikáciami pre celé územie, zlepšením železničného spojenia smerom na Bratislavu, preložkami ciest I. tried i otvorením nových napojení na centrum mesta v podobe úpravy areálu Agrokomplexu.

V rámci stredne veľkých zmien je najdôležitejšia expanzia mesta smerom na sever do lokality Lúky a nadväzujúcej oblasti Šindolka. Prípadne doplnení okrajov zastavaného územia, tzv. arondácie – sceľovanie. V oblasti drobnejšieho osídlenia sa jedná o obdobné doplnenie štruktúr zástavby. Konkrétne o dostavbu južnej časti lokality Dražovce, doplnenie svahov Janíkoviec, obklopenie rieky v lokalitách Horné Krškany a Dolné Krškany či doplnenie „štvorca“ Párovských hájov.

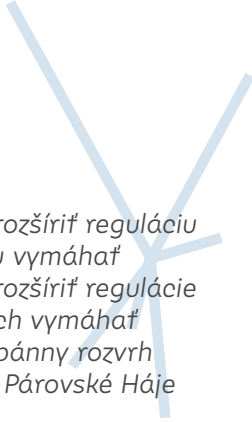
U nadväzujúcich obcí sú zrejmé tendencie o sceľovanie územia s Nitrou. Nitrianske Hrnčiarovce sa tak napájajú svojim rozvojom na lo-

kalitu Martinského vrchu a posilňujú dlhodobé vzťahy tejto časti i lokality Svahy Zobora. Severná časť zrastá v podobe priemyselných parkov na oboch stranách rieky, kedy časť na západe počíta s dostavbou za golfom u pôvodne plánovaného vedenia rýchlostnej cesty R8.

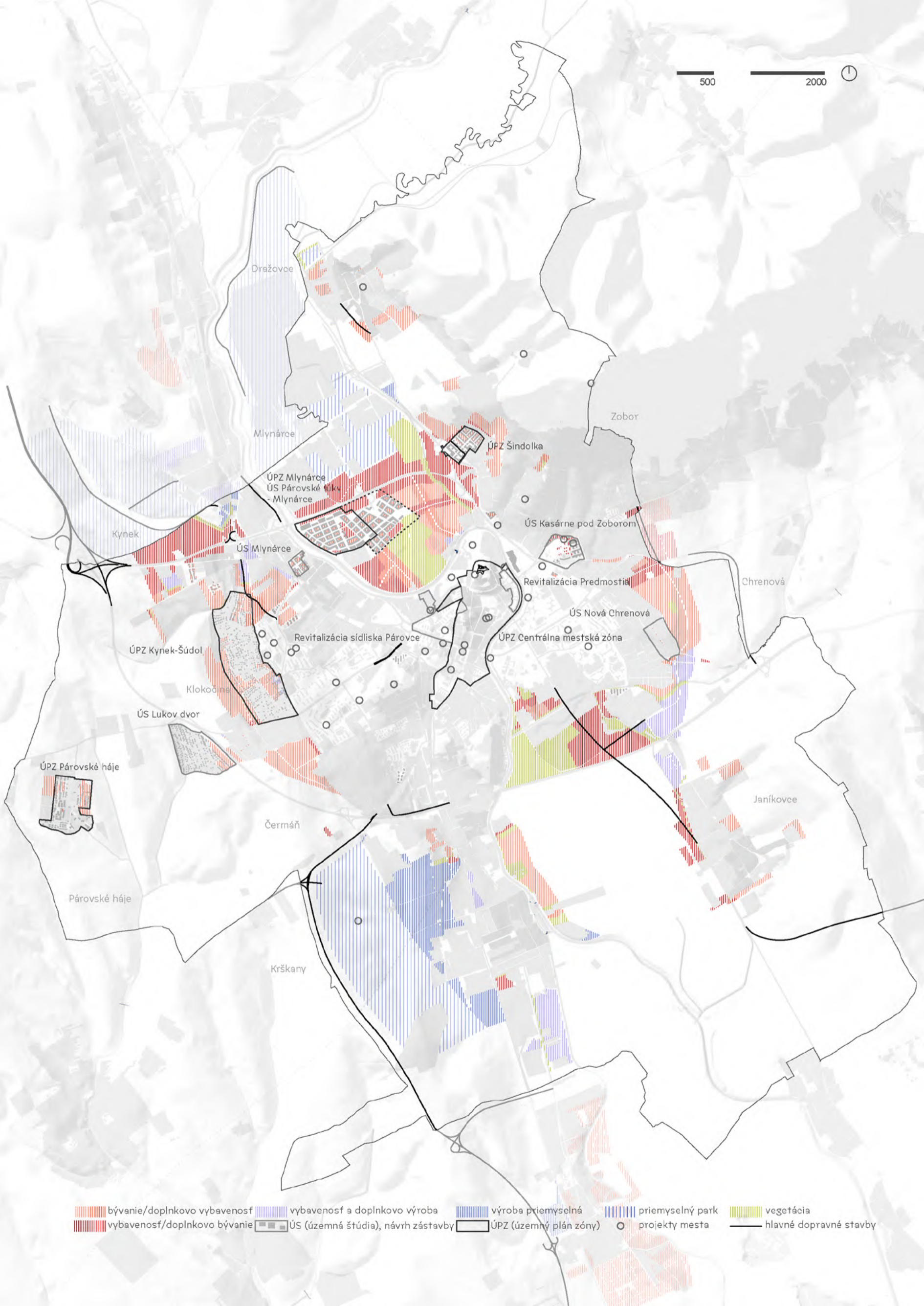
Plánované drobné projekty i architektonické súťažne majú za cieľ zlepšiť kvalitu života v priestranstvách Nitry. Tieto malé projekty potom postupne dopĺňujú projekty územných štúdií, ktoré ukazujú potenciál rozvoja v konkrétnej forme v rôznych častiach Nitry.

Hierarchicky potom silnejšie dokumenty územných plánov zón so svojimi reguláciami určujú presné vymedzenie budúcej zástavby a to najmä v častiach súborov lokalít Západ a Juhozápad kde je riziko nekontrolovanej suburbánnej zástavby. Ďalej tiež v lokalite Lúky a časti lokality Šindolka. Zásadná pre podobu mesta je potom regulácia rozvoja jeho centrálnej časti i koncepcií upokojenia dopravy.

U všetkých týchto expanzií treba myslieť na priestranstvá v kontinuite so stávajúcimi, smerovaní priestranstiev na hrad i riešení ich sklonov.

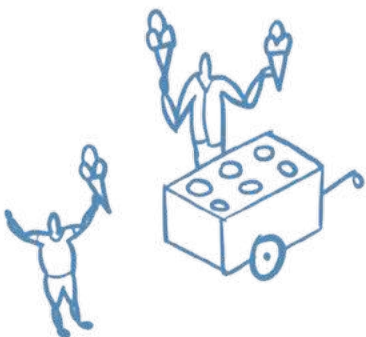
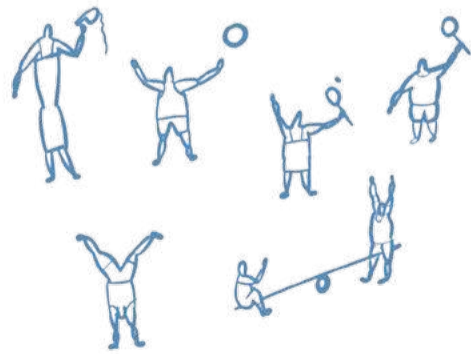
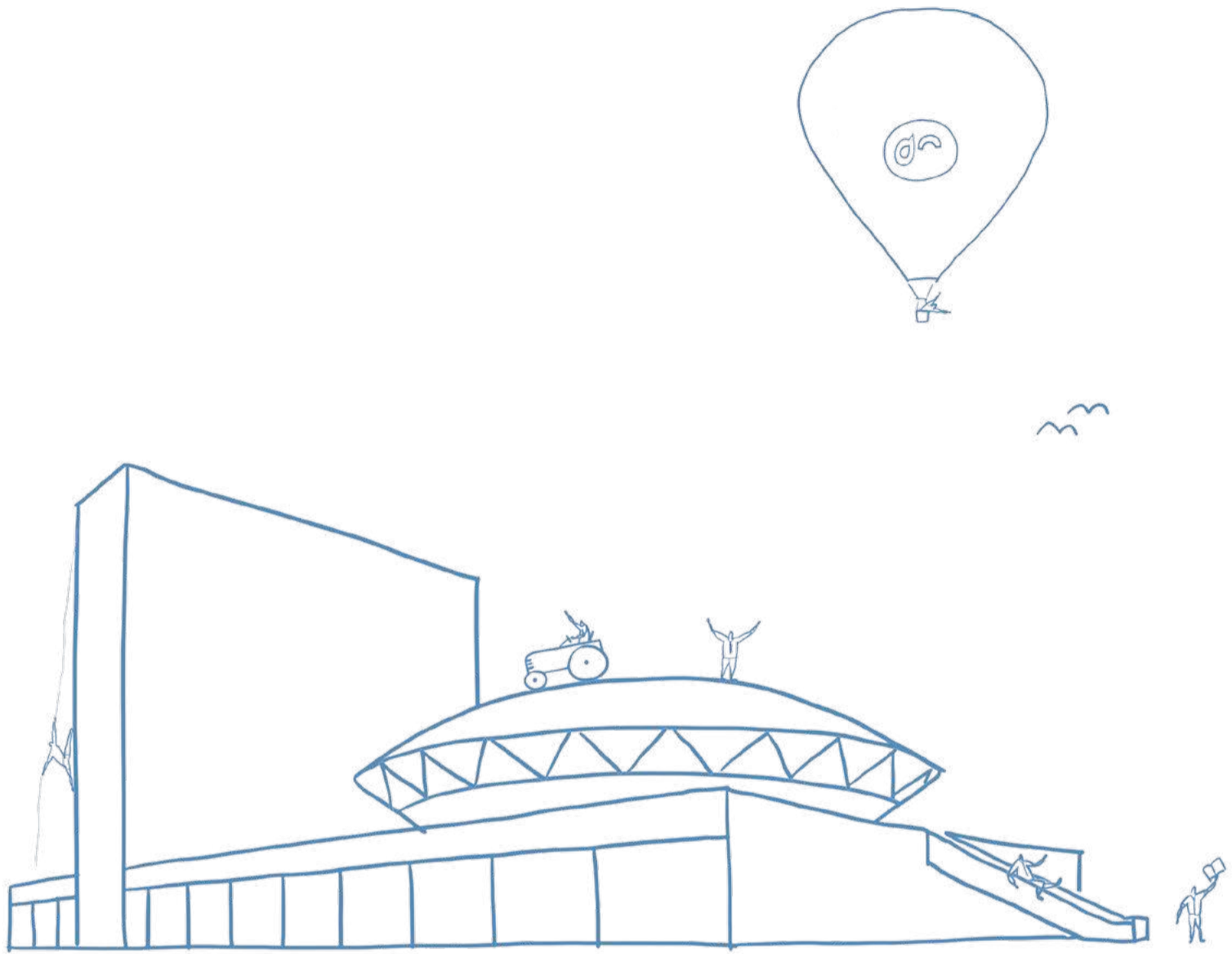

- v územnom pláne rozšíriť reguláciu reklamy a dôsledne ju vymáhať
- v územnom pláne rozšíriť regulácie oplotení a dôsledne ich vymáhať
- prehodnotiť suburbánny rozvrh územných plánov zón Párovské Háje a Kynek-Šúdol
- nastaviť minimálne parametre pre účelovú komunikáciu, ktorá je určená pre obsluhu obytnej zástavby, prípadne tento typ obsluhy pre túto zástavbu vôbec nepripustiť vo vzťahu ku kontinuite priestranstiev, obslužnosti a bezpečnosti
- otázne pre nový ÚP je redukcia plôch výroby hlavne s ohľadom na priemyselný park v južnom súbore lokalít vo vzťahu k jeho morfológií a dopadu na priestranstvá, vedutý a krajinu ako celok
- otázne pre nový ÚP je redukcia plôch bývania voči predikciám počtu obyvateľov
- otázne pre nový ÚP hľadať spôsoby preložiek I. tried vo variantoch voči dnešnému vedeniu
- otázne pre nový ÚP spresniť kostru priestranstiev a dôsledne ju zaniest do územného plánu nie s ohľadom na systém dopravy ale predovšetkým peší pohyb

bývanie/doplnkovo vybavenosť
 vybavenosť a doplnkovo výroba
 výroba priemyselná
 priemyselný park
 vegetácia

vybavenosť/doplnkovo bývanie
 ÚS (územná štúdiá), návrh zástavby
 ÚPZ (územný plán zóny)
 projekty mesta
 hlavné dopravné stavby

Využitie Nitry, jej pracovné príležitosti i verejná vybavenosť sú funkčnou podporou života mesta Nitra. Zmena alebo zlom paradigmy poľnohospodárskeho centra na továrenské centrum je veľkou výzvou i s ohľadom na zachovanie tradície univerzity. Verejná vybavenosť by mala posilniť svoju orientáciu na priestranstvá a ich užitie.

VYUŽITIE

Nitra ako Mekka poľnohospodárstva vďaka svojej univerzite i výstavisku s veľtrhmi hralo dlho dôležitú úlohu. Pretože je mestom krajským, koncertujú sa tu rôzne kultúrne a správne inštitúcie i možnosti obživy či obchodu. Mimo toto vyššie využitie má mesto i svoj bežný život s možnosťami rekreácie i siete vzdelávacích inštitúcií. Univerzita ani výstavisko však nedokáže zaručiť každodennú príjemnosť a dosah. Je tak nutné posilňovať obytnosť mesta!

Kontakt základných, blízkosť stredných a dosiahnuteľnosť vyšších druhov využitia je vhodným spôsobom organizácie od potravín a materskej škôlky, cez základnú ku strednej škole, knižnice, kina, divadla, k múzeu a univerzite. Ruku v ruke s obchodmi a službami od samoobsluhy na rohu skrz parter a pasáže až po nákupné centrum u rýchlostnej cesty. To všetko dopĺňa zmena dlhodobej orientácie z poľnohospodárstva na výrobu. Bod zlomu, tak ako ho pomenovala snaha o titul Európskeho hlavného mesta kultúry, ktorá má možnosť aktivovať v priestranstvách kultúrne využitie. Všetky tieto druhy vybavenosti potre-

bujú určitý počet užívateľov a podľa toho tvoria hierarchický systém, ktorý viaže na hierarchiu priestranstiev. Tie mimo poskytnutie vhodného nástupu pre rôzne druhy využitia môžu a mali by byť priestorom pre aktivity týchto využítí. Zároveň platí, že pokiaľ je to možné, je vhodné otvárať areály vybavenosti pre širšie použitie a priemyselné areály pojať vo vzťahu k ich budúcej adaptovateľnosti. Tak sa môžu stať ihriská škôl športovým vybavením a areál hradu miestom vyhladky či Agrokomplex budúcou zelenou osou a miestom pre oddych širšieho okolia.

Každý z nás tak využitie uchopuje pre svoj život inak. Môžete po ráno ako otec vodiť pešo deti do školy a potom ísť do práce, či sa stavať na nákup, alebo ste mladá športovkyňa, ktorá po ceste na tréning využije možnosti rozbehnúť sa v blízkom parku, či babička smerujúca do komunitného centra po ceste navštívi knižnicu, aby mohla poobede stráviť s vnučkami z blízkej školy. Každý z nás sme iní a každý z nás máme iný denný cyklus a príbeh. Naše prostredie by malo mať priestor pre nás všetkých a priestranstvá by mali byť toho zázemím. Vytváranie a udržiavanie hodnotnej infraštruktúry využitia je tak pre náš

život nutnosťou. Priestranstvá nám ju pomáhajú zažiť a sú miestom pre tieto deje.

Kultúra a šport tak dopĺňajú duchovné stavby. Vzdelanie a výchova popisuje zázemie sociálnych služieb a vzdelávacích parkov. Správa a zdravotníctvo je rozvinuté o armádne areály. Výroba a obchod potom o výstavníctvo a partery so službami.

Využitie Nitry chápeme ako základný rozvrh vybavenosti a jeho interakcie so systémom priestranstiev. Je nutné, aby bol tento rozvrh základných služieb dosiahnuteľný v rádoch minút systémom mesta krátkych vzdialeností a podporoval obytnosť územia mimo iné i cez podporu kompaktnej mestskej zástavby ponúkajúcej služby a aktivity.

Aktivity spojené so športom a kultúrou majú špecifické postavenie k priestranstvám. Obe majú možnosť rozvíjať a naplňovať nadväzujúce priestranstvá aktivitami. Kultúra sa koncentruje v centre mesta. Špecifikom športu je koncentrácia v ohybu Nitry a správne násobné využitie niektorých športovísk školských areálov.

Kultúra a šport Aktívnu časť využitia vnímame cez kultúru a šport. Jedná sa o dva protipóly fyzických a mentálnych výkonov. Všetky ich aktivity sa dajú vnímať hierarchicky i vo vzťahu k angažovanosti daného užívateľa. Koncert i zápas tak môžeme sledovať alebo vytvárať sami a priestranstvá by nám to mali mať možnosť umožniť vo svojej prirodzenosti.

Kultúra sa prejavuje v priestranstvách rôznym spôsobom podľa jej hierarchie. Od veľkých areálov so špecifickým užitím, cez stredné celky ako sú drobné kultúrne zariadenia, až po prejavy drobnej kultúry a umenia priamo v priestranstvách samotných. Veľkými môžeme rozumieť napríklad divadlá, ktoré občas v rámci svojich programov môžu expandovať do priestranstiev, kde nato potrebujú miesto a jeho zabezpečenie. Je preto vhodné vo väzbe na podobné inštitúcie vytvárať ich vonkajšie scény priamo integrované nenápadne do priestranstiev podľa druhu kultúry. Strednými celkami rozumieme také celky, ktoré môžu mať svoje vlastné vnútroareálové drobné priestranstvo, ktoré je možné prepojiť s priestranstvom. Toto usporiadanie môžu mať i väčšie inštitúcie. Prejav kultúry v priestranstvách je umiestnenie umeleckých prvkov detailu prípadne

umožnenie tohto druhu využitia podľa nastavenia programového užitia, prípadne podpory technických prvkov detailu.

Jadrá tohto typu využitia sú časť lokality Dolné mesto, časť lokality Horné mesto a časť lokality Agrokomplex.

Šport by mal byť ako využitie v priestranstvách dostupný na rôznych úrovniach vo vzťahu k priestranstvám. Od sledovania a povzbudzovania svojho obľúbeného tímu, cez vlastnú skupinovú hru po možnosti individuálneho športovania. Prvú rovinu zabezpečujú väčšie areály s možnosťou sedenia fanúšikov so svojimi nárokmi na verejné priestranstvá hlavne v podobe parkovacích kapacít, dobrého pešieho napojenia či blízkosť stanice hromadnej dopravy. Rovinu skupinových športov potom zabezpečujú ihriská a športoviská podľa svojho druhu. V rámci Nitry je typická väzba areálov škôl na priestranstva tak aby ich bolo možné využívať po škole všetkými obyvateľmi. Zväčša sa jedná o stredné vzdelanie, prípadne kombinácie stupňov. Pre poslednú rovinu sú vhodné prvky detailu priestranstiev s drobnými aktivitami pre rôzne skupiny užívateľov.

Jadrá tohto typu využitia sú časť lokality Sihov a časť lokality Brezový hájik.

- vytvárať podmienky a zázemie pre kultúru v priestranstvách
- vytvárať podmienky a zázemie pre šport v priestranstvách
- hľadať spôsoby otvorenia veľkých areálov
- snažiť sa presúvať kultúrne aktivity mimo centrálnu oblasť mesta
- zachovať zdieľanie športovísk a tieto idey rozširovať ďalej

kostol sv. Michala Archanjela

Dražovce

Mlynárce

Zobor

Kýnek

Nitra stred

Nitranský hrad

Chrenová

Klokočina

výstavisko
Agrokomplex

Janíkovce

Čermán

Párovské háje

Krškany

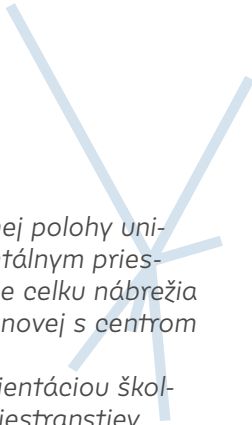
Školstvo je rovnomerne rozmiestnené vďaka historickému systému okrskov panelových sídlisk. Unikátne je v tomto výsostné umiestnenie univerzity s jej príľahlým areálom na nábreží rieky Nitra. Zaujímavosťou je i umiestňovanie celkov školstva v miestach výrazných terénnych úprav kvôli svojej typizácií.

Vzdelanie a výchova Poučnú a starostlivú časť využitia vnímame cez vzdelávanie a výchovu. Jedná sa o opateru od najútlejšieho veku až po starobu, prípadne vo vzťahu k zložitým životným otázkam. Samotné celky škôl a školských zariadení žijú veľkou aktivitou navonok a ich činnosť nás v ideálnom prípade sprevádza celý život. U tých druhých je to skôr obrátene. Dôraz by mal byť kladený na vytváranie takých prostredí aby tomu tak nebolo. Priestranstiev s dôrazom na komunitné zázemie a podporu týchto vzťahov aby aktivity týchto skupín bola vyvázenejšia. Môže tomu napomôcť správna programová skladba i vyladenie špecifických činností v priestranstvách pomocou ich prvkov detailu.

Školské zariadenia zdieľajú svoje nástupné prostredia sú zväčša napojené na pokojnejšie priestranstvá a pešie ťahy do ktorých sú často i orientované. Často je vidieť odraz okrskového myslenia vo vzťahu k obytným súborom a ich rozloženiu i zmenu tohto myslenia v jednotlivých fázach ich tvorby. Týmto spôsobom máme rôzne kombinácie školských stupňov v celkoch škôl prípadne umiestnenie škôlok vo vnútroblokoch panelovej výstavby.

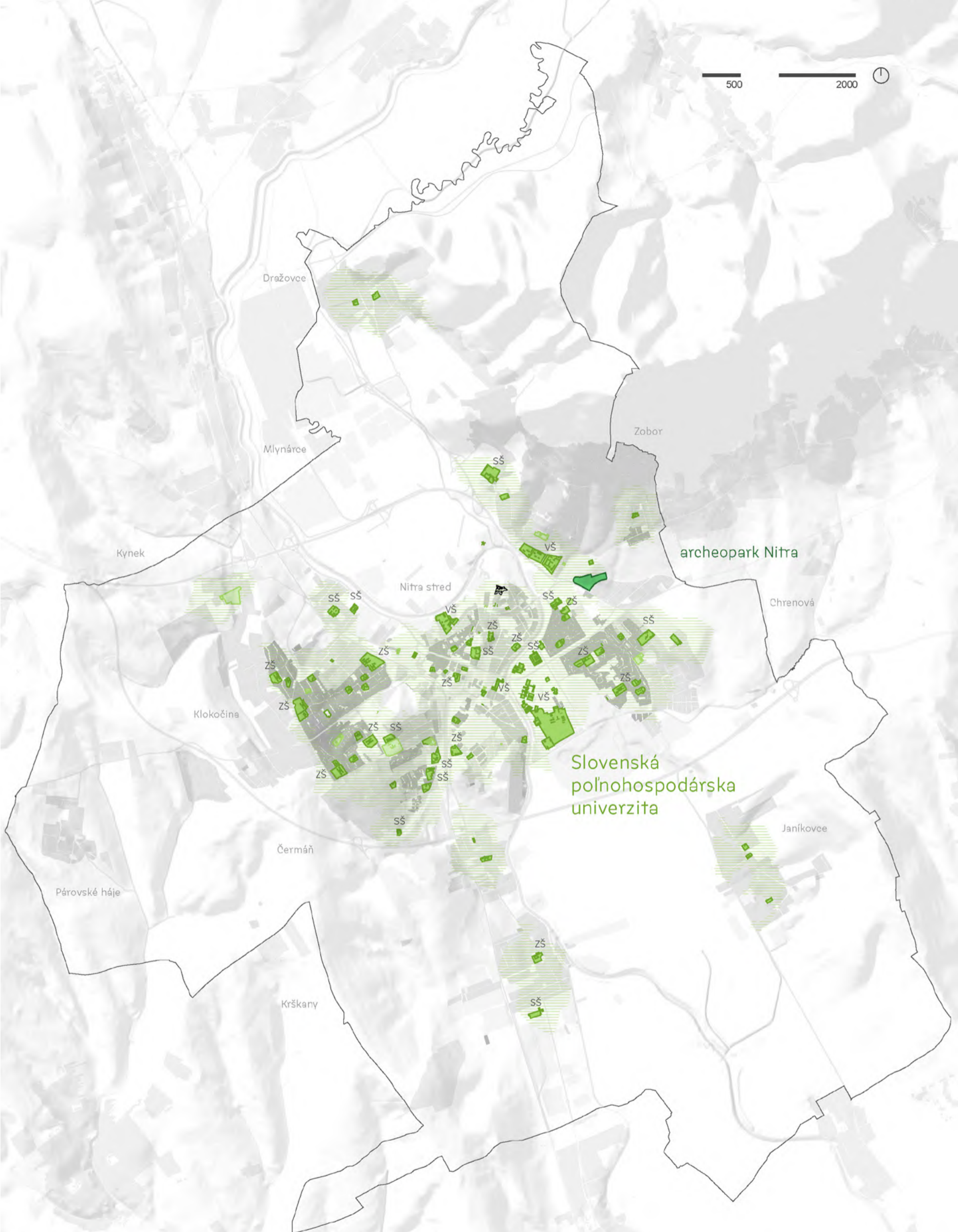
Areál Slovenskej poľnohospodárskej univerzity je celoslovenskou raritou vo svojej veľkorysosti i dominantnom postavení v rámci priestranstiev mesta, kde okupuje veľkú časť Nábrežia mládeže. Areál univerzity tak tvorí priestorovo späť celok s areálom Agrokomplexu. Jeho jednotlivé časti ako botanické záhrady či arboréta sú parkovými priestranstvami s režimom. Okolie univerzít je špecificky pojednané drobnými prvkami detailu a sochárskej výzdoby. Jadrá tohto typu využitia sú časť lokality Univerzita a časť lokality Hradisko.

Veľké množstvo sociálnych zariadení sa nachádza v uzavretých areáloch. Jadrá tohto typu využitia sú lokalita Západný svah a časť lokality Podzoborie.

-
- využitie dominantnej polohy univerzity s jej monumentálnym priestranstvom pre oživenie celku nábrežia rieky, prepojenia Chrenovej s centrom mesta
 - vhodná práca s orientáciou školských zariadení do priestranstiev
 - využívanie športovísk a zázemie školských areálov

500

2000

stavby pre vzdelanie stavby sociálne archeopark dostupnosť hlavných stavieb pre vzdelávanie (10 min.) hustota osídlenia
pozn.: ZŠ - základná škola, SŠ - stredná škola, VŠ - vysoká škola, materské školy neoznačené

Centrum správy
sa nachádza
v nezvyčajnej polohe
voči centru mesta
vďaka pôvodne
plánovanej avšak
iba čiastočne
uskutočnenej
prestavbe centra
mesta s nadväzujúcimi
komponovanými
priestranstvami.
Zdravotníctvo
je primárne
koncentrované do
hlavného areálu
fakultnej nemocnice
v blízkosti Kalvárie.

Správa a zdravotníctvo Organizujúcu, administratívnu a zdravotnú starostlivosť chápeme ako správu a zdravotníctvo. Tieto zložky sú bytostne dôležité pre naše životy a jedná sa o jedny z najsilnejších funkcií, ktoré má dnes štát. Ochrana poriadku, bezpečia a zdravia sa tak premieňa i do dôstojnosti prípadne kludu nástupných a areálových priestranstiev týchto typov objektov.

Správne centrum v dnešnej časti sa vyznačuje priestranstvami s umeleckými dielami a drobnou úpravou pomocou výsadiet. Nachádza sa tu i krajský úrad. Koncepcia priestranstva sa niekoľko krát menila a pôvodne tu mala stať univerzita následne divadlo, dnes mestský úrad. Najväčších zmien sa ako správna funkcia vo vzťahu k priestranstvám udiala skrz otvorenie časti areálu kasární na Martinskom vrchu so svojim parkovým priestranstvom a ukázali sa tak možnosti konverzie obdobných areálov na území Nitrý. Zvyšok areálu slúži i s väznicou pôvodnému účelu.

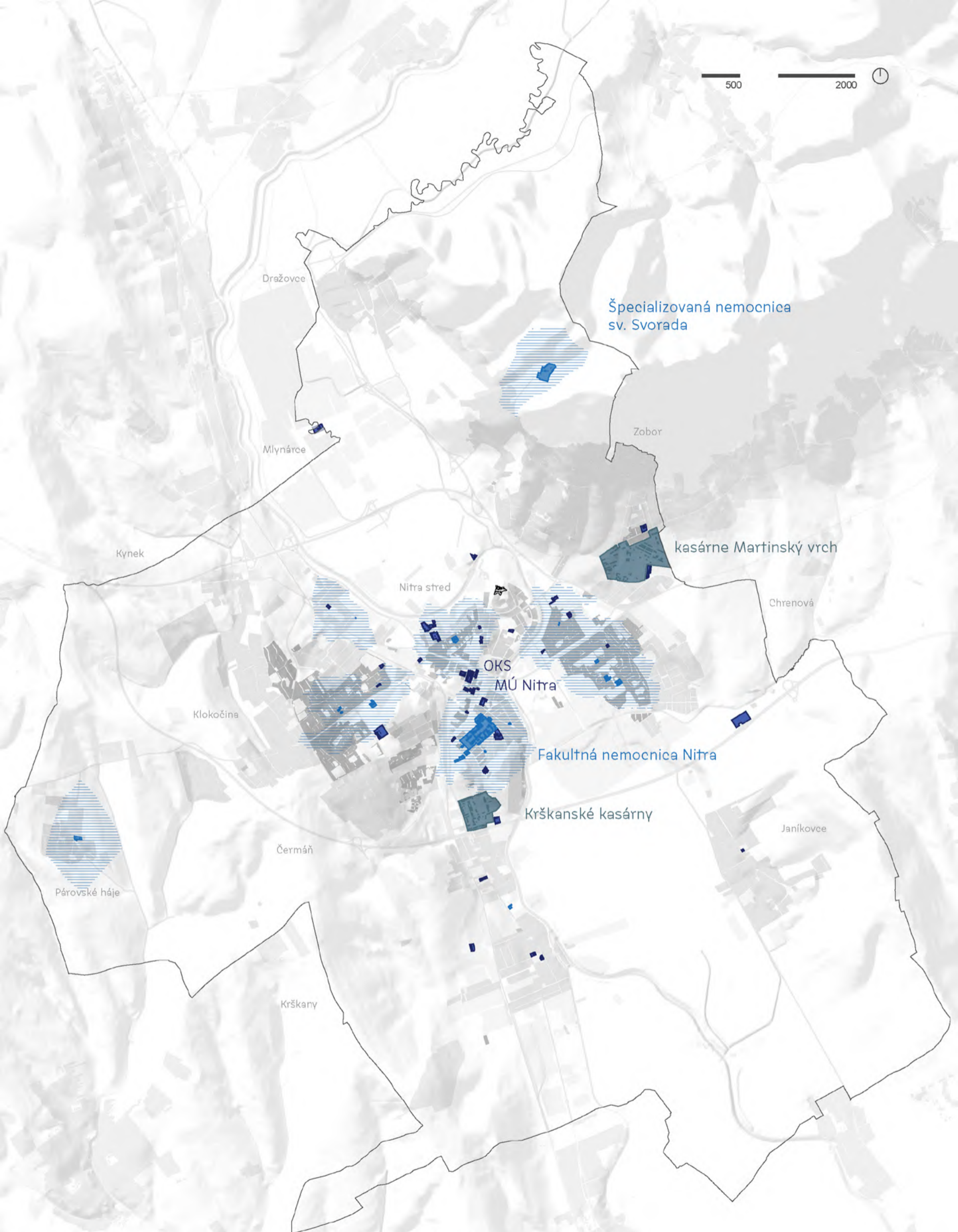
Jadrá tohto typu využitia sú časť lokality Štefánikova, časť lokality Nové Mesto a časť lokality Kasárne.

Zdravotnícke areály sú rozmiestňované vo vzťahu k okrskovej vybavenosti bytových súborov. Väčšie

zdravotnícke si vytvárajú alebo sú umiestnené v kludnejšom prostredí. Vznikajú tak hodnotné vnútroareálové celky priestranstiev. U týchto častí platí vhodnosť ich prepojenosti na okolitý systém priestranstiev i podpora parkových priestranstiev, prípadne ich väzieb na parkové a prírodné priestranstvá. Ďalšou vhodnou implementáciou témy zdravia do priestranstiev sú prvky detailu nabádajúce k telesnému pohybu rôznych vekových skupín, vytváranie tohto druhu infraštruktúry a stretávania i vo vzťahu k duševnému zdraviu.

Jadrá tohto typu využitia sú časť lokality Nemocnica a časť lokality Kláštor.

— viazať na hodnotné priestranstvá správy, vniesť do nich pobytové kvality
— využívať areálové priestranstvá na prepojenia jednotlivých priestranstiev
— využívať brownfieldy kasární v rámci priestranstiev a prestavby zástavby

stavby pre správu armádne areály stavby pre zdravotníctvo dostupnosť hlavného zdravotníckeho vybavenia (10 min.) hustota osídlenia

Miesto štandardného parteru v dnešnej dobe zaujali nákupné galérie a veľkoobchody devaluujúce priestranstvá. Tie sa stále držia hlavne v centre mesta i s ikonickou tržnicou a blízkymi pasážami. Výroba má obdobný dopad vďaka vedeniu ciest I. triedy i špecifikám usporiadania jednúčelových zón a ich priestranstiev.

Výroba a obchod Prácu vo výrobných závodoch, služby a nakupovanie chápeme ako výrobu a obchod. Parter a jeho služby sú pre živúce mesto zásadným. Tieto funkcie sú dopĺňané veľkými obchodnými domami, ktoré pri nevhodnom umiestnení môžu zruinovať blízku drobnú komerčnú vybavenosť. Výroba je potom sústredená v rámci Nitry do dominantných priemyselných parkov s vlastnou štruktúrou areálových priestranstiev.

Priestranstvá v blízkosti výrobných areálov trpia na svoju monofunkčnosť. Väčšinou sa jedná o pohyb tovaru, prípadne výrobných prostriedkov jedným alebo druhým smerom. Tieto toky sú sprevádzané širšími nevzhľadnými profilmi priestranstiev. Monofunkčnosť týchto zón nevyriešime z roviny priestranstiev je však vhodné pri umiestňovaní stavieb a ich prípojov myslieť na potencionálnu budúcu prestavbu i vo vzťahu k zmene spôsobu práce a automatizácií. Je vhodné vytvárať priemyselné areály s myšlienkou na ich zrušenie. Znamená to napríklad zakladať hodnotnú sieť areálových priestranstiev nadväzujúcu medzi sebou. Vytvárať v nich stromoradia a retenčné plochy namiesto veľkých akumuláčnych nádrží i vo vzťahu k zmierneniu tepelných ostro-

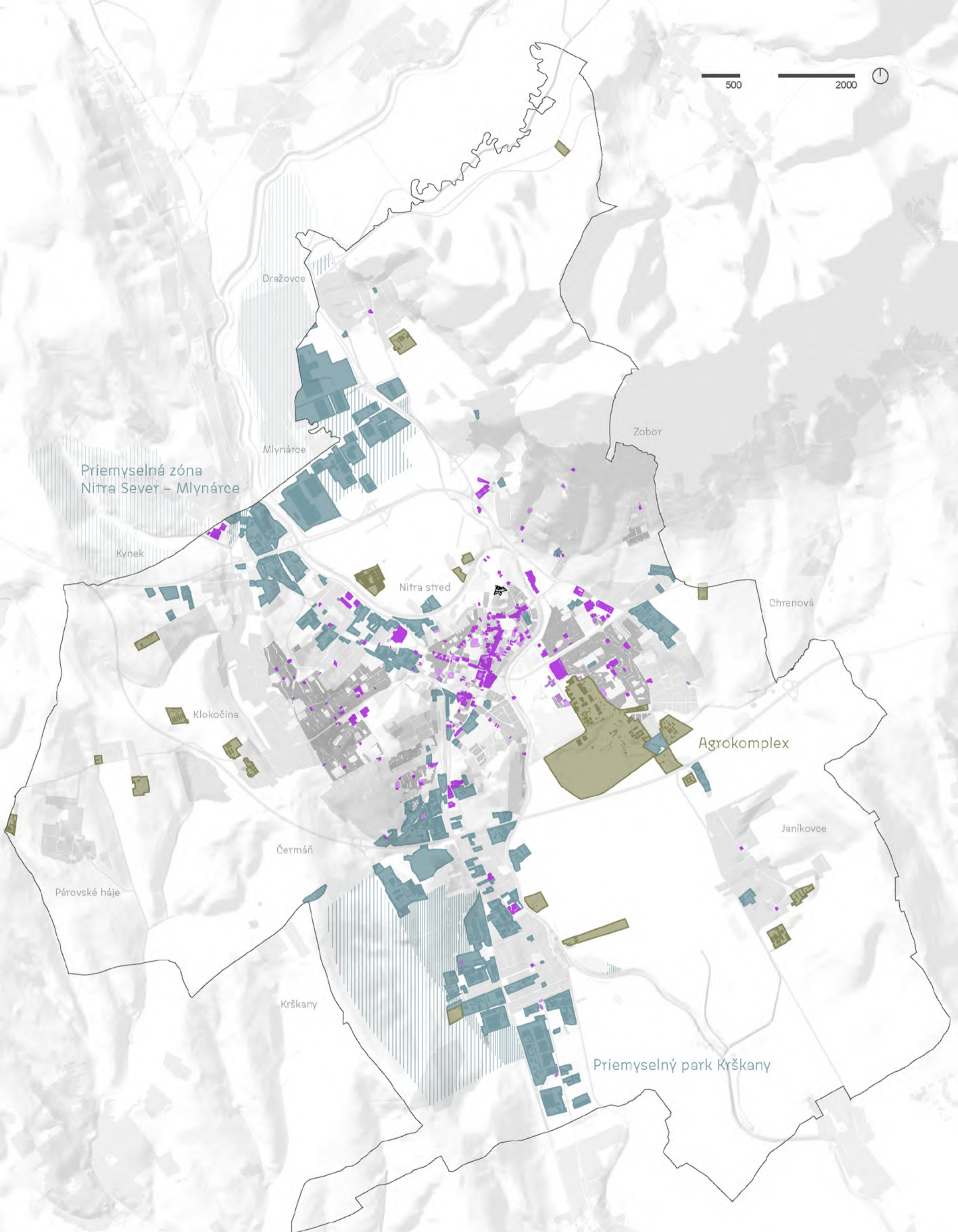
vov a podobne. Priestranstvá stavať na pohyb peších i cyklistov vo vzťahu k šírke profilu.

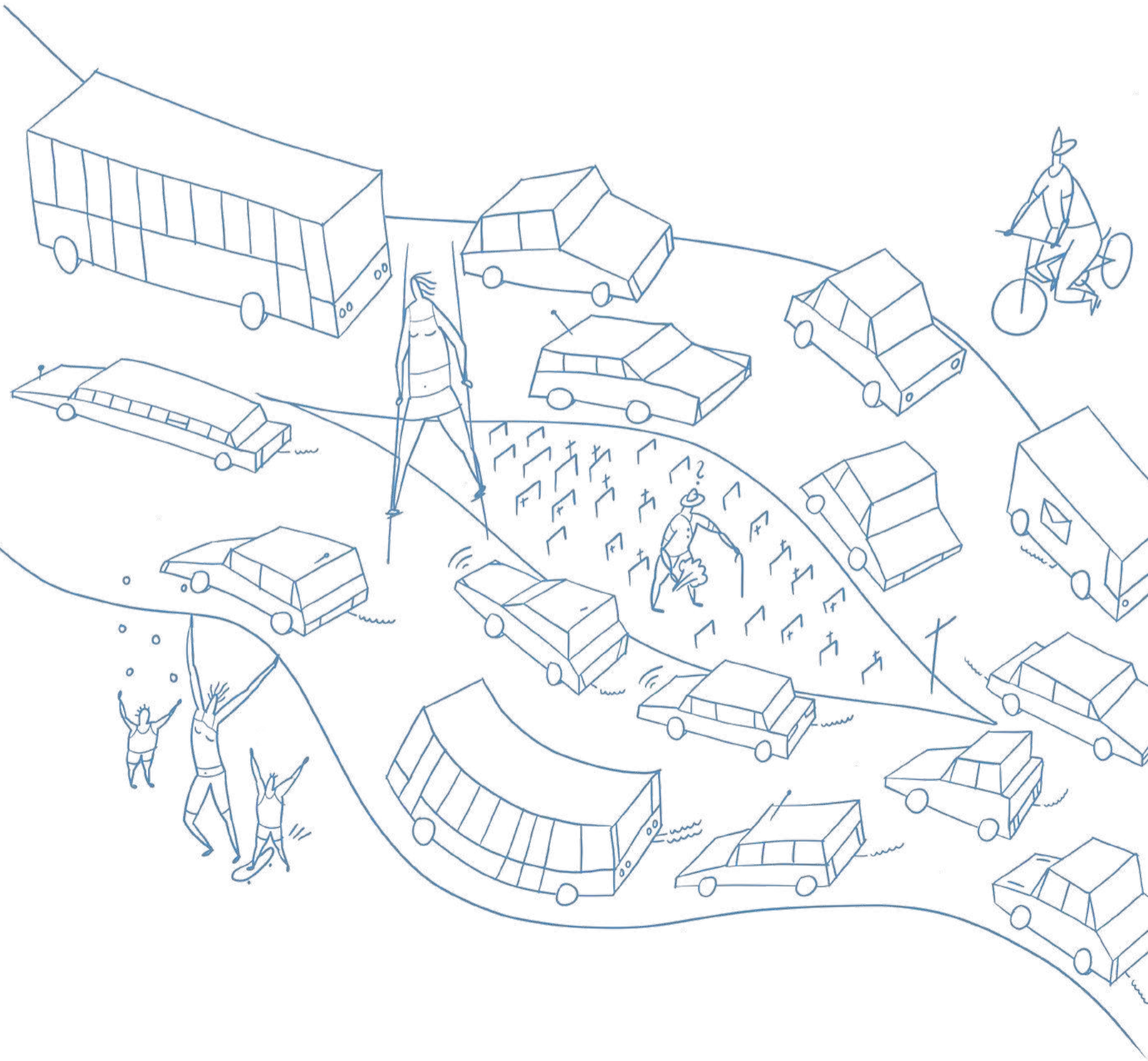
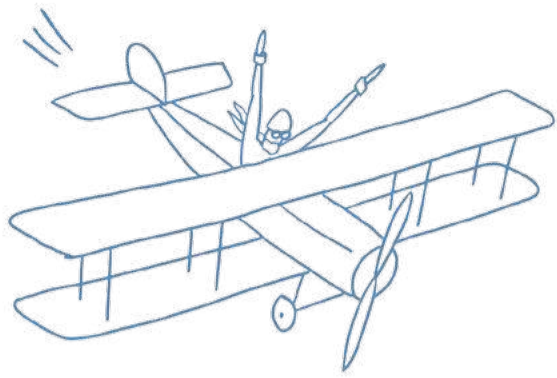
Jadrá tohto typu využitia sú lokality Priemyselný park Dražovce, lokalita Dolné Krškany a lokalita horné Krškany.

Priestranstvá domov s obchodným parterom a službami a obchodných domov sú dve odlišné koncepcie. Pri nutnosti založenia obchodného domu je vhodné uvažovať o ich súčasných hybridných formách. Reverzný princíp pôvodného uzatvárania ulíc a vytvárania kontrolovaných vnútorných prostredí nahrádzujú trendy ich otvárania a vytvárania obchodných kolonád a galérií. Vzťah priestranstiev a tohto druhu stavieb je tak veľmi dôležitý od výkladcov a iných druhov užitia množiny propagácie až po pobývanie vo forme terás a podobne. Dôležité sú ďalej pasáže i zmieňované vnútorné ulice pokiaľ sú umiestňované v kontextu okolitých priestranstiev. U špecifických hodnotných areálov je vodné uvažovať o ich sprístupnení mimo veľtrhové akcie.

Jadrá tohto typu využitia sú časť lokality Brezový hájnik, časť lokality Horné mesto, časť lokality Štefániková, časť lokality Chrenovský dvor a časť lokality Agrokomplex.

— vytvárať podmienky pre budúcu transformáciu výrobných areálov správnym založením priestranstiev
— riešiť dnešné nežiadúce efekty výrobných a obchodných hál ako sú tepelné ostrovy, vsakovanie u parkovísk zámenou povrchov, výsadbami apod.
— riešiť bariéry ktoré tieto areály vytvárajú v priestupnosti priestranstiev a hľadať možnosti umiestňovania týchto priestupov
— zlepšovať podmienky pre terasy a užitie priestranstva drobným obchodníkom a službám
— riešiť možnosť využitia Agrokomplexu mimo obchodné výstavy
— Priemyselný park Krškany je vhodné redukovať i vo vzťahu na nevhodnú morfológiu pre podobný druh zástavby

Pohyb Nitry, rôznorodosť jeho druhov alebo modality jednotlivých ciest je zásadná. Nitra musí pracovať s bariérami pohybu, systematickým uchopením krátkych a stredných pohybových vzdialeností a vytvárať pre tieto druhy pohybu adekvátnu infraštruktúru v duchu miest krátkych vzdialeností s odrazom v priestranstvách.

POHYB Nitry z veľkej časti závisí na blízkosti rýchlostnej cesty a zlému stavu hromadnej dopravy, kvôli nedokončenej či nevhodnej infraštruktúre. Tento stav spolu s rozvrhom ciest I. triedy vytvoril dominantné postavenie cestnej dopravy. Tento stav treba narovnať i v pojatí priestranstiev a zrovnoprávneniu ostatných druhov pohybu s možnosťou voľby. Aby bola Nitra slobodná!

Dôležitosť humanizácie a zrovnoprávňovania pohybu je pre mesto s funkčnými priestranstvami zásadné. Stačí sa pozrieť na trendy v ľubovoľnej pokrokovej krajine a je zrejmé ako je nastavený smer uvažovania do budúcnosti. Je naivné si myslieť, že pohyby dopravy zmiznú zo dňa na deň rovnako ako je naivné si myslieť, že priestranstvá sú nafukovacie vo vzťahu k parkovaniu a ich plošne náročnosti a údržbe. Je nutné teda hľadať balans prípadne prevahu a dôraz na pohyb podľa vnemu z pobývania v priestranstvách. Autu dlažba vadí pričom chodec ju ocení ale cyklista či mamička s kočiarom zas nie. Je preto nutné vždy hľadať správny pomer týchto pohybov v priestranstvách.

Systém pohybu by mal byť preto hierarchizovaný a orientovaný s ohľadom na peší pohyb a končiac u naj-

rýchlejšej cestnej, prípadne leteckej dopravy. Všetky tieto danosti je nutné brať s ohľadom na nové spôsoby dopravy od staníc cyklistickej a príbuznej dopravy, cez zdieľanie automobilov až po pristávacie body pre drony vo vzťahu k ich rastúcemu využitiu ako dopravnému prostriedku obdobne ako u zdieľaní zásielok a cyklo-doprave. Špecifickou kategóriou je potom rekreačný pohyb, ktorý so svojimi nárokmi vytvára záťaž pre priestranstvá.

Každý z nás tak pohyb potrebuje pre svoj denný rytmus. Do práce, školy za nákupmi, na návštevu, rekreačne. Ideálny scenár je, že do práce pôjdem peši. Pokiaľ to nejde na bicykli následne hromadnou dopravou a končím pri využití auta. Budúci deň mnohých z nás by ale mohol vyzerať tak, že človek dorazí do práce na elektrickej kolobežke alebo potom ako príde na stanice oberie si bicykel do práce, bezpečné pešie mesto nevyžaduje aby sa deti rozvážali a nákupy doručí dron. Táto predstava je reálnejšia než to že každý člen bude mať svoj automobil, ktorý 99 % času stojí nečinne v priestranstve.

Vytváranie si hodnotnej štruktúry pohybu založenej na rovnocenných možnostiach rôznych druhov do-

pravy je tak pre náš život nutnosťou. Priestranstvá sú ovplyvnené jej organizovaním i pomerom jej rôznych druhov dopravy.

Pešia doprava tak rieši pešie zóny i turistické trasy i kontextu celku. Cyklistická doprava popisuje navrhovanú sieť cyklistickej i nadväzujúce vybavenie. Verejná doprava rieši vlakovú, autobusovú a leteckú dopravu. Cestná doprava potom poukazuje na budúcu cestnú sieť i navrhované úpravy tej stávajúcej s dôrazom na jej humanizáciu.

Pohyb Nitry chápeme ako službu, nie diktát. Je nutné preto zrovnoprávniť v rámci infraštruktúry priestranstiev všetky druhy pohybu pre podporu slobody pohybu a možnosti voľby jej druhu. S ohľadom na to, aby bola *mestom pre ľudí*.

Zrušenie bariér
a obnovenie dôvery
chodca v pohyb po
Nitre týmto spôsobom
je jedna z najväčších
úloh priestranstiev.
Izolovanosť celkov
vďaka hlavným
cestným ťahom
podkopáva pocit
ich kontinuity
i príjemnosti. Silná
podpora peších zón
i ich väzieb v rámci
sídliisk a centra mesta
je veľkým potenciálom.

Pešia doprava Chôdza je veľmi dôležitý druh pohybu pre fungujúce mesto. Bezbariérové trasy podporené systémovým riešením peších zón a ich postupným dobudovaním napomáhajú rozvoju priestranstiev mesta i vo vzťahu k ich obecnej kvalite. Problematickým bodom pre pohyb je veľké množstvo dopravných bariér a tým pádom jasne dané toky pohybu chodcov.

Podľa pocitových máp vnímajú chodci takmer všetky ťahy v centre mesta za dopravné ohrozenie. Identifikované hlavné prepojenia tak narážajú na problém kríženia ulíc Štefánikova a Štúrova. Žiadúce prepojenie bodov Sihoľ, stanice, hradu, Kalvárie a Agrokomplexu vždy narazí na toto kríženie.

Sieť ciest pre peší pohyb je v rámci zastavaného územia až na zmienené hrdlá pohybu veľmi dobrá. Napomáhajú tomu i segregované čisto pešie trasy pohybu. Oproti týmto idylickým vnútroblokovým situáciám potom stoja prechody či lávka ponad ulicu Chrenovská. Toto odrezanie systému priestranstiev je druhým zásadným problémom pešieho pohybu v meste.

Obdobne je tomu pokiaľ chcete opustiť mesto pešo. Je niekoľko sme-

rov v ktorých vám to mesto dovoľí pomocou systému lávok a mostov. Po prekonaní tejto bariéry vás ale čaká sklamanie pretože okolitá krajina je ťažko prístupná s minimálnym počtom ciest a kompletne chýbajúcou štruktúrou krajiny.

Jadrá v krajine a turistické trasy tak možno nájsť hlavne v severnom smere na Zobor po prekonaní ulice Chrenovská a strmých svahov lokality Svahov Zobora prichádza vyšliap po horšie upravených turistických chodníkoch, obdobné platí i o cestách v krajine, ktoré trpia eróziou vďaka nevhodnému spôsobu hospodárenia okolo týchto ciest.

Dôležitým prvkom pohybu v meste sú prechody blokmi zástavby využité komerčne hlavne v častiach Pároviac, pri stanici a v centre mesta.

-
- riešenie problému kríženia ulíc Štúrova a Štefániková trieda
 - riešenie problému segregácie Zobora ulicou Chrenovská
 - riešenie vstupov do krajiny, prechodov cez rieku
 - doplnenie priestranstiev a jadier v krajine
 - posilňovanie dnešných funkčných peších ťahov, riešenie bariéry železnice
 - podporovať pešie zóny a pohyb medzi celkami mesta
 - dôsledná implementácia doporučení Plánu udržateľnej mobility prípadne nad ich rámec
 - chýbajúce prvky pre imobilných občanov

cestná sieť v zast. území	cestné sieť v krajine	pešie zóny (ÚP, PUM)	turistické trasy, chodníky	bariéry prístupnosti
trasy k debarierizácii	hlavné pešie vazby (ÚP)	most, lávka/vyhliadka	priechody, pasáže	dopravné ohrozenie

pozn.: boli využité dáta pocitového mapovania Pocitová mapa - Nitra (Atrium architekti, 2018)

*Kolobežky,
elektromobilita
a zdieľanie obdobných
zariadení rozvíja
cyklistickú dopravu
a napomáha rozšíriť
konceptiu 15 min
mesta. Kombinácia
poháňaných zariadení
s tými bez pohonu vo
vzťahu k morfológii
bude zásadná ako
alternatíva k iným
druhom pohybu
i vďaka rozvinutiu
tejto infraštruktúry
v priestranstvách.*

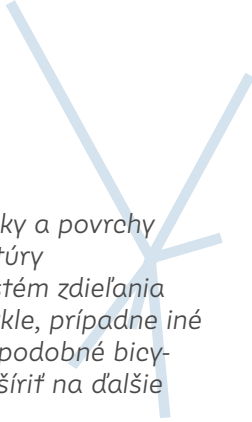
Cyklistická doprava Bicykel je najviac používaný v rámci Nitry v jej spodnej rovinnej časti v centre mesta a pozdĺž rieky. Cyklistická infraštruktúra má veľký potenciál doplniť systém verejných priestranstiev ako kvalitná možnosť dopravy. Problémom je nízky podiel na vykonaných pohyboch i problematika morfologicky náročnejších častí. Kvalitná infraštruktúra prípadne dostatočne veľký priestor pre zdieľanie daných priestranstiev s chodcami tu nie je.

V rámci voľnej krajiny základné úpravy povrchov takmer absentujú prípadne sú narušené poľnohospodárskou činnosťou. Komplikovaná je i kombinácia cyklistov a ich pohybu po miestnych peších zónach. Vo vzťahu k pocitom ohrozenia si veľké množstvo cyklistov vyberá namiesto cesty kam patrí chodník. Je preto vhodné robiť také opatrenia aby došlo k napraveniu tohto stavu.

V meste funguje bikesharing i pár miest pre servis bicyklov. Reálnych cyklosteziek moc neexistuje okrem úseku u Janíkoviec, ktoré svojim značením pripomína dopravné ihrisko. I tu však erózia vďaka poľnohospodárskej činnosti zhoršuje využitie tejto cyklostezky. Dopravné značenie jednotlivých úsekov často chýba.

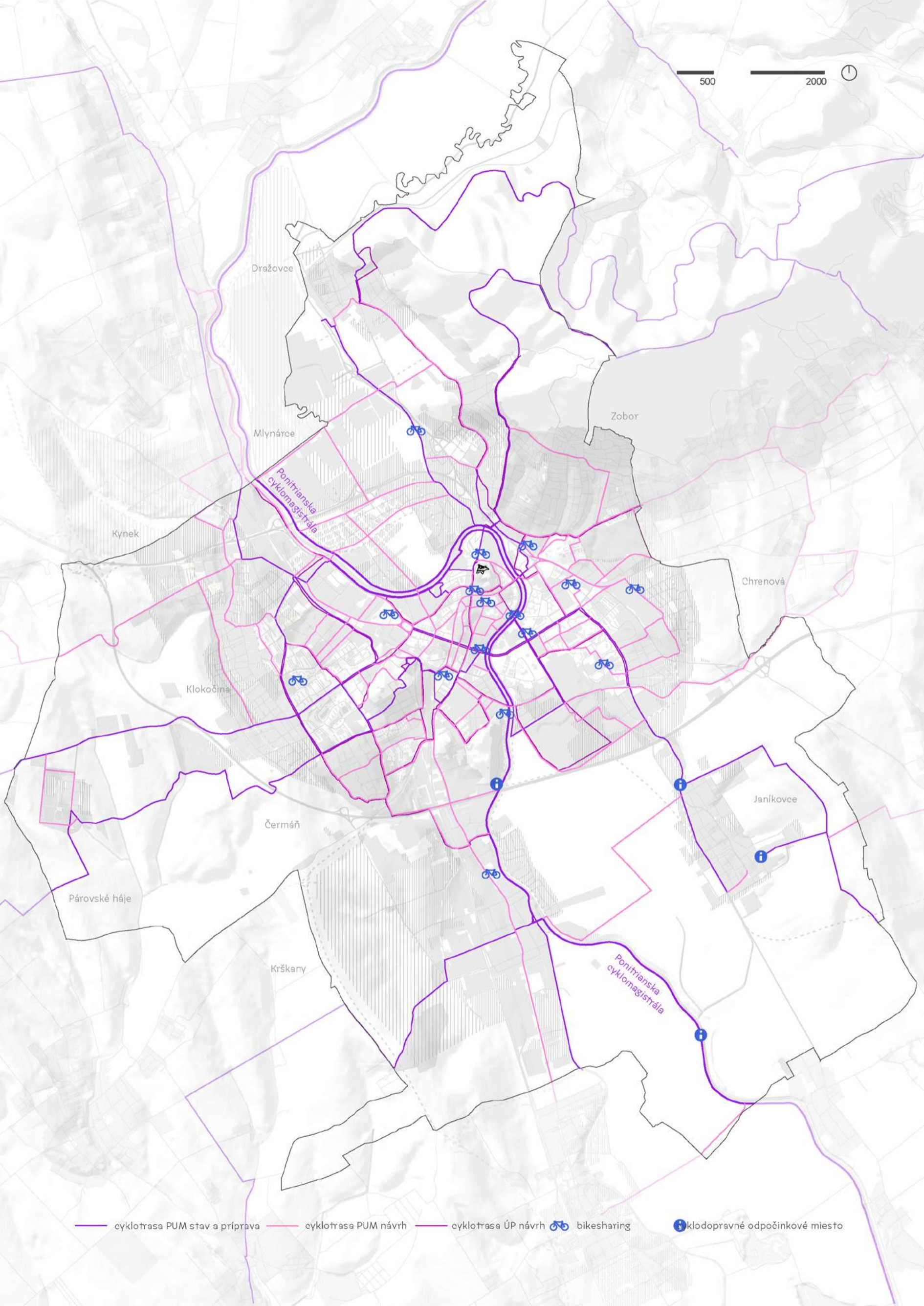
U menších alebo menej významných často úplne.

V rámci opatrení je navrhnutý komplexný materiál úprav tohto stavu v dokumente Plánu udržateľnej mobility. Napríklad komentáre vo vzťahu k povrchom, značeniu, šírkam jednotlivých častí a ich bariéram a ďalšie. Je preto vhodné tento plán postupne implementovať v celej jeho šírke. Pozitívom je vedenie trasy pozdĺž rieky Nitra a špecifické možnosti zjazdov zo Zobora. Je nevhodné, že u rieky Nitra nie je možnosť využiť oba brehy pre pohyb na bicykli spolu s chýbajúcimi mostnými prepojeniami vo vzťahu k vzdialenostiam jednotlivých úsekov.

-
- riešiť nevhodné šírky a povrchy cyklistickej infraštruktúry
 - vhodné doplniť systém zdieľania bicyklov o elektrobicykle, prípadne iné elektrické zariadenia podobné bicyklom, celý systém rozšíriť na ďalšie body v území Nitry
 - dopĺňať cyklistickú infraštruktúru v krajine i zastavanom území
 - dôsledná implementácia doporučení Plánu udržateľnej mobility prípadne nad ich rámec
 - riešiť problémy s priestupnosťou obdobne ako u pešej dopravy

500

2000

cyklotrasa PUM stav a príprava

cyklotrasa PUM návrh

cyklotrasa ÚP návrh

bikesharing

kľodopravné odpočinkové miesto

Veľká početnosť zastávok v spojitosti so zložitými trasami i časovým taktom znižujú využiteľnosť tohto druhu pohybu i jeho hodnotu v rámci priestranstiev. Vhodná je redukcia a reorganizácia celého systému. Chýbajúce dobré železničné spojenie smerom na Bratislavu zvyšuje závislosť na automobiloch.

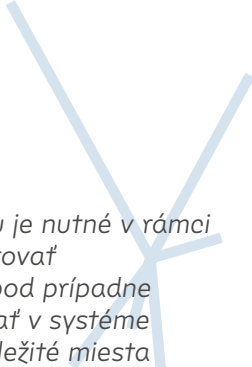
Verejná doprava Zložky verejnej hromadnej dopravy v rámci územia Nitra tvoria autobusové spojenia a linky MHD spolu so železničnými spojeniami.

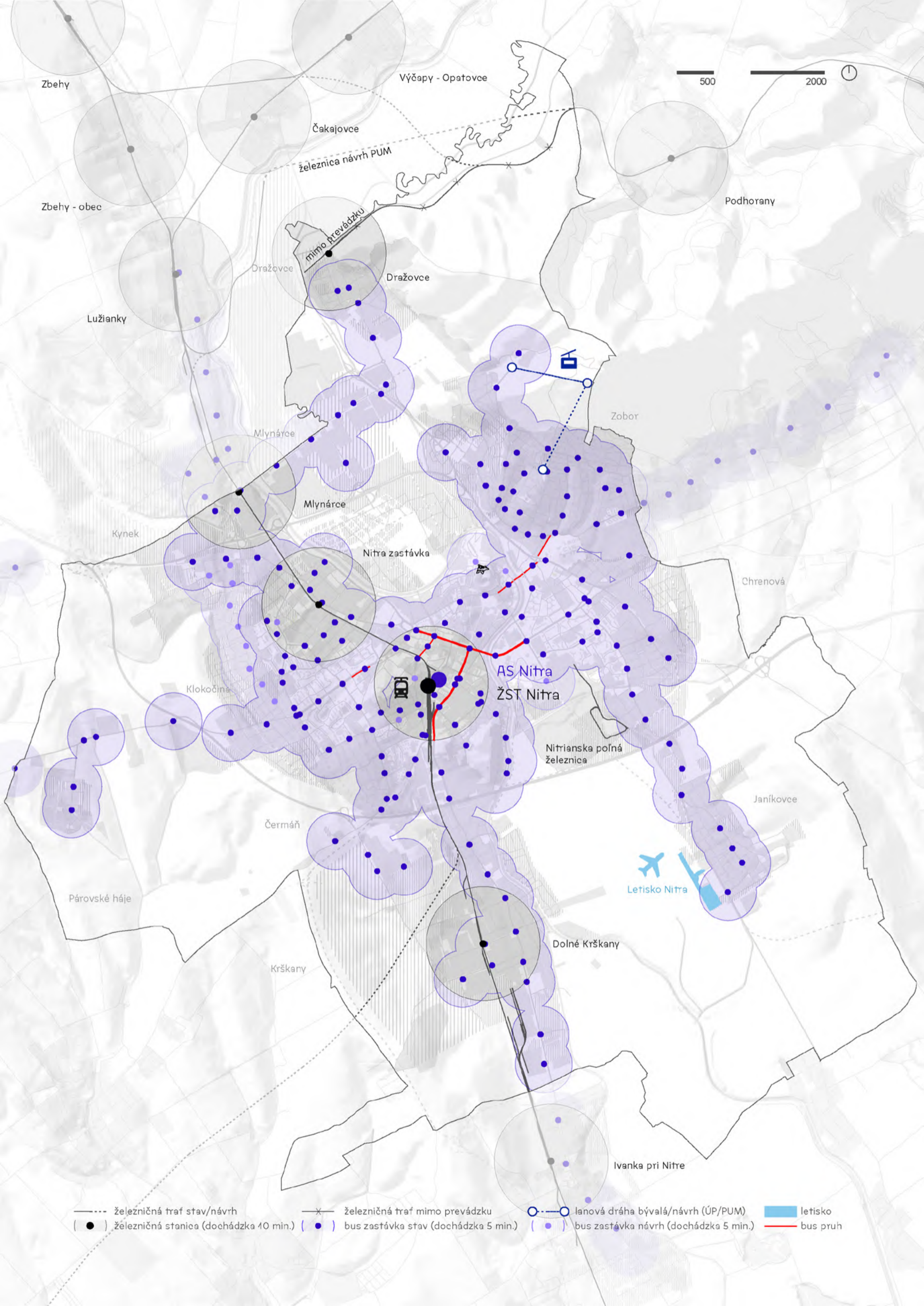
Hlavnú využívanú zložku hromadnej dopravy tvoria autobusy. A to hlavne kvôli veľkému počtu staníc v rámci územia Nitra i rýchlemu dojazdu do Bratislavy.

Zo strany Plánu udržateľnej mobility boli navrhnuté opatrenia v podobe BUS pruhov, pre maximalizovanie plynulosti pohybu hromadnej dopravy v problematických úsekoch. Toto opatrenie môže mať taktiež za následok zmierňovanie dopravy v centre mesta.

Centrálnym bodom hromadnej dopravy je prestupný HUB železničnej a autobusovej stanice. Železničná stanica je menej využívaná vzhľadom na jej zlé napojenie smerom na Bratislavu. Jej stanice na území Nitra sú Mlyňárce, Nitra zastávka, Nitra a Dolné Krškany.

Špecifikom verejnej dopravy je potom obnovenie lanovky na Zobor, tento krát však v zmenenej trase od Zoborského kláštora. Ďalej je to potom letisko Nitra, ktoré je medzinárodným letiskom avšak v súčasnej podobe nemá pre mesto taký význam.

-
- hromadnú dopravu je nutné v rámci priestranstiev podporovať
 - hlavný prestupný bod prípadne body zastávok využívať v systéme priestranstiev ako dôležité miesta a umožňovať k nim čo najlepšie pešie a cyklistické pripojenia alebo zázemie
 - priestranstvo stanice je špecifickým hodnotným priestranstvom a nástupom do mesta
 - dôsledná implementácia doporučení Plánu udržateľnej mobility prípadne nad ich rámec

Zbehy

Výčapy - Opatovce

500

2000

Čakajovce

železnica návrh PUM

Zbehy - obec

Podhorany

mimo prevádzku

Dražovce

Dražovce

Lužianky

Mlynáre

Zobor

Mlynáre

Kýnek

Nitra zastávka

Chrenová

Klokočina

AS Nitra
ŽST Nitra

Nitrianska poľná
železnica

Janíkovce

Čermáň

Letisko Nitra

Párovské háje

Dolné Krškany

Krškany

Ivanka pri Nitre

----- železničná trať stav/návrh

— x — železničná trať mimo prevádzku

○ — ○ lanová dráha bývalá/návrh (ÚP/PUM)

letisko

(●) železničná stanica (dochádzka 40 min.)

(●) bus zastávka stav (dochádzka 5 min.)

(●) bus zastávka návrh (dochádzka 5 min.)

— bus pruh

*Dobrá dostupnosť
rýchlostnej cesty
i dlhodobá podpora
tohto druhu pohybu
v spojitosti s rozvíjaním
parkovacích miest na
úkor priestranstiev
určuje dominantnosť
tohto druhu pohybu.
Priestranstvá vďaka
vedeniu ciest I. triedy
a rozvoju na nich
naviazaného priemyslu
kolabujú ako miesta
pre pobývanie i pohyb
iným spôsobom.*

Cestná doprava Automobilová doprava má v rámci Nitry absolútnu dominanciu vo vzťahu k priestranstvám. Túto nerovnosť je nutné riešiť vo vzťahu k celému systému pohybov. Ide hlavne o plochy dopravy v klude a ich dopad na priestranstvá, obecný pocit bezpečia, dimenzia komunikácií vo vzťahu k centrálnej polohe.

Najproblematickejší bod je hlavné kríženie ulíc Štúrova a Štefánikovej triedy v centre, ktoré vytvára väčšinu bariér. To by sa dalo vyriešiť alebo aspoň zmierniť podľa návrhu Územného plánu zóny Centrálna mestská zóna – Nitra. Problémom je zložité presunutie ciest I. triedy z územia mesta. Problematický zostáva zámer nadriadených orgánov k presunu napojenia rýchlostnej cesty R8 zo súčasnej pozície u Kyneku na pozíciu vedľa Šindolky blízko rozostavaného mimoúrovňového kríženia pre Šindolku. Došlo by tak pravdepodobne k fixácii negatívneho stavu, ktorá by sa dala riešiť drahším tunelovým riešením tak aby nahradila prepojenie ulice Chrenovej.

Tieto a ďalšie nespojitosti vytvárajú v rámci celého riešenia dopravy problémy alebo nemožnosť presunúť záťaž v území. Dôležitou stavbou

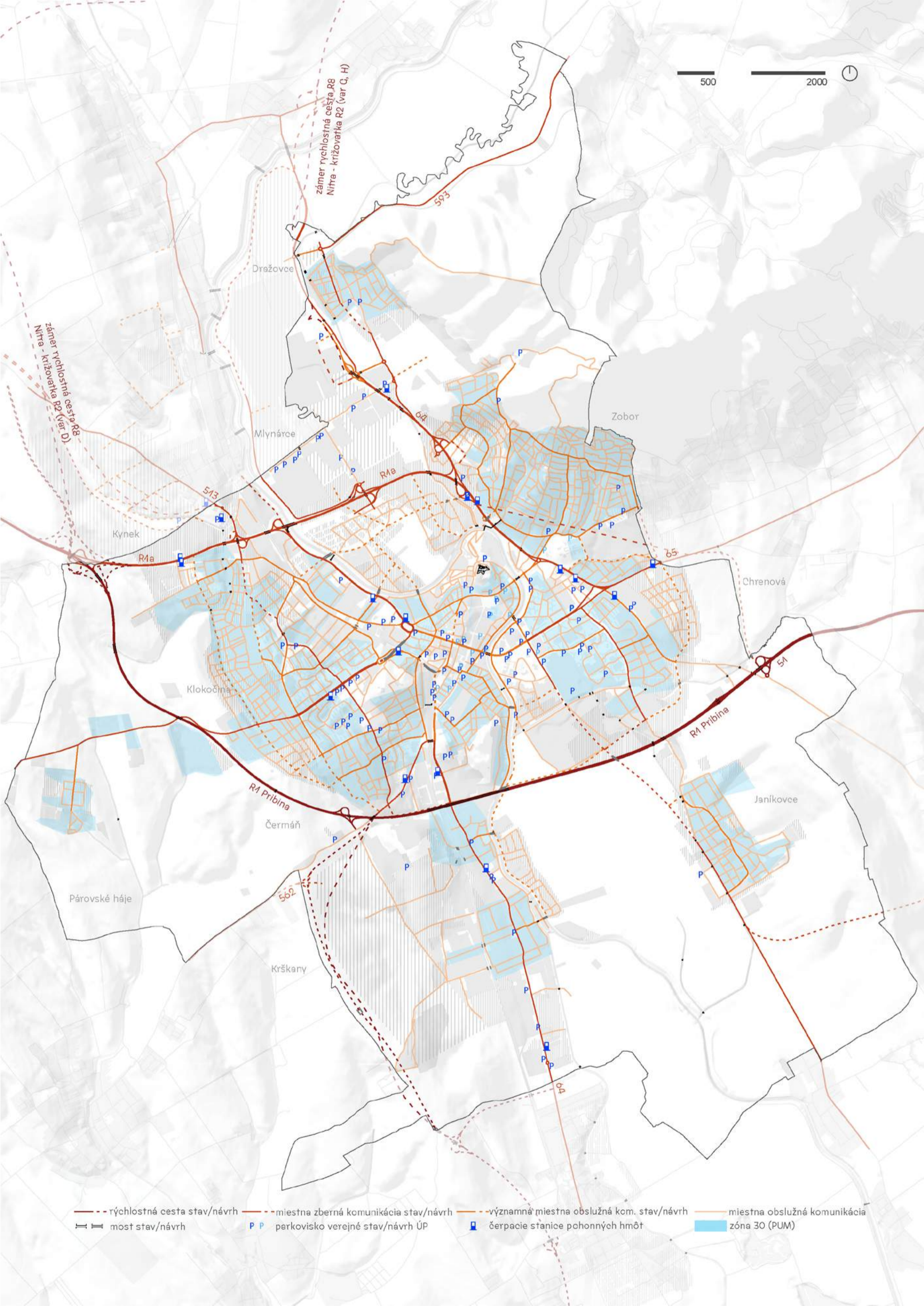
v tejto otázke je napojenie rýchlostnej cesty R1 na ulicu Akademická.

Ďalšími výraznými stavbami je potom preložka cesty č. 64 I. triedy na napojenie na zjazd 45. Mal by tak byť obslužený nový priemyselný park Krškany.

Zo strany Plánu udržateľnej mobility boli navrhnuté opatrenia v podobe zón 30 takmer na celom území mesta a ďalšie opatrenia vo vzťahu k úpravám parkovísk a doporučení.

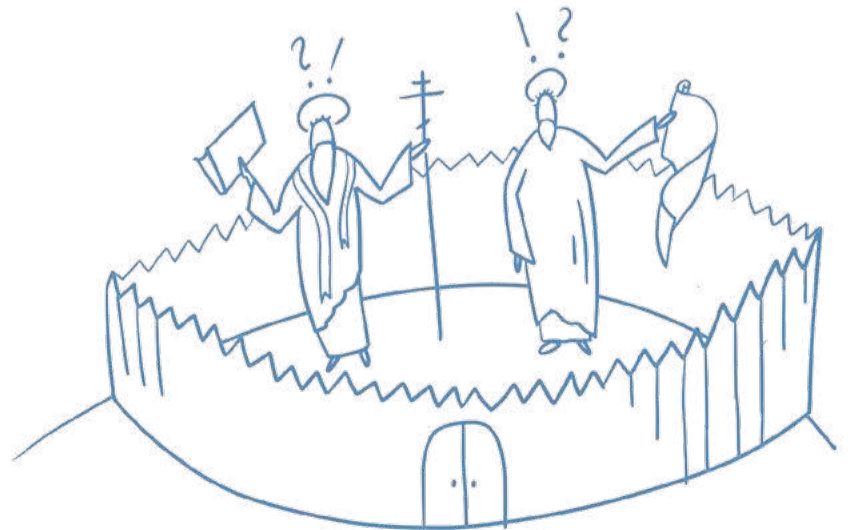
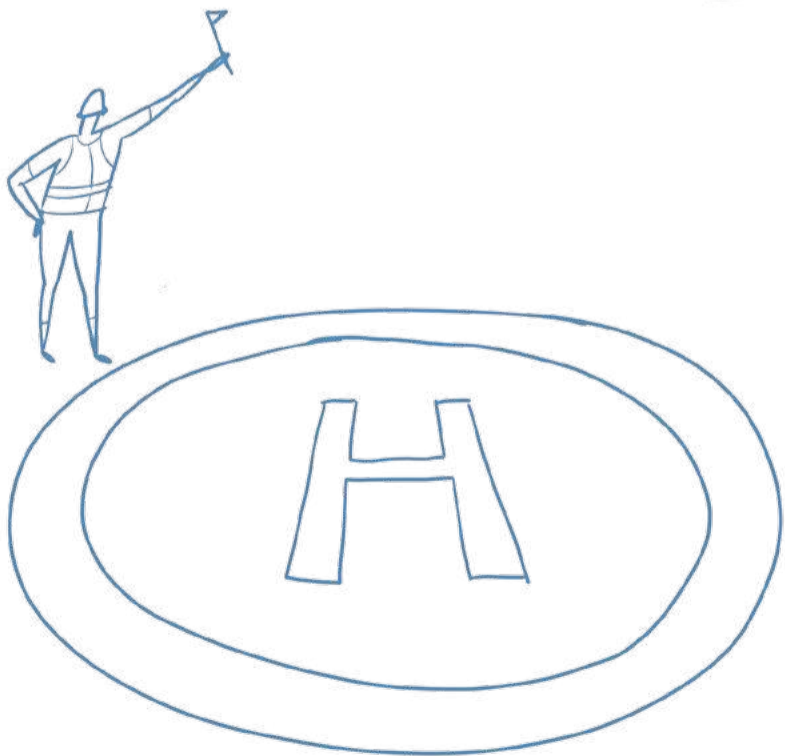
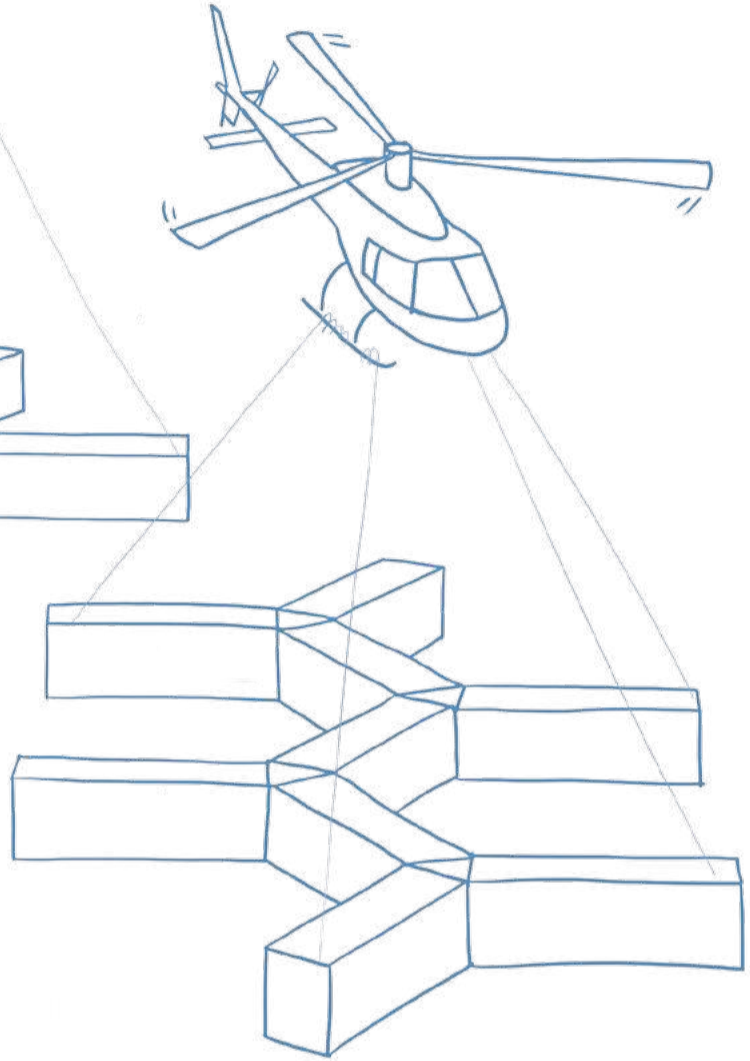
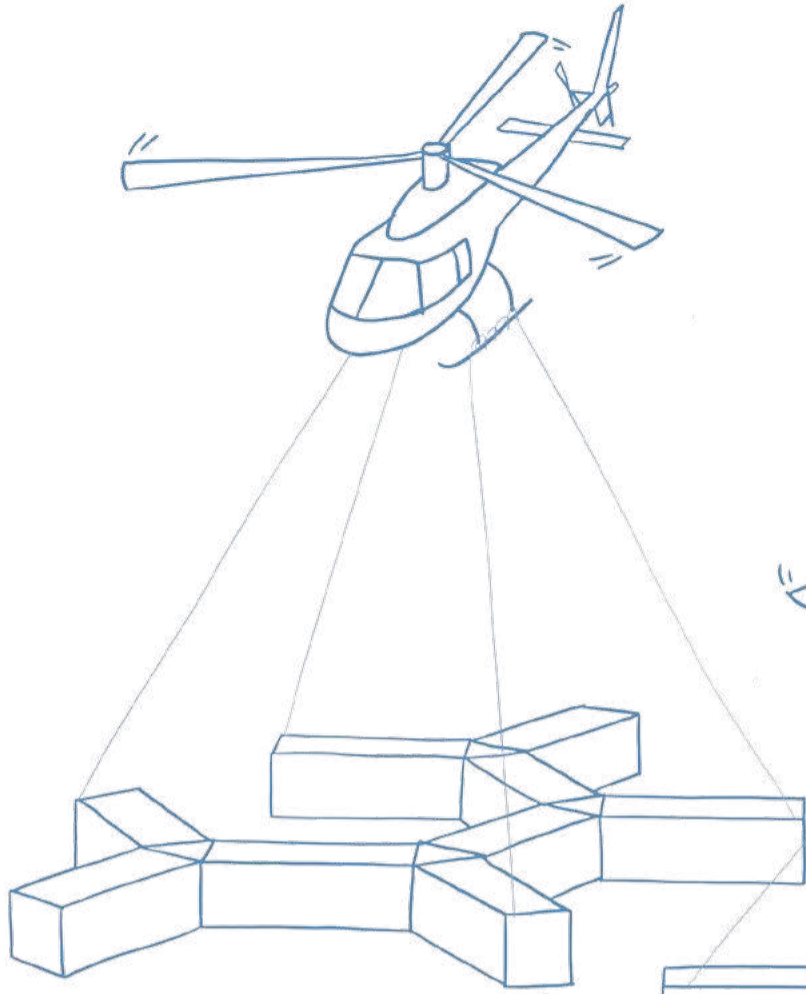
— postavenie cestnej dopravy je nutne znížiť a vybalansovať s ostatnými zložkami dopravy
— treba hľadať spôsob obmedzenia a regulácie parkovania v rámci mesta
— treba dotvoriť základný skelet preložiek ciest I. triedy, vo vzťahu k ostatným kapitolám je vhodné hľadať ich alternatívne polohy
— vo vzťahu ku kompozícií je vhodné mierne ohnúť osu napojenia Akademickej ulice na R1 narovnať
— dôsledná implementácia doporučení Plánu udržateľnej mobility prípadne nad ich rámec

zámer rýchlostná cesta R8
Nitra - križovatka R2 (var. G, H)

zámer rýchlostná cesta R8
Nitra - križovatka R2 (var. D)

- rýchlостná cesta stav/návrh
- miestna zberná komunikácia stav/návrh
- významná miestna obslužná kom. stav/návrh
- miestna obslužná komunikácia
- most stav/návrh
- P P parkovisko verejné stav/návrh ÚP
- ☐ čerpace stanice pohonných hmôt
- zóna 30 (PUM)

História Nitry, významné dejinné udalosti Veľkej Moravy, fragment historického jadra spojeného s centrom židovstva i najlepšia panelová výstavba Československa doplnená architektonickými unikátmi, predurčujú mesto k osudu architektonicko-urbanistického unikátu európskeho formátu. Ochrana týchto hodnôt je pre identitu priestranstiev Nitry zásadná.

HISTÓRIA Nitry ako tisícročného mesta, ktoré vyzerá mlado a rozverne. Je to najstaršie mesto, teda jeho fragment. Mesto slovenskej štátnosti i jej rozvracania. Je naozaj nutné poukazovať na to čo bolo pred tisícročiami? Je. Je nutné na tom stavať celé mesto? Nie je. História ukazuje, že 200ročný zlozvyk nacionalizmu nie je nič proti obecnej hrdosti a identifikácií sa s vlastným prostredím. To tvoria i vizionárske (i keď sčasti deštruktívne) počiny 20. storočia. Všetci robia chyby, tí rozumnejší ich neopakujú. Nitra má byť hrdá, nie pyšná!

Vrstvy histórie Nitry siahajú ďaleko. Tie čo majú možnosť bezprostredne ovplyvniť podobu priestranstiev sú ale skôr vrstvy od ranného stredoveku. Hlavne ale potom košatý slovník bytovej výstavby Československa a jeho jednotlivých etáp s iným prístupom k verejným priestranstvám, ich koncepcií i preferenciám pohybu, rozmiestneniu a podobe priestranstiev a ich systémov.

Každá z týchto vrstiev histórie potrebuje v priestranstvách odlišný prístup. Od pamiatkovej ne/ochrany až po koncepčnosť zásahov do systému priestranstiev ako celku, ich spôsobu používania a určitej skrom-

nosti k pôvodným vrstvám histórie avšak bez pátosu spomienkovej demencie toho čo nebolo ale chceli by sme. Je tak zrejmé, že prístup k vrstvám ranného a vrcholného stredoveku sa bude líšiť obdobne ako prístup k sídliskovej výstavbe 60. a 80. rokov 20. storočia i vo vzťahu k početnosti zastúpení jednotlivých druhov priestranstiev.

Každý z nás tak históriu potrebuje pre vysporiadanie sa so svojou identitou alebo je pre neho kulisou jeho života. Pre niekoho to je spomienka na hranie sa s babičkou v hexagónovom pieskovisku Chrenovej a umelecké diela tej doby, pre iného zas turistický výlet na Zobor a Drážovce alebo len chvíľa s deťmi u šermiarskeho podujatia na nádvorí hradu. Tak či onak sú pre nás tieto vnemy neopomeniteľnou súčasťou a vrstvou priestranstiev a z pohľadu hodnôt pamiatkovej ochrany dokonca zákonnou povinnosťou. Otázkou je nájsť správnu mieru vo vzťahu k dnešnému užívaniu priestranstiev.

História po stredovek rieši skôr pojmávanie krajinných celkov a jadier v rámci priestranstiev. História po novovek môže pracovať už so stavebnými záznamami a je možné tak poukazovať na stopy histórie.

História po súčasnosť je živúcim dedičstvom prístupu a rozvoja súborov stavieb a koncepcií ich priestranstiev. História a ochrana sa zameriava potom na pravidlá a zákonnú ochranu celkov vo vzťahu k ich priestranstvám.

Históriu Nitry chápeme ako odrazový mostík pre jej budúcnosť. Je preto nutné chápať ju ako príležitosť, nie povinnosť. Je tu možnosť nastaviť pravidlá týchto prístupov, ktoré Nitru posunú do čela uchopenia podobných tém i vo vzťahu k výraznému architektonickému odkazu. Nitra by sa tak mala postaviť k tomuto dedičstvu cez stredovek k 20. storočiu cez svoje priestranstvá do úlohy mesta identity i vízie budúcnosti.

Prvá zmienka z roku 828 ukazuje na bohatú históriu Nitry. Archeologické pramene však hovoria o staršom a veľmi rôznorodom multikultúrnom osídlení celého nitrianskeho regiónu. Stredoveká vrstva je však pre mesto dôležitá i s ohľadom na využitie tejto skutočnosti pri interpretácií a užití priestranstiev.

História po stredovek História Nitry až po stredovek nás zaujíma hlavne vo vzťahu k jej fyzickému prejavu v našom prostredí a jeho priestranstvách, prípadne netušené súvislosti a stopy, ktoré nám tieto doklady môžu odkryť.

Staršia história nie je vždy úplne predmetom týchto prejavov. Je možné s ňou pracovať v rámci informácií k smerom osídlenia (najmä jaskyne a ďalšie), prípadne vytýčením hodnotných archeologických oblastí starších období a ich určeniu ako hodnotných krajinných jadier s prezentáciou archeologických nálezísk hlavne ucelene zachovaných hradísk.

História veľmi stručne

29.–22. tis. pr.n.l. – občasné osídlenie loveckými skupinami

7.–6. tis. pr.n.l. – prvé trvalé osídlenie mikroregiónu mesta

16.–15. st. pr.n.l. – centrálné sídlo regiónu na hradnom kopci, sídelná mikroaglomerácia

koniec 2.–1. st. pr.n.l. – centrálné sídlo na hradnom kopci

Obdobia ranného až vrcholného stredoveku zanechalo viacero fyzických i stavebných dokladov, ktoré

sa prejavujú v priestranstvách Nitry viac než predchádzajúce obdobia. Je to napríklad dominantná hradba baziliky sv. Emeráma s predchádzajúcimi i neskoršími fázami vývoja. Základy stavieb a kostolov prejavujú opevnení a hradísk v morfológií.

História veľmi stručne

828 – prvá písomná zmienka, **9.–11. st.** – Rozsiahla sídelná aglomerácia v okolí centrálného kniežacieho sídla

11.–13. st. – Vývoj sídelnej aglomerácie a vznik stredovekého mesta pred tatárskym vpádom

1241 – tatársky vpád a vyplenenie mesta

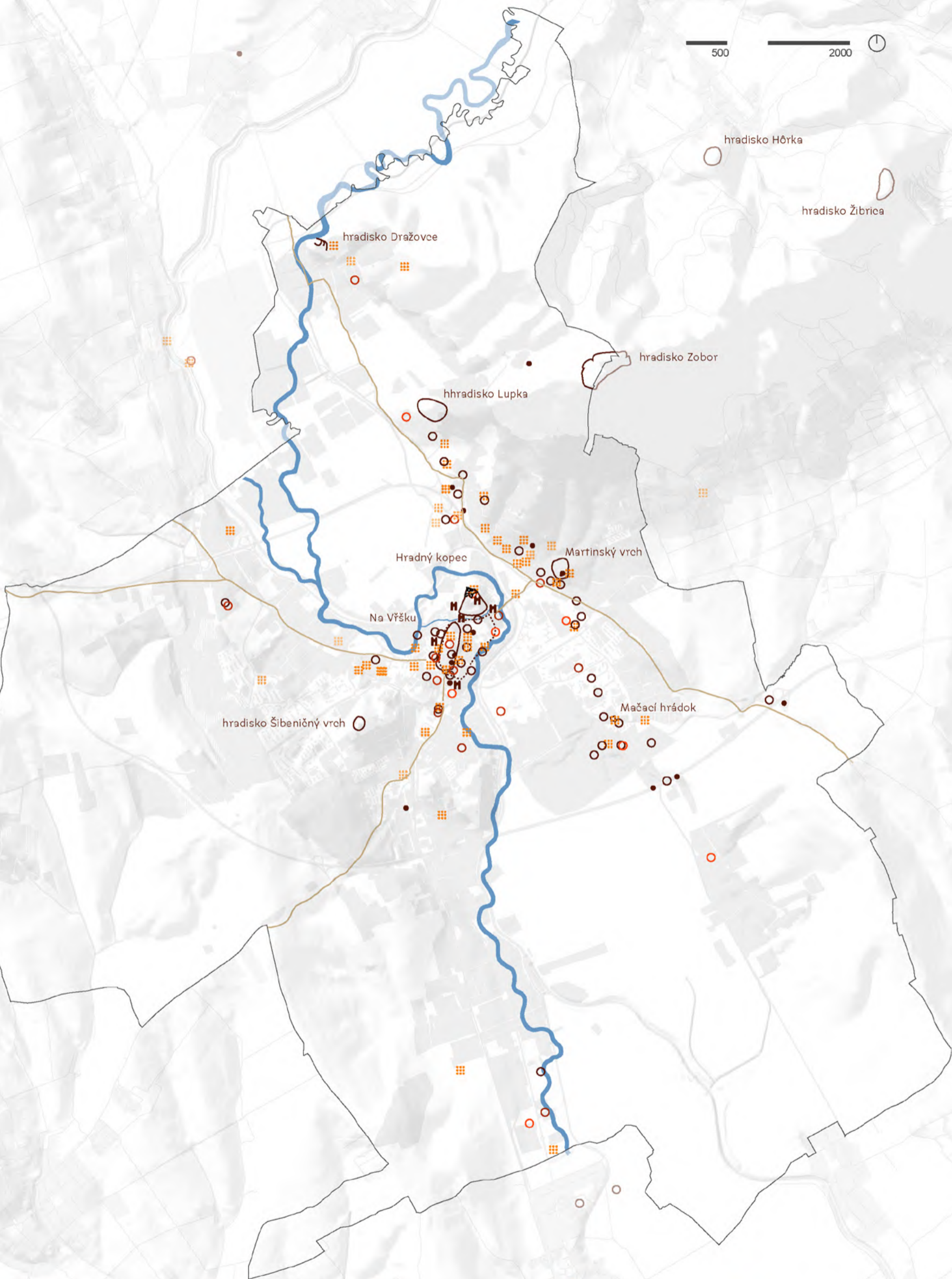
1271 a 1273 – Přemysl Otakar II. dvakrát dobyl a vyplenil Nitru, ktorú násobne celú spustošil a vypálil

1288 – bol hrad a jeho okolie darované cirkvi, prechod z kráľovského mesta na zemepanské

Silné postavenia mesta budovala i jeho početná židovská komunita z prelomu 9.–10. storočia. Tá podľa zmienok v rámci mestských výsad z roku 1248 bola opevnenou časťou. Ostatné časti zmieňované v rámci výsad Hrad s tzv. Horným mestom

(Castrum), osada v podhradí (Suburbium – dnešná Podzámska ul.), tzv. Dolné mesto (Civitas), Kapitulská osada (v priestore medzi Farskou ul., Ul. Janka Kráľa, Vikárskou ul. a Ďurkovou ul.) a spomínané Castrum ludeorum (židovské mesto – v priestore Východu s dedinou Párovce, okolo kostola sv. Štefana).

— chrániť prejavy týchto období ako najstarších fyzických dokladov osídlenia
— využívať moderným spôsobom prezentáciu nálezov a nálezových situácií v priestranstvách
— časti v krajine, hradiská a podobne využívať ako jedinečný druh parkového prostredia
— interpretovať časti lokalít vo vzťahu k nálezom a situáciám tohto obdobia a používať ich pre orientáciu i vytvorenie jadier priestranstiev
— hľadať možné využitie pôvodných hradobných okruhov, brán a ďalších fortifikačných stavieb v priestranstvách
— hľadať možné využitie pôvodných krajinných ciest a historických stôp krajiny v priestranstvách

hradisko, val	sídlisko (8 - 9 stor.)	sídlisko (10 stor.)	sídlisko (10 - 12 stor.)	sídlisko (11 - 13 stor.)
hradba, brána (Mencl)	pohrebisko (8 - 9 stor.)	pohrebisko (10 stor.)	pohrebisko (10 - 12 stor.)	historické cesty odhad (1. vojenské mapovanie)
pohrebisko (8 - 9 stor.)			historické korytá (18.stor.)	

Druhá polovica
19. storočia
s príchodom železnice
ukončila obdobie
pokojného rozvoja
mesta. Mesto si stále
zachovávalo pôvodný
ráz krajiny, toku
Nitry i časti svojej
blokovej štruktúry
a námestí, o ktoré
neskôr prišla. Stopy
histórie a potenciál
ich obnovenia dávajú
nový náboj pre
priestranstvá Nitry.

História po novovek História Nitry po novovek nás zaujíma hlavne vo vzťahu k jej fyzickému prejavu v našom prostredí a jeho priestranstvách, hlavne jeho priame doklady vývojom urbanistickej štruktúry priestranstiev, ktorá je dodnes zrejmá.

Novoveká história a jej prejavy chápeme ako jasné vymedzenie priestranstiev dobovou zástavbou, tieto priestranstvá sú dodnes čitateľnými jadrami jednotlivých lokalít alebo ich častí. Hmota zástavby zostala čiastočne zachovalá, avšak samotné priestranstvá v pôvodnej logike zanikli v rámci následnej fázy vývoja štruktúry sídla. Jedná sa hlavne o jasné vymedzenia námestí a ich funkcií. Otázkou je rehabilitácia týchto priestranstiev do podobnej alebo obdobnej podoby vo vzťahu k súčasnému stavu a dopyt po týchto zmenách.

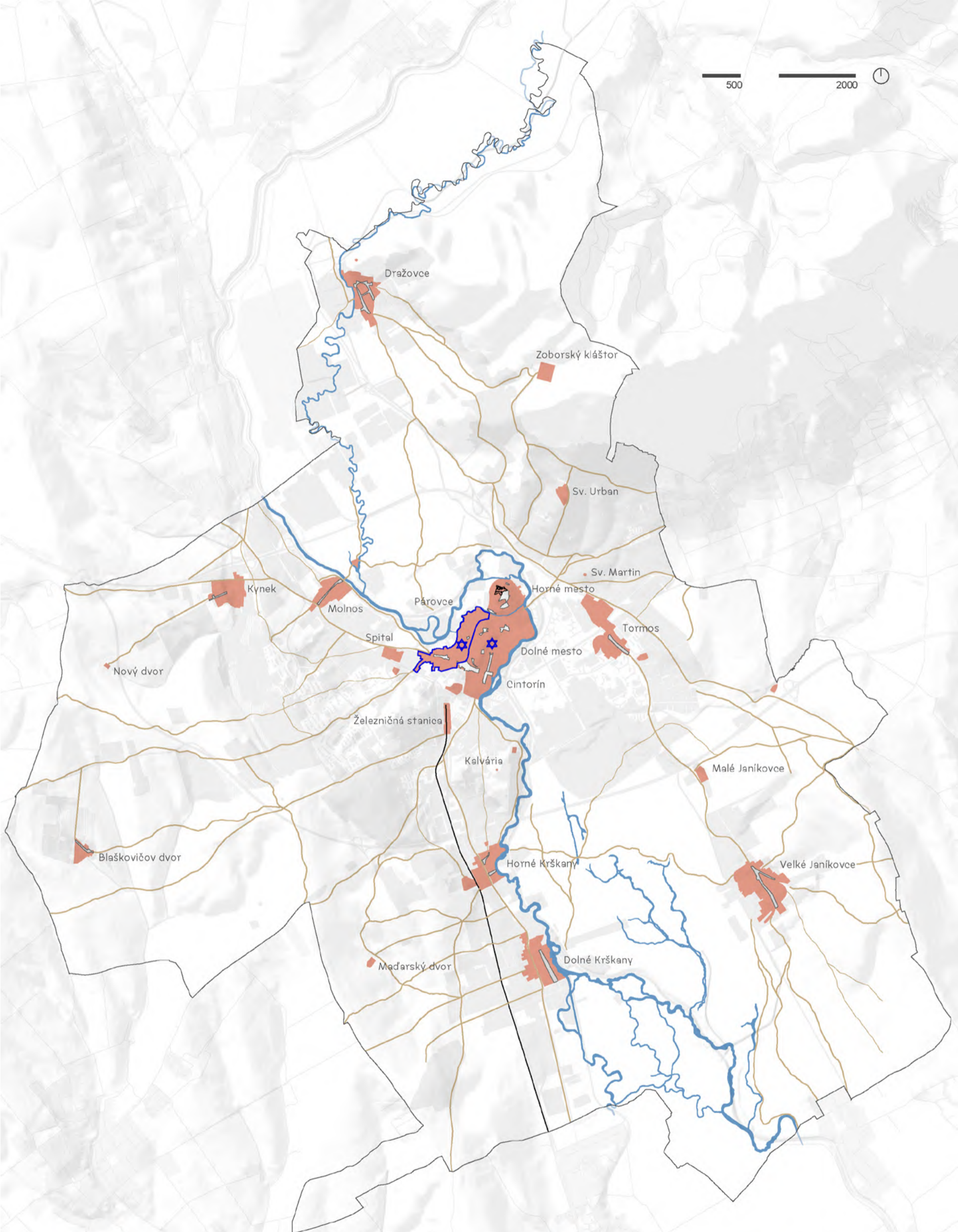
História veľmi stručne

13. st.–zač. 18. st. – obdobie budovania zástavby prerušované vojenskými výpadmi a ničéním
zač. 18.st.–záver 18. st. – obdobie vývoja mestskej štruktúry na celistvom definovanom pôdoryse
zač. 19. st.–60. r. 19. st. – postupná expanzia mestskej štruktúry za hradby
1876 – bol spustený železničný úsek s Ivankou pri Nitre

Špecifické postavenie židovskej komunity sa v Nitre upevnilo natoľko, že dosahovala až tretiny počtu obyvateľov. Nitra bola brané za jedno z hlavných miest židovských komunit v Európe. Nasvedčujú tomu i neskoršie významné stavby.

Pozícia rieky z tohto obdobia vytvorila stabilizovanú cestnú sieť, ktorá sa prejavuje dodnes v podobe a vedení priestranstiev. V rámci krajiny sa sieť prepojení výrazne oslabila. Je tu teda veľká príležitosť tieto stáročia polohované cesty v ich logike obnovovať a vytvoriť tak štruktúru krajinných priestranstiev a jadier. Príkladom môže byť koryto pôvodného toku v rámci Župného jeho pripomenutie, prípadná revitalizácia.

— chrániť prejavy týchto období ako ucelených častí so stanovením štruktúry priestranstiev lokalít Centrum Sever a Centrum Juh
— využívať moderným spôsobom prezentáciu nálezov a nálezových situácií v priestranstvách, využívať niektoré povrchové riešenia tohto obdobia
— interpretovať časti lokalít vo vzťahu k nálezom a situáciám tohto obdobia a používať ich pre orientáciu i vytvorenie jadier priestranstiev, využiť stopu bývalej osady Chrenová
— hľadať možné využitie odkazu pôvodnej židovskej komunity a jej centra v častiach lokalít Párovce sever a Párovce juh
— hľadať možné využitie pôvodných krajinných ciest a historických stôp krajiny priestranstvách

- plochy sídiel
- hlavné priestranstvá mesta (19. stor.)
- železnica
- pôvodné jadrá dedín (19. stor.)
- historické korytá (19.stor.)
- hranice židovského mesta
- historické cesty (19.stor.)
- poloha synagógy

Rozvoj Nitry na začiatku storočia, vznik Československa, prvé urbanistické projekty, regulácia rieky, bombardovanie na konci druhej svetovej vojny, asanácia centra, prekročenie rieky s výstavbou panelových sídlisk i kolonizácia svahov okolitých pahorkov znamenala vznik obrovskej diverzity priestranstiev.

História po súčasnosť História Nitry po súčasnosť nás zaujíma hlavne vo vzťahu k jej fyzickému prejavu v našom prostredí a jeho priestranstvách, hlavne s ohľadom na rozvoj mesta od príchodu železnice, modernistické súbory a ich dnešný zachovaný stav.

Súčasná história je hodnotná vďaka zanechanej rôznorodosti i objemu zastavaného územia Nitry nadobudnutému v tomto období. Napomohli tomu i vízie nového demokratického a následne socialistického Československa s budovaním identity na novom prístupe a systematickom plánovaní jednotlivých odvetví vrátane miest. Tomuto napomohol i rozvoj urbanizmu a územného plánovania, ktorý bol v tomto období znovuobjavený pre potrebu tvorby veľkých celkov miest.

História veľmi stručne

60. roky 19. st.–1918 – budovanie priemyslu, objemová a plošná expanzia mestskej štruktúry
1918–1945 – rozvoj mesta v medzivojnovom období s reguláciou toku Nitra na základe prvých územnoplánovacích podkladov
1945–zač. 21. st. – vývoj povojnového

urbanizmu, obnova vojnou poškodeného mesta a prehodnocovanie jeho štruktúry.

Pre popis jednotlivých stavebných fáz, s ohľadom na objem zastavaného územia pre potreby určenia častí lokalít bola využitá metodika *Metodika k dokumentaci, výzkumu a památkové ochraně panelových sídlišť* (Rostislav Švácha a kolektiv, 2017). Tá jednotlivé časti delí nasledovne

1945–1955 – fáza socialistického realizmu – hlavný reprezentant časť lokality Predmostie
1948–1958 – pionierska fáza – hlavný reprezentant časť lokality Párovce sever
1953–1963 – krásna fáza – hlavný reprezentant časť lokality Chrenová I.,
1960–1970 – technokratická fáza – hlavný reprezentant časť lokality Klokočina,
1970–1989 fáza neskorých krásnych – hlavný reprezentant časť lokality Diely
1977–1989 fáza postmodernistických sídlisk – hlavný reprezentant časť lokality Na Hôrke

Umelecké diela a prvky hrajú v rámci týchto súborov veľkú úlohu, každá fáza má svoj druh vymedzenia

i pojatia priestranstiev. Spolu s ostatnými prvkami ako sú napríklad detské ihriská držia identitu pôvodných štruktúr.

Moderný prístupov k prezentácii týchto hodnôt je niekoľko od vychádzok, po vytvorenie aplikácií s prechádzkovými okruhmi a online sprievodcom až po argumentovanú realitu neuskutočených vízií, prestavieb a nedokončených plánov.

— chrániť prejavy týchto období ako ucelených častí stavebných súborov a celistvo zachovaných dokladov činností urbanistického vývoja
— využívať moderným spôsobom prezentáciu architektonického dedičstva pomocou architektonického manuálu a podobne
— interpretovať časti lokalít vo vzťahu k dochovaným dokumentáciám súborov
— hľadať možné využitie odkazu sochárskych a umeleckých diel tohto obdobia v priestranstvách
— hľadať možné využitie pôvodných areálových komplexov a sprístupnenie ich priestranstiev širšiemu okoliu mimo ich nevyužívanie

500

2000

1950
1974
1990
2003
2015

Vinohrady
Klokočina I
Klokočina II
Klokočina III
Dolný Čermán
Pod Borinou
Golianova
Párovce I
Párovce II
Predmostie
Pod Kalváriou
Župné domky
Družstevná
Mojzesova
Wilsonovo nábrežie
Poštová kolónia
Kasárne pod Zoborom
Chrenová I
Chrenová II
Chrenová III
Chrenová IV
Jelenecká

približný rozvoj zastavaného územia mesta 1950/1974/1990/2003/2015

urbanisticky hodnotné súbory z 20./30./40./50./60./70./80./90./po 90. rokov

vybrané architektonicky hodnotné stavby

asanovaná zástavba

vodné toky a plochy

železnica

Všetko čo bolo je
história a je vhodné
chrániť všetky
hodnotné celky,
prípadne k úpravám
ich priestranstiev
zaujať rovnaký postoj
vo vzťahu k obdobiu
v ktorom vznikli. Nitra
v tomto prístupe môže
byť priekopníkom vo
vzťahu k hodnotnému
dedičstvu od začiatku
našich dejín až
po modernizmus
a dnešok.

História a ochrana Historická ochrana tohto územia je v celoslovenskom kontexte veľmi žiadúca. Nachádza sa tu až 259 kultúrnych pamiatok – nehnuteľných kultúrnych pamiatok, objektov s pamiatkovou hodnotou. Na území sú vyhlásené i plošné chránené územia ako je mestská pamiatková rezervácia a pamiatková zóna.

Vďaka rozsiahlym asanáciám zástavby po druhej svetovej vojne, ktoré boli z časti vykonané na základe dopadov bombardovania na mesto i v tej dobe neprijateľné hygienické štandardov, je veľké územie centra mesta zastavané dostavbou tejto asanácie z 20. storočia. Pôvodne tu mimo postavené sídlisko Párovce, bolo plánovaná celková prestavba centra mesta na dnešnom krížení ulíc Štúrova a Štefánikovej triedy na základe výsledkov architektonickej súťaže z roku 1967, ktoré sa realizovalo len čiastočne.

Vďaka týmto asanáciám je tak v tomto hodnotnom prostredí podhradia stále možno stavať. Pre územie platia pravidlá s ohľadom na tvorbu a detail verejných priestranstiev. Jedná sa hlavne o dokumenty *Pamiatková rezervácia Nitra Aktualizácia zásad ochrany*

(Ing. arch. Eva Gažiová, Ing. Darina Ulrychová, CSc., Mgr. Peter Bisták, 2017), *Centrálne mestská zóna 2014 – v znení zmien a doplnkov č. 1* (BOGÁR, KRÁLIK, POLYÁK, URBAN, 2011).

Tie stanovujú pravidla chovania i možnosti dostavby týchto historicky hodnotných priestranstiev a to až do detailu doporučení na úrovni Detailu tohto dokumentu.

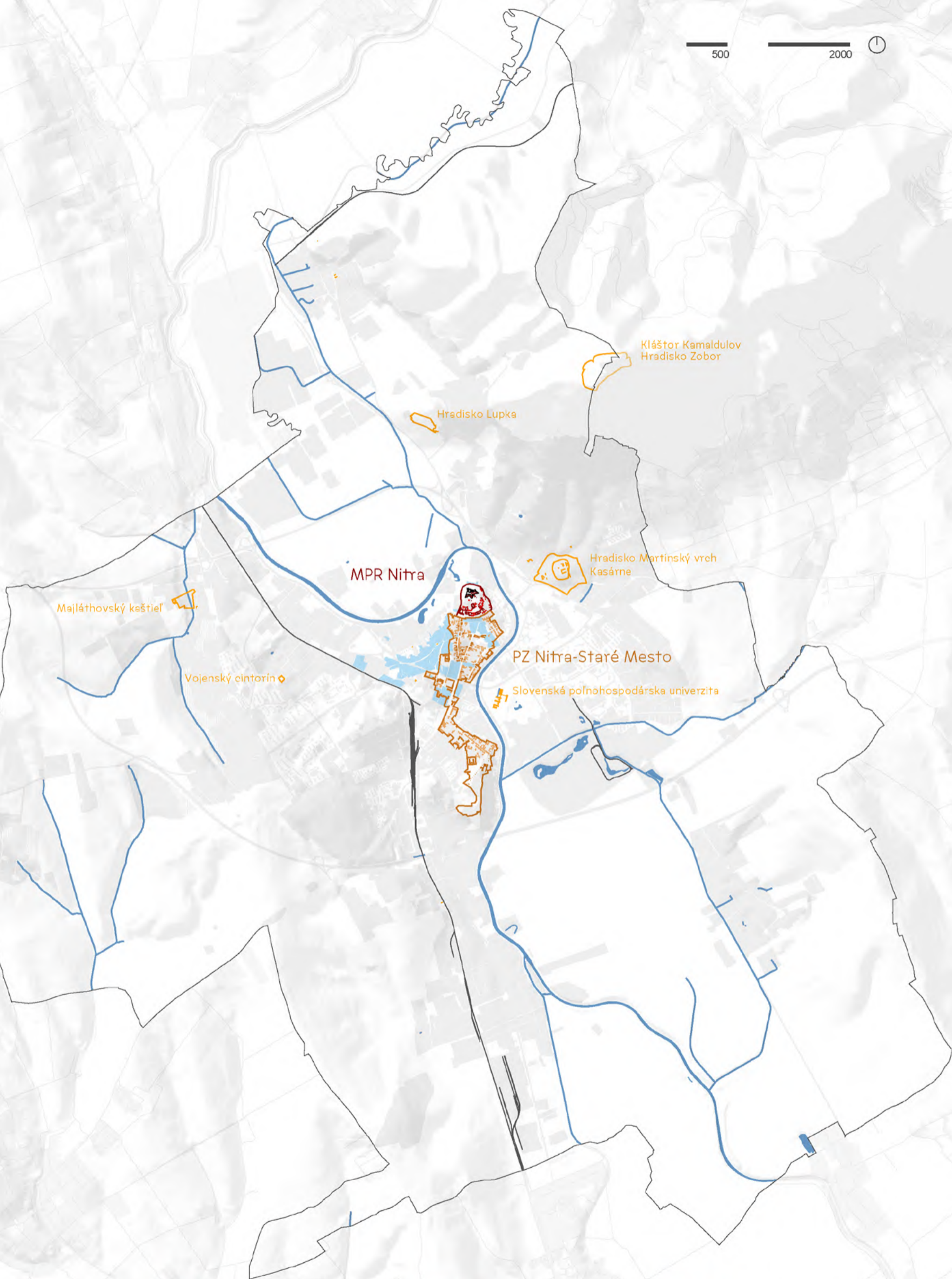
Vhodné je zmieniť, že objekty hodnotných súborov panelových sídlisk nemajú pamiatkovú ochranu. Toto je stav, ktorý by bolo dobre zmeniť. Nutné je však nastaviť primerané pravidlá pre nakladanie s hodnotami týchto súborov aby bol umožnený ich život ale zabránilo sa ich potencionálnej devalvácii.

Obdobné platí i o niektorých ďalších menších súboroch na území Nitry, prípadne chýbajúca ochrana pôvodných historických jadier menších častí osídlenia a na stavenia parametrov pre ich rozvoj, ktorý paradoxne viac ohrozuje historické prostredie než drobné úprav vy centrálnej časti mesta.

- chrániť prejavy všetkých hodnotných stavebných súborov a celistvo zachovaných dokladov činností urbanistického vývoja
- využívať moderných spôsobov prezentácie historického a architektonického dedičstva pomocou augmentovanej reality, sprievodcov, zdieľanie informácií o jednotlivých tvorcov
- interpretovať časti lokalít vo vzťahu k ochrane histórie
- vymedziť ochranu historických jadier menších osídlení Nitry
- hľadať súdobé riešenia napomáhajúce vyzneniu objektov, nie len konzervátorsky pristupovať k stávajúcemu stavu
- hľadať spôsoby ochrany urbanisticky hodnotných priestranstiev bytových súborov
- hľadať spôsoby rozvoja urbanistických hodnôt, orientácie priestranstiev na dominanty mesta
- hľadať spôsoby dostavby centrálnych častí v duchu všetkých vrstiev stavebnej histórie

500

2000

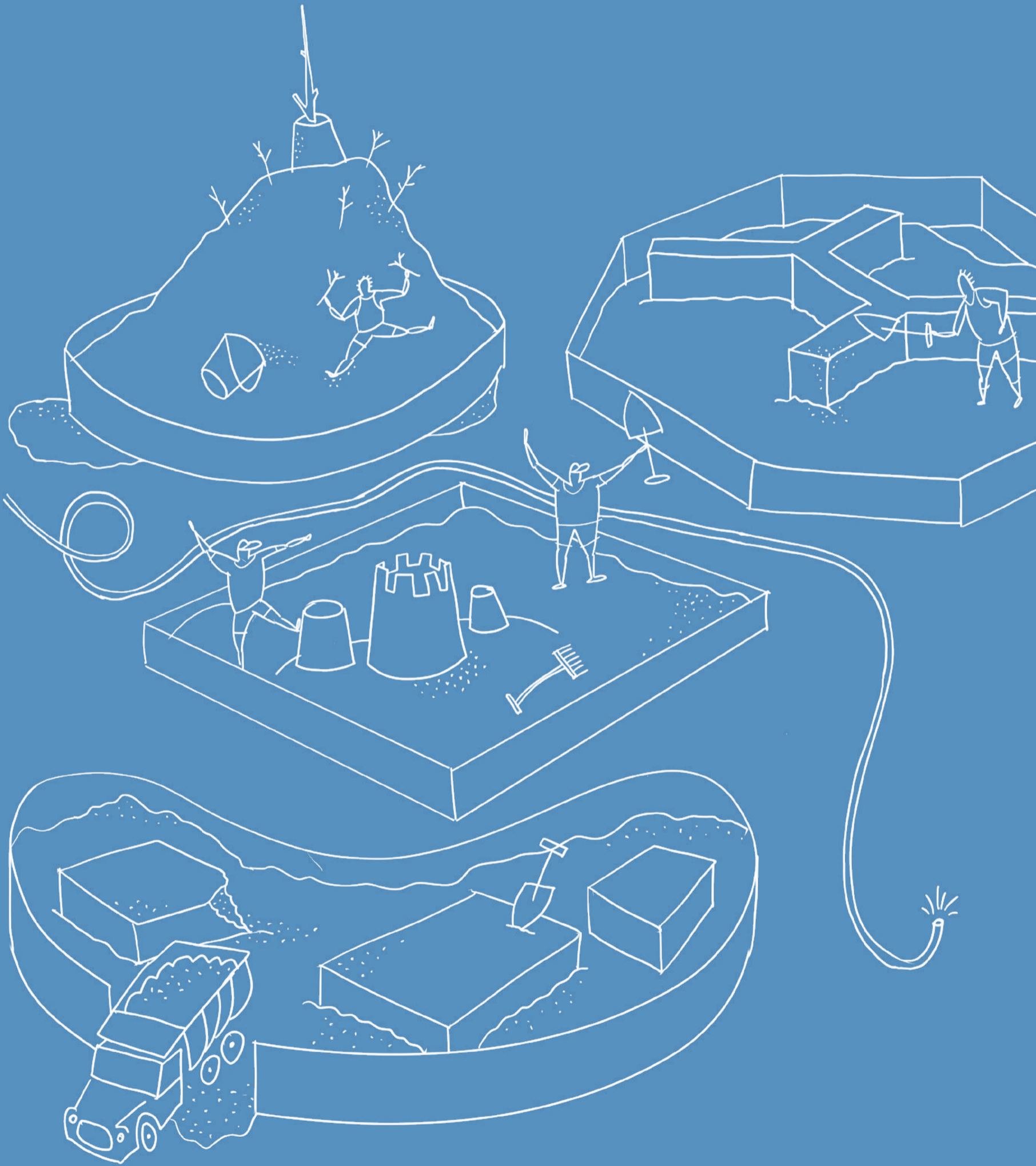

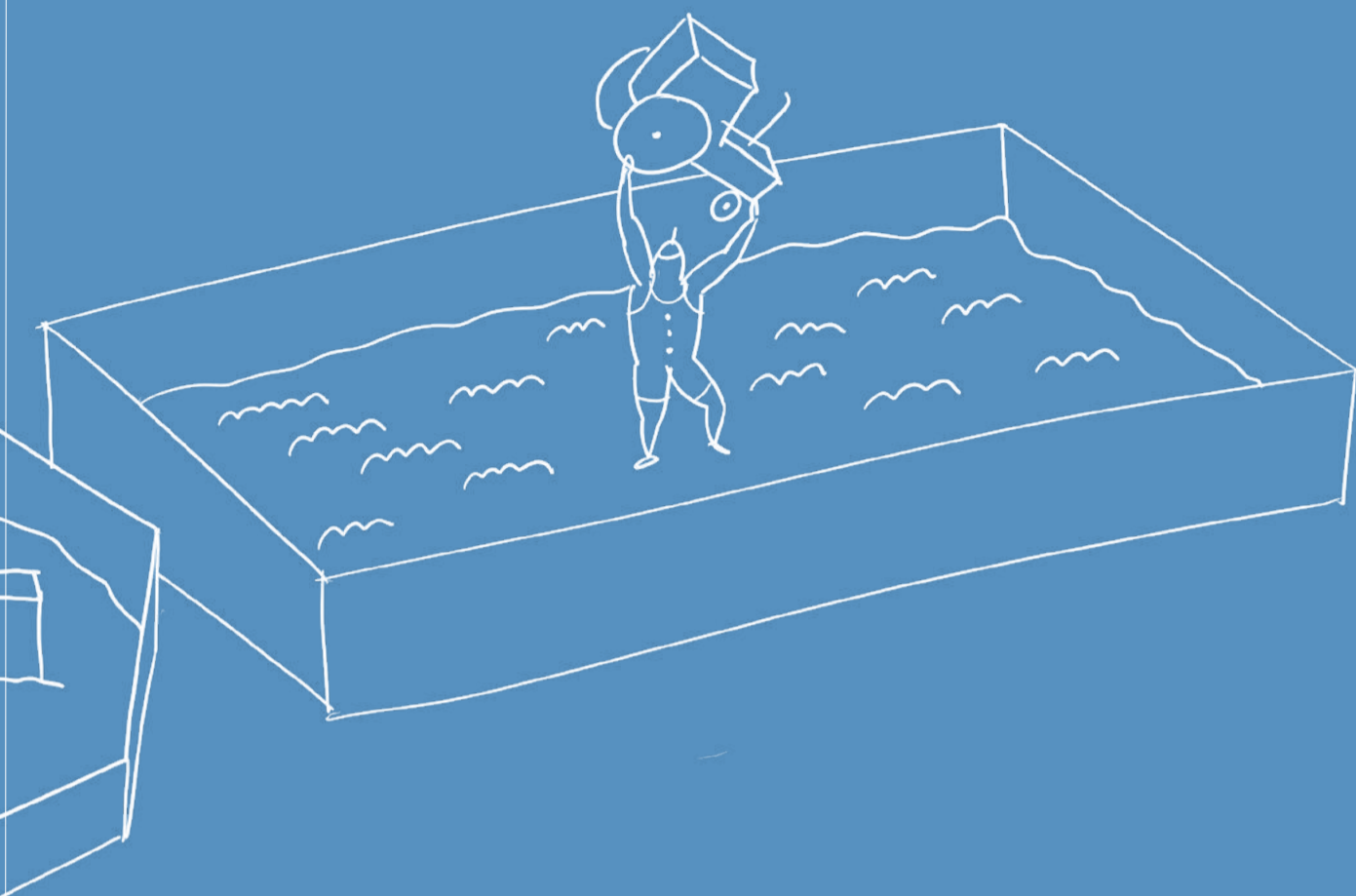
— hranica MPR
— hranica PZ

■ nehnuteľná kultúrna pamiatka (MPR)
■ nehnuteľná kultúrna pamiatka (PZ)

■ objekt s pamiatkovou hodnotou (MPR)
■ objekt s pamiatkovou hodnotou (PZ)

■ asanovaná zástavba
■ nehnuteľná kultúrna pamiatka (MPZ)

LOKALITY sú charaktermi, povahou i rysmi ducha častí Nitry. Nitry rozdielnej v svojich miestach avšak celistvej a pospolitej. Prepojenosť, celistvosť a usporiadanie priestranstiev je spolu s určením ich typu základným organizujúcim princípom lokálneho členenia. Celky lokalít sú vymedzené s ohľadom na orientáciu k srdcu Nitry. Vďaka pojatiu vrstiev celku rozvedených v podrobnosti mierky sú ďalej opísané drobnejšie charaktery častí. Lokality uchopujú Nitru cez popis priestranstiev – ich významu, vymedzenia a väzieb.

Lokality sú základnou priestorovou jednotkou napomáhajúcou rozlíšeniu charakteru jednotlivých častí prostredia Nitry, jej priestranstiev.

Čo je lokalita? Lokalita je približným miestnym vymedzením prevládajúceho charakteru prostredia. Ten je daný charakterom jeho jednotlivých častí so svojimi ústrednými jadrovými priestranstvami, ktoré tvoria spolu špecifické prepojenia, väzby, usporiadania a tým pádom kontinuitu priestranstiev.

Lokalita tak v sebe môže zahrňovať časti priestranstiev nezastavaného či zastavaného územia i na prvý pohľad nesúrodých častí ako môže byť kombinácia priemyslu a obytných častí, alebo areálov vybavenosti a ďalšie.

Tieto časti lokalít sú zvyčajne homogénne vo svojom vyznení vďaka jedinečnej kombinácii vrstiev celku. Ich spojenie je interpretované v podobe lokality, ktorá z nich tvorí svojbytný charakter, prípadne priestorovo ucelený charakter daný špecifickými podmienkami usporiadania. Môže sa tak jednať o kombináciu druhov zástavby so svojimi priestranstvami alebo usporiadanie zástavby s nadväzujúcou zložkou nezastavaného územia.

Jedná sa o určité zjednodušené zobrazenie v detailu sa prelínajúcich vrstiev. Nie je preto možné vylúčiť, že pri zvolení inej mierky zobrazenia alebo delenia je možné dôjsť k podrobnejšiemu prípadne menej podrobnému členeniu. Tým pádom i k vzniku nových lokalít prípadne ich častí.

Lokalizácia Metóda určenia lokality, alebo jej interpretovania, sa opiera o vrstvy celku. Tie sú pre potreby prehľadnosti interpretované v rámci súboru lokalít.

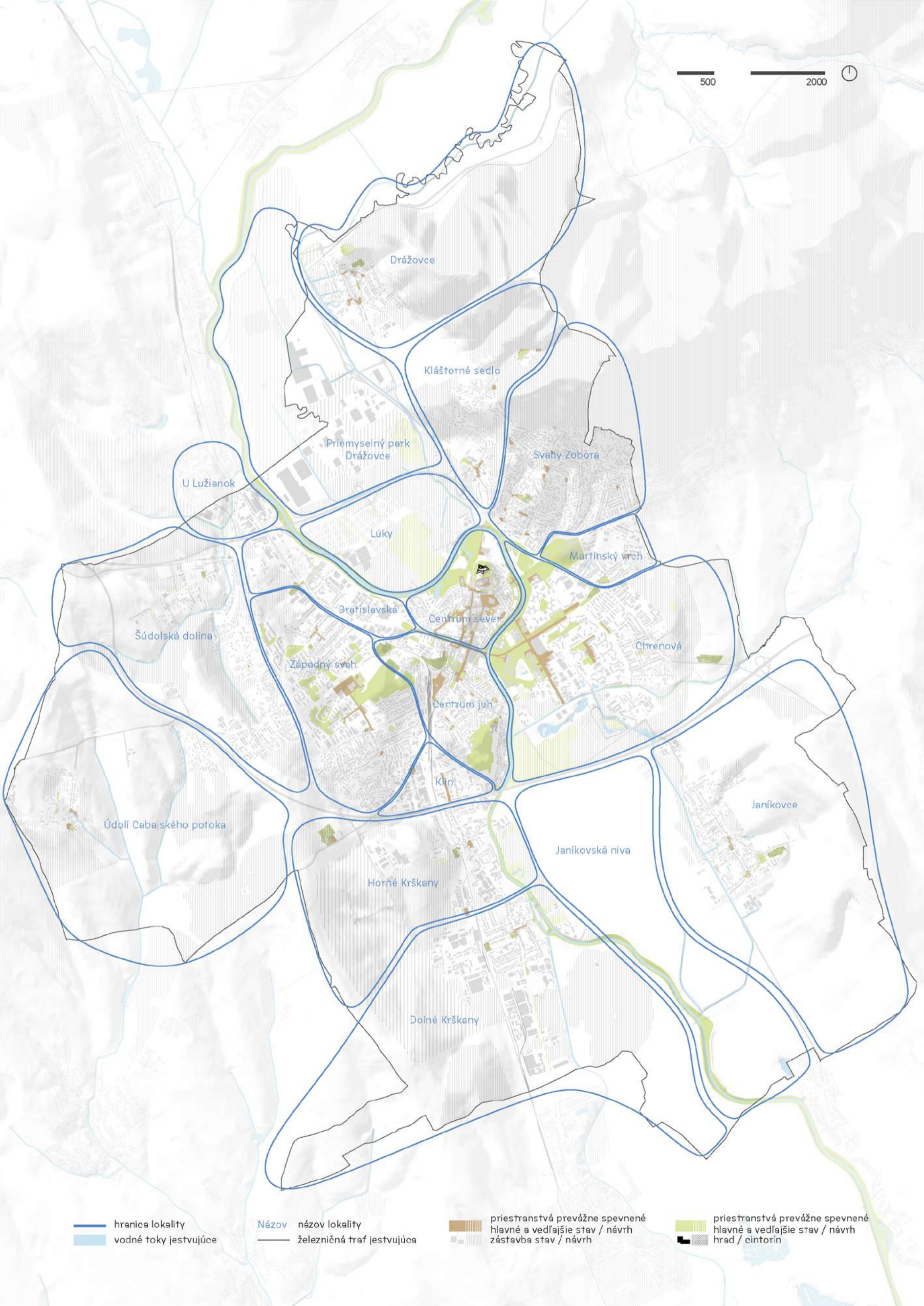
Tato špecifická organizácia odráža dostrednosť priestranstiev Nitry na jeho súbor lokalít Stred, teda ústredný bod Hradného vršku. Súbory sú tak pomenované podľa orientácie na svetové strany, kedy vytvárajú v týchto orientáciách ucelené súbory lokalít. V priamych väzbách sú tak súbory lokalít *Západ*, *Východ*, *Sever* a *Juh*, v nepriamych potom *Juhovýchod*, *Juhozápad* a *Severozápad*.

Pri samotnej lokalizácii je vhodné brať v ohľad miestne členenia a pomenovania a následne jednotlivé vrstvy celku: krajinu hlavne s ohľadom na morfológiu, toky, štruktúru krajiny; osídlenie hlavne s ohľadom

na základnú kompozíciu priestranstiev a skladobnosť osídlenia; využitie hlavne s ohľadom na väzby jednotlivých celkov vybaveností a areálov výroby; pohyb hlavne s ohľadom na vytváranie bariér priestranstiev i ich spájania v podobe ústredných kompozičných osí a históriu vrstvenia jednotlivých častí lokalít. Príkladom môže byť ucelený druh zástavby z daného obdobia organizovaný svojim ústredným priestranstvom s miestnou vybavenosťou v špecifickej situácii zástavby vo svahu vymedzený po svojom obvode celomestskou osou, ktorá ho vydeľuje i spája s okolím.

Pri lokalizácii je vhodné vo vzťahu ku skladobnosti, aby jednotlivé lokality mali obdobné veľkosti i veľkosti svojich častí. Napomáha to čitateľnosti jednotlivých častí a ich dohľadateľnosti, je však možné v odôvodnených prípadoch robiť výnimky.

Lokality a časti lokalít v nezastavanom území mesta sú organizované štruktúrou krajiny v spojitosti s bodmi, alebo jadrami osídlenia a ich väzieb v krajine, ktoré moderujú krajinné priestranstvá a pohyb v nich. Takto chápaná sieť priestranstiev je prirodzeným presahom osídlenia v nezastavanom území.

Drážovce

Kláštorné sedlo

Priemyselný park Drážovce

Svahy Zobora

U Lužianok

Lúky

Martinský vrch

Šúdolská dolina

Bratislavská

Centrum sever

Chrenová

Západný svah

Centrum juh

Údolí Cabajského potoka

Klín

Janíkovec

Janíkovská niva

Horné Krškany

Dolné Krškany

hranica lokality	Názov názov lokality	priestranstvá prevážne spevnené hlavná a vedľajšie stav / návrh	priestranstvá prevážne spevnené hlavná a vedľajšie stav / návrh
vodné toky jestvujúce	železničná trať jestvujúca	zástavba stav / návrh	hrad / cintorín

Príkladom môže byť umiestnenie vyhliačky s posedením, zastavenie u vodného toku s drobnou úpravou a ďalšie obdobné krajinné jadrá vytvárajúce sieť miest v krajine spojených jej priestranstvami v jeden rozvinutý systém.

Časť lokality je tak spresnením lokality a zväčša platí, že každá časť lokality má svoje ústredné priestranstvo buď jestvujúce, alebo návrhové. Pri lokalizácii je tak braný ohľad na nejestvujúce, avšak plánované časti priestranstiev a výstavby podľa dokumentov územnoplánovacej činnosti. Pokiaľ je možné dané priestranstvá sú prevzaté, pokiaľ je to vhodné, sú v systéme interpretované pre rozvinutie systému priestranstiev. Zaradenie *Časti lokality* vychádza zo systému lokalizácie jednotlivých lokalít a ich častí. Je napríklad možné, že časť lokality priamo nadväzuje ale nie je jej súčasťou (napríklad u časti lokality Párovce sever a Párovce juh, kde delenie lokalít determinuje osa ulice Štúrova ako základný organizačný skelet súboru lokalít Stred).

Významovosť Významovosť je hierarchický charakter priestranstiev. Hierarchia sa vyjavuje v členení na hlavné, vedľajšie a časti priestranstiev. Túto skladbu dopĺňajú ostatné priestranstvá, ktoré sú zvýšenými priestranstvami voči predchádzajúco zmieneným.

Hlavné priestranstvo chápeme významovo ako priestranstvo najdôležitejšie v rámci štruktúry priestranstiev, buď svojou jedinečnou polohou, alebo možnosťami aktivít, ktoré ponúka. Ide napríklad tak o centrálné námestie alebo park s veľkým množstvom aktivít a silným významom mestského charakteru.

Vedľajšie priestranstvo chápeme významovo ako priestranstvo dôležité v rámci štruktúry priestranstiev buď svojou dôležitou polohou alebo výberom aktivít, ktoré ponúka. Jedná sa napríklad o ústredné miesto alebo parkovú plochu pre širšie okolie s väčším množstvom aktivít a významom miestneho charakteru.

Časť priestranstva chápeme významovo ako priestranstvo vynikajúce v rámci štruktúry priestranstiev svojím špecifickým významom a charakterom v inom spojené s možnosťami aktivít, ktoré ponúka. Ide napríklad o vyhradené miesto v parku alebo

rozsiahlejšie významné parkové priestranstvá v rámci priestranstiev odpočívajúce zväčša významu priestranstva v ktorom sa nachádza, prípadne tento význam posilňuje.

Charakter priestranstva sa prejavuje v jeho miere spevnenia. Tento pojem znamená prevažujúcu zložku krajiny a podiel zastavanosti prípadne spevnených povrchov. Jedná sa tak o viac spevnené (napríklad námestie) alebo nespevnené priestranstvo (napríklad park). Táto skutočnosť však znamená možnosť drobných spevnených, prípadne nespevnených plôch v jednom alebo druhom charaktere.

Krajinné priestranstvá sú potom špecifickou skupinou, pretože mimo cesty v krajine je možné sa pohybovať sadom lesom a podobne. Tieto plochy sa tak stávajú prirodzenou súčasťou priestranstiev, avšak ako určité plochy spájané sieťou ciest v krajine – priestranstiev s krajinnými jadrami. Jedná sa napríklad o miesta – krajinné jadrá určitej aktivity alebo väčšej skupiny možných aktivít, ktorými je posilnený význam v rámci pohybu krajinou – výhľady, prírodné zaujímavosti, prístrešky a ďalšie druhy programov.

Základná hierarchia priestranstiev vo vzťahu k ich významovosti a vymedzeniu. Sieť takto tvorených priestranstiev tvorí ich kontinuitu s orientáciou občianskej vybavenosti i orientačné body kompozície Nitry.

Vymedzenie Vymedzenie je priestorovou určitosťou jadier lokalít. Jadrá lokalít chápeme ako hlavné charakterové priestranstvá daných častí lokalít, prípadne lokality. Je tým myslená dostrednosť okolitých priestranstiev s prevládajúcim, určujúcim charakterom i orientácia vybavenosti či len ústredné nástupné body, prípadne krajinné jadrá, body v krajine.

Delíme ich vymedzenie na jestvujúce vymedzené, potenciálne vymedzené, jestvujúce nevymedzené, potenciálne nevymedzené, jestvujúce krajinné a potenciálne krajinné.

Jestvujúce vymedzené, znamená priestranstvo s jasným vymedzením, ktoré môže byť uzavreté alebo s lemom. Silné priestorové vymedzenie dáva jadrú ucelený charakter. Jeho budúci ekvivalentom určeným územnoplánovacím podkladom alebo na základe vrstiev celku je potom potenciálne vymedzené. Jedná sa napríklad o priestranstvo, ktoré má zrejmu hranu a smerovanie k priestranstvu čelom, vstupom, dominantnou hranou a podobne.

Jestvujúce nevymedzené, znamená priestranstvo s nejasným vymedzením. Horšie priestorové vymedzenie dáva jadrú neucelený charakter, ktorý však je možné následne posilniť.

Jeho budúci ekvivalentom určeným územnoplánovacím podkladom alebo na základe vrstiev celku je potom potenciálne nevymedzené. Jedná sa napríklad o priestranstvá vymedzené územným plánom, územným plánom zóny alebo územnou štúdiou ďalej sú to priestranstvá, ktoré sú dané významom ale nie svojim vymedzením, napríklad zhluk služieb a iné prípadne naopak.

Jestvujúce krajinné, znamená priestranstvo s vymedzením v nezastavanom území. Dobré priestorové krajinné vymedzenie dáva jadrú ucelený charakter. Jeho budúci ekvivalentom určeným územnoplánovacím podkladom alebo na základe vrstiev celku je potom potenciálne krajinné. Jedná sa napríklad o dané alebo dokumentami navrhované krajinné jadrá, prípadne miesta k tomu vhodné ako sú zbytky krajinatej štruktúry, prípadne miesta zaujímavosti a ďalšie obdobné.

Väzby Väzby významných prepojení mimo súbor lokalít sú hlavné ťahy spojnic priestranstiev medzi súborom lokalít, hlavne s ohľadom na prepojenie súboru lokalít Stred s ostatnými naväzujúcimi priestranstvami.

Väzby významných prepojení jadier lokalít, častí lokalít sú prepojeniami ukazujúcimi dôležité prepojenia mimo definované osi územného plánu, ktoré v rámci kontinuity priestranstiev vytvárajú spojitú priestranstvá.

Definované väzby nie sú jedinými väzbami či prepojeniami v území ale splňajú špecifickú úlohu v priestranstvách.

Je nutné spomenúť taktiež väzby tvorené súkromnými priestranstvami so špecifickým režimom. Tie nezahradené vykonávajúce funkcie priestranstiev berieme ako prirodzenú súčasť priestranstiev. Zahradené potom vnímame v niekoľkých rovinách. Jedná sa napríklad o areály výroby, kde je nutné stanoviť spôsob nakladania s ich priestranstvami, potom sa jedná o rôzne prevažne nespevnené priestranstvá napríklad botanických a zoológických záhrad, prípadne areálov vybavenosti ako je nemocnica, cintorín, výstavisko, pamiatkové súbory a podobne, ktoré vnímame ako výraznú zložku priestranstiev, prípadne ich potenciál. Zahradené obchodné priestranstvá tvoria vnútorné ulice i priechody blokmi a sú tak cennou hodnotnou súčasťou priestranstiev, kedy je nutné vnímať tieto priestranstvá v zmysle napojenia na celkovú štruktúru priestranstiev.

Stratégia Stratégia je stanovenie postupu návrhu systému hierarchizácie a vymedzenia priestranstiev až k ich aplikácií a revízií.

1. Stanovená interpretácia priestranstiev ich významu a vymedzenia nám pomáha vytvoriť základnú interpretovanú kostru priestranstiev vo vzťahu k vrstvám celku na základe popísanej lokalizácie a vzťahnutého členenia na lokality a časti lokalít.

2. Historické i stávajúce územnoplánovacie dokumenty hovoria o možnej budúcnosti územia určitého k zastavaniu a teda i k tvorbe priestranstiev v týchto častiach. Tie dokumenty a interpretácia vrstiev celku dávajú základ pre návrh.

3. Základnú interpretovanú kostru priestranstiev následne doplníme o návrhovú rovinu, jej doplnenie a zmeny, významu i vymedzenia v rámci hierarchie a štruktúry a na základe upresnených charakterov cieľových kvalít priestranstiev lokalít vytvorí následne odporúčania, prípadne pravidlá pre ich uplatňovanie v rámci tvorby nových, obmene starých alebo rekonštrukcie pôvodných priestranstiev.

4. Vytvorené pravidlá a odporúčania uplatňujeme. Od základných pravidiel a odporúčaní pre ostatné priestranstvá po zložitejšie zadanie pre vedľajšie a významné priestranstvá, u ktorých je vhodné riešiť výber vhodného riešenia pomocou architektonickej súťaže prípadne iným obdobným výberom zhotoviteľa náplne priestranstva.

5. Systém priestranstiev v duchu manuálu priestranstiev revidujeme na základe skúsenosti a nových poznatkov s užívaním priestranstiev ako celku.

Dokument manuálu priestranstiev by mal mať tak čo najdlhšiu platnosť pre zaistenie kontinuity plánovania priestranstiev Nitra na základe ich lokálneho členenia.

Cieľ Cieľom lokalít je vytvoriť interpretačné charakterové členenia mesta Nitra pre chápanie priestranstiev v jeho individuálnosti i kontinuite ostatných priestranstiev. Napomôcť určeniu základného charakterového delenia pre správne nastavenie škály použitého detailu v priestranstvách.

Členenie lokalít je nutné brať s ohľadom na ich ucelenosť. Tá vyplýva z fyzického stavu, priestupnosti, charakteru, rozvoja, voľnej krajiny, administratívneho delenia ale i historických okolností na základe morfológie krajiny. Lokality tak v sebe pojmajú časti lokalít vo vzťahu k mierke.

Reflexia administratívneho členenia sa využíva pokiaľ nie je porušený iný silnejší princíp. Tu sa jedná o hranicu medzi Nitrou a Nitrianskymi Hrnčiarovicami.

Lokality a ich časti sú vymedzované vo vzťahu k známemu rozvoji a hodnotám nadväzujúcej krajiny. Tu sa jedná napríklad o ÚPZ Šindolka a hodnotný prírodný celok hradiska Lupka.

časť lokality
Podzoborie

Časť lokality
je daná svojimi špecifickými podmienkami, charakterom a významovosťou a vymedzením svojich priestranstiev.

Lokalita
je daná svojimi časťami. Je logickým zcelením častí lokalít na základe obdobných znakov miestnej, morfologickej, historickej či inej spoločnej príslušnosti alebo ich kombinácií.

Lokalita
Svahy Zobora

Lokalita
Kláštorné sedlo

Súbory lokalít
sú orientačne delené vo vzťahu k srdcu Nitry, jeho historickému jadrú s Horným mestom.

STRED Lokality Stred reprezentujú historické jadro mesta, s jeho rozvojom začiatkom 20. storočia. Spolu s nimi je k lokalitám pridaná rozvojová plocha severne od rieky Nitra v priamej nadväznosti na historické jadro a prilahlé okolie železnice v okolí Bratislavskej a Cabajskej ulice. Takto vymedzený Stred sa rozpína medzi katastrálne územia Nitra, Zobor a Mlynárce.

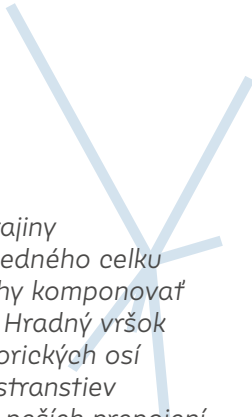
Základom rozvrhu krajiny sú 4 pahorky Nitry a blízka rovina okolo nich s nábrevím rieky Nitra. Konkrétne Hradný výšok, Na Výšku, Kalvária a Šibeničný vrch. Regulovaná rieka je tiež nositeľom štruktúry krajiny ako i jej ochrany.

Základom rozvrhu osídlenia je potom centrálné kríženie ulíc Štefánikova (vizuálne pokračovanie Cabajskej osi územného plánu) a Štúrova (spojnica Bratislavskej a Chrenovskej osi územného plánu) pocitovo končiace v Hradnom výšku a Kalvárii. Centrum sa potom nachádza na vizuálnom i fyzickom prepojení s hradom a hlavnou autobusovou i vlakovou stanicou. Charakterom zástavby sa jedná o veľmi rôznorodé lokality. Hlavným rozvojovým celkom je lokalita Lúky.

Základom využitia je takmer absolútna koncentrácia kultúrnych zariadení, duchovných stavieb, zdravotníctva, správy a maloobchodnej komercie so svojim partnerom, veľkého počtu športovísk a štandardného rozloženia školstva s umiestnením niektorých významných budov univerzity. V častiach okolo hlavných osí a v blízkosti železnice sa objavujú vo veľkom množstve priemyselné a obchodné areály. Špecifikom je potom objekt tržnice v kontraste k obchodným centráram na krížení osí.

Základom pohybu je automobilová doprava hlavného kríženia ciest č. 64 a 65 1. triedy s napojením na rýchlostnú cestu R1. Nasleduje autobusová hromadná doprava s hlavnou stanicou v blízkosti hlavnej železničnej stanici. Pešia doprava je podporovaná pešími zónami a cyklistickou infraštruktúrou v blízkosti rieky Nitra.

Základom historického kontextu i hodnotných súborov je ranné stredoveké jadro až hodnotné súbory do obdobia socialistického realizmu a tzv. pionierskej fázy. Územie obsahuje väčšinu chránených pamiatok a súborov či pamiatkovú rezerváciu. Táto časť je tak z dnešného pohľadu pamiatkovej ochrany najcennejšou časťou.

-
- ochrana hodnôt krajiny
 - riešenie rieky ako jedného celku
 - nové parkové plochy komponovať s ohľadom na rieku a Hradný výšok
 - rešpektovanie historických osí a komponovania priestranstiev
 - podpora drobných peších prepojení, pasáží a priechodov
 - dôsledné nastavenie hierarchie a kontinuity priestranstiev novo vznikajúci i stávajúcich častí
 - riešenie priestranstiev pred občianskou vybavenosťou vo vzťahu k ich významu a náplni
 - podporovať drobnú komerciu s využitím priestranstiev
 - z hlavných pohybových os vytvárať miesta pre príjemný pohyb a pobyt
 - podporovať vytváranie peších zón
 - maximalizovať prepojenia priestranstiev na okolie, riešiť bariéru R1
 - vysoký dôraz na historický detail i s ohľadom na hodnotné súbory 20. storočia

200

500

1000

Párovské lúky

Párovce

centrum

Mlynárce

Borina

Kalvária

priestranstvá prevážne spevnené hlavné	priestranstvá prevážne spevnené hlavné vedľajšie stav/návrh	priestranstvá prevážne nespovené hlavné	priestranstvá prevážne nespovené hlavné vedľajšie stav/návrh
priestranstvá prevážne spevnené ostatné, mestská cestná sieť	nespovená časť priestranstva budovy významné / ostatné	priestranstvá prevážne nespovené ostatné, priestranstvá solitérne zástavby	šport
nespovená časť priestranstva budovy významné / ostatné	spevnená časť priestranstva zástavba návrh	priestranstvo s režimom zahradené	predzhrádky, záhony
vodné toky jestvujúce	lesy / vinice / lúky / polia	most stav/návrh	cestné sieť v krajine
		záhradkárske osady	železnica
			ostatná cestná sieť

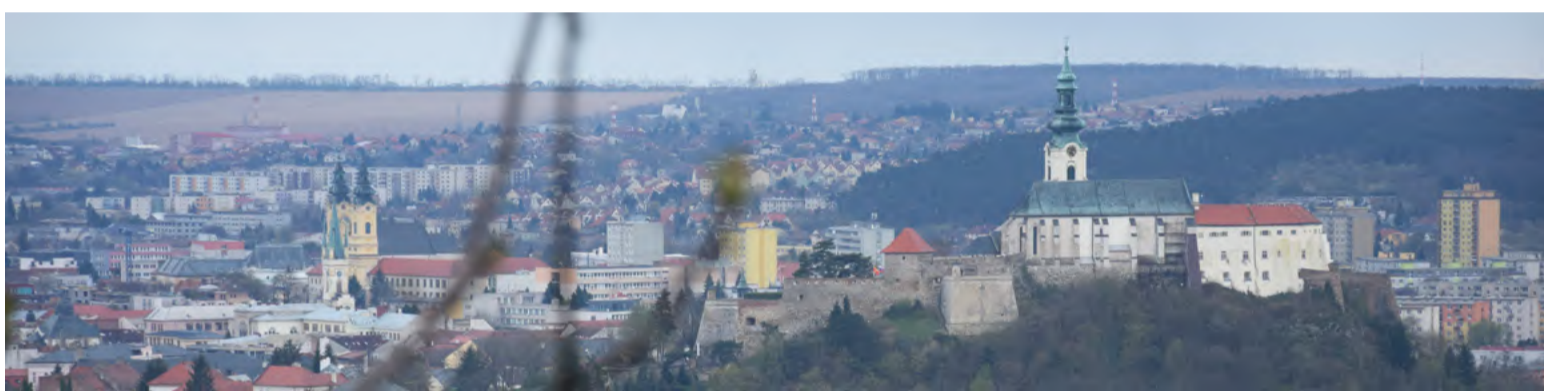
Centrum sever
 [1] Horné mesto
 [2] Dolné mesto
 [3] Párovce sever (I., III., IV.)
 [4] Čírieš
 [5] Predmostie
 [6] Vodná
 [7] Sihof
 [8] Hangócky

Centrum juh
 [4] Nové mesto
 [2] Štefánikova
 [3] Stanica
 [4] Nemocnica
 [5] Párovce juh (II.)
 [6] Šibeničné cintoríny
 [7] Kalvária
 [8] Nábřežie kalvárie
 [9] Svahy kalvárie
 [10] Pod Kalváriou

Bratislavská
 [4] Staré Mlynároce
 [2] Kamenec
 [3] Bratislavský rondel
 Lúky
 [1] Zelokvet
 [2] Párovské lúky
 [3] Horné lúky
 [4] Veľké lúka
 Klin

	hranica lokality		hranica časti lokality	Názov	názov lokality		index časti lokality
	jadro jestvujúce vymedzené		jadro potenciálne vymedzené		jadro jestvujúce nevymedzené		jadro potenciálne nevymedzené
	jadro jestvujúce krajinné		jadro potenciálne krajinné		významné prepojenie jadier		významné prepojenie mimo súbory lokalít
	priestranstvá prevážne spevnené hlavné		priestranstvá prevážne spevnené hlavné vedľajšie stav/návrh		priestranstvá prevážne nespevnené hlavné		priestranstvá prevážne nespevnené hlavné vedľajšie stav/návrh
	priestranstvo s režimom zahradené		most stav/návrh		vodné toky jestvujúce		železničná trať jestvujúca

Centrum sever Lokalita medzi Štúrovou a ohybom rieky Nitra, historické jadro Nitrý. Na časť územia bol spracovaný *Územný plán zóny Nitra – Centrálna mestská zóna*.

Horné mesto – priestranstvá pamiatkovej rezervácie Hradného výšku so svojimi krajinnými svahmi s hlavným významom. Jadrá priestranstiev tvorí nádvorie hradu, priestranstvo pred jeho hradbami, Pribinovo a Župné námestie.

Dolné mesto – priestranstvá mestskej pamiatkovej zóny vrátane kopca Na Vršku a hlavnej pešej zóny s námestím s hlavným významom. Jadrá priestranstiev tvorí Svätoplukovo námestie, Starý rínek, Na vršku, Štefániková trieda, predpriestor sv. Ladislava a ich prepojenia. Hodnotné prepojenia priechodov a pasáží s obchodným využitím.

Párovce sever (I., III., IV.) – priestranstvá pôvodného prestavaného židovského mesta s hlavným významom niektorých priestranstiev v duchu hodnotnej pionierskej fáze bytovej výstavby. Jadrá priestranstiev tvoria fragmenty ulice Párovská, priestranstvo sv. Štefana a čelo ulice Štúrova. Hodnotné vnútroblokové priestranstvá.

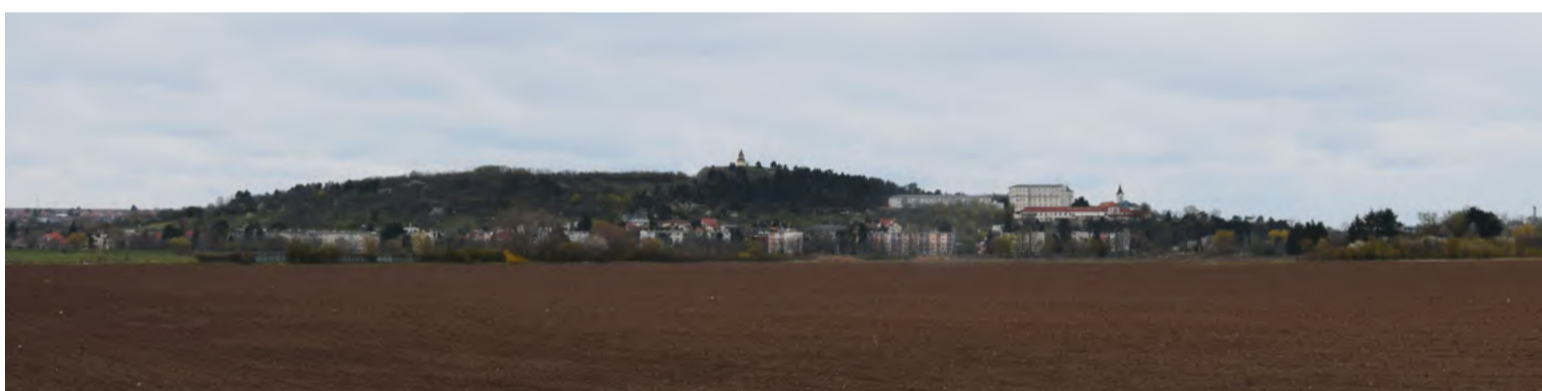
Číneš – priestranstvá mestskej pamiatkovej zóny vzniknuté vďaka regulácií rieky v duchu prvorepublikovej vilovej štvrte s hlavným významom niektorých priestranstiev. Jadro priestranstiev tvorí kríženie ulíc Kmeťova, Fraňa Mojtu a Sládkovičova s evanjelickým kostolom a ZŠ kniežaťa Pribinu. Hodnotné prepojenia priechodov a pasáží s obchodným využitím. Časť lokality tvorí nábrežie.

Predmostie – priestranstvá vzniknuté vďaka regulácií rieky v duchu hodnotného socialistického realizmu bytovej výstavby s hlavným významom niektorých priestranstiev. Jadro priestranstiev tvorí priestranstvo predmostia a nábrežie rieky Nitra. Hodnotné vnútroblokové priestranstvá.

Vodná – priestranstvá vzniknuté vďaka regulácií rieky pôvodné miesto historických mostov smerom na Lúky, dnes predmostie, ktoré je jadrom priestranstiev, smerom na lokalitu lúky s plánovanou prestavbou blízkych priemyselných areálov s hlavným významom niektorých priestranstiev. Časť lokality tvorí nábrežie.

Sihoň – priestranstvá vzniknuté vďaka regulácií rieky, pôvodný ostrov s biskupským hostincom dnes centrum športu a nástupného hlavného jadrového parku na Hradný výšok s hlavným významom niektorých priestranstiev. Časť lokality tvorí nábrežie.

Hangócky – priestranstvá vzniknuté vďaka regulácií rieky, pôvodné ramená dnes vodnými plochami s jadrom priestranstiev u PKO Nitra a samotného jadrového parku vymedzeného hodnotným súborom pionierskej fáze bytovej výstavby a SPU fakulty záhradníctva a krajinného inžinierstva s hlavným významom niektorých priestranstiev. Časť lokality tvorí nábrežie.

Centrum juh – Lokalita okolia Štefánikovej triedy a Kalvárie, stanice, správne jadro Nitra. Na časť územia bol spracovaný *Územný plán zóny Nitra – Centrálna mestská zóna*.

Nové mesto – priestranstvá mestskej pamiatkovej zóny vzniknuté medzi hodnotnými bytovými objektami začiatku 20. storočia, objektami správy a kasární, dnešnej tržnice s vedľajším významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev sú Námestie 1. mája, čelo ulice Štúrova a nástupné priestranstvo Mestského cintorína. Hodnotné vnútroblokové priestranstvá a vnútorné priestranstvá tržnice.

Štefánikova – priestranstvá mestskej pamiatkovej zóny vzniknuté prestavbami centra mesta od 20. storočia, správne centrum mesta s vedľajším významom niektorých priestranstiev. Jadro priestranstiev je kríženie Štefánikovej triedy a ulíc Coborihu, Richtára Peregrina a Hodžova. Hodnotné prepojenia priechodov a pasáží s obchodným využitím.

Stanica – priestranstvá vlakovej a autobusovej stanice s vedľajším významom niektorých priestranstiev. Jadrom priestranstiev je nástupné priestranstvo staníc.

Nemocnica – priestranstvá mestskej pamiatkovej zóny i Fakultnej nemocnice a nadväzujúcej vybavenosti. Jadrom priestranstiev je hodnotné vnútorné priestranstvo nemocnice.

Párovce juh (II.) – priestranstvá pôvodného prestavaného židovského mesta v duchu hodnotnej pionierskej fáze bytovej výstavby s hlavným významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev tvorí Nitriansky dolomitový lom a čelo ulice Štúrova. Hodnotné vnútroblokové priestranstvá.

Šibeničné cintoríny – priestranstvá v okolí Párovského a Židovského cintorínu spojené s nástupom na Šibeničný vrch, prekonaním železnice a špecifických dopravných riešení s vedľajším významom niektorých priestranstiev. Jadrovým priestranstvom je okolie nástupu Židovského cintorína.

Kalvária – priestranstvá mestskej pamiatkovej zóny, parkové a nástupné priestranstvá vrchu Kalvárie s hlavným významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev sú samotné parkové priestranstvo Kalvárie a jej nástupný priestor.

Nábřežie Kalvárie – priestranstvá mestskej pamiatkovej zóny, vzniknuté vďaka regulácii rieky, pôvodné i súčasné nábřežie tejto časti s hodnotnou prvorepublikovou výstavbou a zástavbou v duchu hodnotného socialistického realizmu bytovej výstavby s hlavným významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev tvoria kompozičné kríženia ulíc Richtára Peregrina, Moyzesovej a Hodžovej. Hodnotné vnútroblokové priestranstvá. Časť lokality tvorí nábřežie.

Svahy Kalvárie – priestranstvá mestskej pamiatkovej zóny so zástavbou v duchu hodnotného socialistického realizmu bytovej výstavby a funkcionalizmu. Hodnotné vnútroblokové priestranstvá. Jadrá priestranstiev tvoria nástupy na Kalváriu.

Pod Kalváriou – priestranstvá mestskej pamiatkovej zóny s pôvodnou zástavbou dostavanou hodnotnými súbormi pionierskej fáze bytovej výstavby s hlavným významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev tvoria nástup na Kalváriu u Lurdskej jaskyne a odpočinkové miesto Ponitrianskej cyklomagistrály. Hodnotné vnútroblokové priestranstvá. Časť lokality tvorí nábřežie.

Bratislavská Lokalita medzi ulicami Bratislavská a Štúrova, nábřežím a železnicou.

Staré Mlynáre – historická zástavba Mlynáriec s hlavným významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev tvorí okolie kostola sv. Cyrila a Metoda s blízkou obchodnou akadémiou, historické jadro Mlynáriec s komunitným centrom a priestranstvo u cintorína. Časť lokality tvorí nábřežie.

Kamenec – zástavba výrobných hál a záhradkárskych osád s hlavným významom niektorých priestranstiev. Jadro priestranstiev neurčené. Časť lokality tvorí nábřežie.

Bratislavský rondel – zástavba veľkopredajní a výrobných hál s časťou zástavby rodinných domov s hlavným významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev sú priestranstvo čela Obchodného centra Galéria Nitra a časť rodinná zástavba v osi plánovaného mosta cez rieku Nitra. Časť lokality tvorí nábřežie.

Lúky Lokalita medzi riekou Nitrou a privádzačom rýchlostnej cesty R1. Na časť územia bol spracovaný *Územný plán zóny Mlynáre I.*

Zelokvet – budúca kompaktná zástavba s hlavným významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev sú kríženia a predmestia definované územnoplánovacími dokumentami. Časť lokality tvorí nábřežie.

Párovské lúky – budúca kompaktná zástavba s hlavným významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev sú kríženia definované územnoplánovacími dokumentami i centrálny park s hlavnou osou. Časť lokality tvorí nábřežie.

Horné lúky – budúca kompaktná zástavba s hlavným významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev sú kríženia definované územnoplánovacími dokumentami spolu s priestranstvom v blízkosti Dobrotky. Časť lokality tvorí nábřežie.

Veľké lúka – budúca kompaktná zástavba s veľkým podielom komercie s hlavným významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev sú kríženia definované územnoplánovacími dokumentami. Časť lokality tvorí nábřežie.

Klin Lokalita v okolí železnice v okolí klinu ulíc Cabajská a Novozámocká. Lokalita nemá definované časti lokalít jej jadrovým priestranstvom je nástup do kasárenského komplexu s vedľajším významom niektorých priestranstiev.

ZÁPAD

Lokality Západ reprezentujú historický rozvoj západne od srdca Nitry, pojmajú pôvodné osídlenie i transformáciu bývalej poľnohospodárskej činnosti až k bariére rýchlostnej cesty R1 a jej privádzača. Takto vymedzený Západ sa rozpína medzi katastrálne územia Nitra, Mlynárce, Kynek a Párovské Háje.

Základom rozvrhu krajiny je pahorok Šibeničný vrch – Borina, nadväzujúci svah so svojím hrebeňom, ktorý zdieľa s Šúdolskou dolinou. Tá je tvorená Šúdolským potokom s fragmentami hodnotnej štruktúry krajiny, obdobne ako lesopark Borina so svojou väzbou na parkové priestranstvá sídliska.

Základom rozvrhu osídlenia je vo vzťahu k svahu a Šibeničnému vrchu z jednej strany na osi Hviezdoslavovej ulice a centra Pod Borinou (ďalej smerom na juh spojnica Nového a Starého Čermáňa, na sever spojnica s Mlynárkami a Na Hôrke), z druhej v údolí Šúdolského potoka (spojnica Lukovho dvora, Šúdolu a Kynku). Prevažujúci charakter zástavby je individuálna výstavba a panelové domy radené v súlade s vrstevnicami. Hlavnými rozvojovými plochami je celá Šúdolská dolina i doplnenie Mlynárcov.

Základom využitia je štandardná typizovaná skladba obsluhy okrskov panelovej výstavby. Konkrétne dostatok základného školstva, základná vybavenosť v podobe lokálnej komercie, správy a zdravotníctva, minimum kultúrnych a duchovných zariadení. Špecifikum je pôvodne plánované, avšak nedokončené lokálne centrum Klokočiny. V časti mimo panelovú výstavbu potom vybavenosť takmer absentuje, avšak je tu viac poľnohospodárskej výroby.

Základom pohybu je os ulice Hviezdoslavova, pôvodne koncipovaná s priamym napojením na rýchlostnú cestu, ktoré sa neuskutočnilo. Z pohľadu pešieho pohybu sa jedná o zaujímavú svahovú štruktúru parkových riadkových priestranstiev s výraznými výškovými prevýšeniami. V časti údolia sú potom typické úzke profily, buď po vrstevniciach, alebo kolmo k nim (veľké výškové prevýšenia). Hromadná a cyklistická doprava opisuje kompozíciu osídlenia.

Základom historického kontextu je špecifická kombinácia historického osídlenia, zrastená spolu s hodnotnou panelovou výstavbou neskorej krásnej až po rannú postmodernú fázu pomocou individuálneho bývania transformácie sadov a viníc alebo suburbanizačnej zástavby.

- ochrana hodnôt krajiny
- využitie okolia potoku, Šibeničného vrchu a ústredných parkových plôch panelovej výstavby pre hlavné prepojenia krajinnými celkami
- posilňovať významy jednotlivých centier okrskov a dotvoriť ich spoločné centrum
- využiť špecifickú riadkovú štruktúru pre vyznenie priestranstiev a pracovať s ich bariérami
- hľadanie možností minimálnych parametrov priestranstiev v častiach individuálneho bývania i vo vzťahu k ich sklonu
- dôsledné nastavenie hierarchie a kontinuity priestranstiev novo vznikajúci i stávajúcich častí
- posilňovať napojenie priestranstiev Západu na Stred, riešiť bariéru R1
- riešenie priestranstiev pre občiansku vybavenosť vo vzťahu k pôvodným okrskovým centrom
- z hlavných pohybových os vytvárať miesta pre príjemný pohyb a pobyt
- vysoký dôraz na historický detail v zbytkoch pôvodných štruktúr a odpovedajúci detail štruktúr panelovej výstavby

200

500

1000

Kynek

Mlynárce

Diely

Borina

Šúdolská dolina

Klokočina

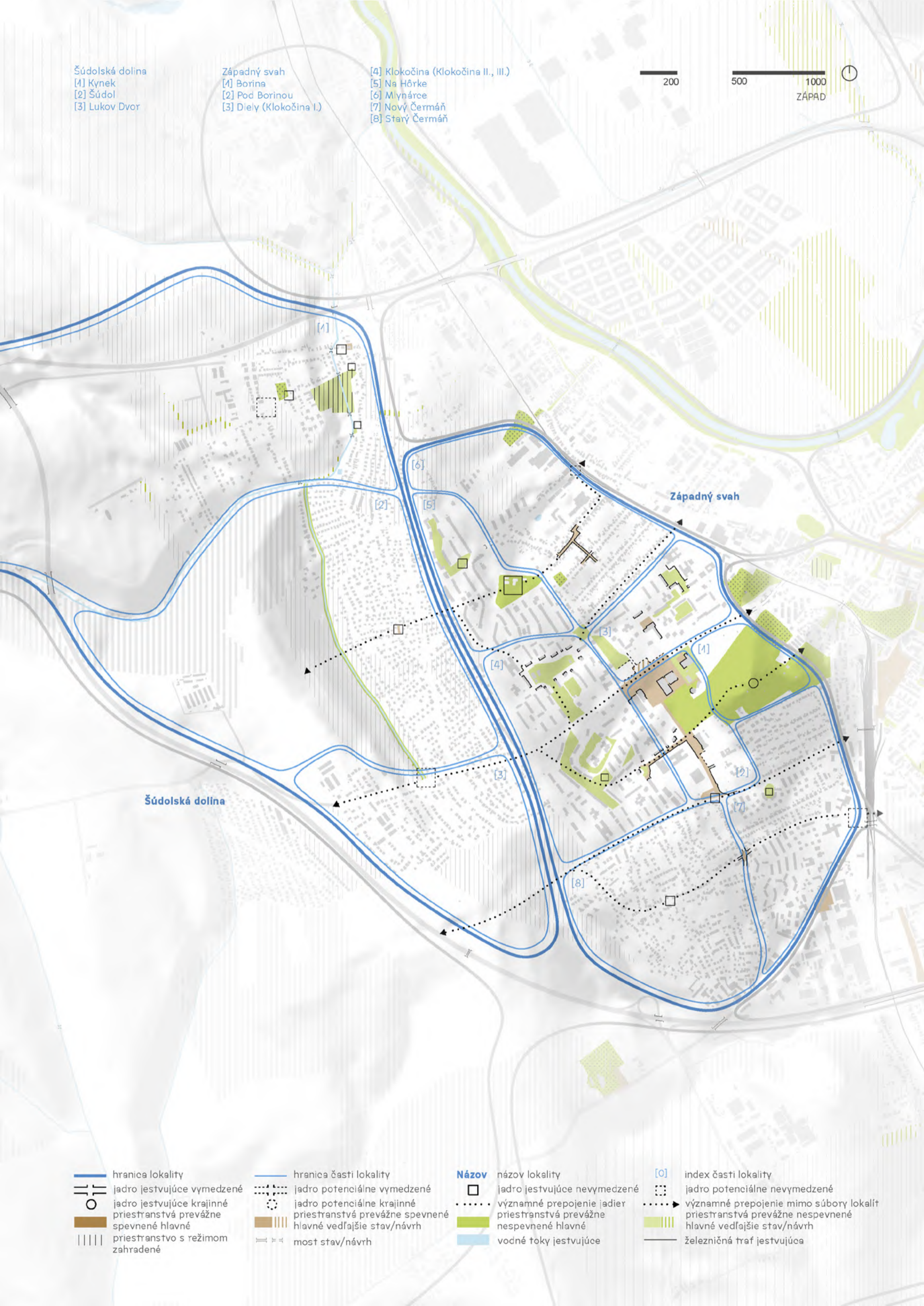
Čermáň

priestranstvá prevážne spevnené hlavné	priestranstvá prevážne spevnené hlavné vedľajšie stav/návrh	priestranstvá prevážne nespovené hlavné	priestranstvá prevážne nespovené hlavné vedľajšie stav/návrh
priestranstvá prevážne spevnené ostatné, mestská cestná sieť	nespovená časť priestranstva	priestranstvo s režimom zahradené	šport
budovy významné / ostatné	spevnená časť priestranstva	most stav/návrh	predzahradky, záhony
vodné toky jestvujúce	zástavba návrh	záhradkárske osady	cestná sieť v krajine
lesy / vinice / lúky / polia		železnica	ostatná cestná sieť

Šúdolská dolina
 [1] Kýnek
 [2] Šúdol
 [3] Lukov Dvor

Západný svah
 [4] Borina
 [2] Pod Borinou
 [3] Diely (Klokočina I.)

[4] Klokočina (Klokočina II., III.)
 [5] Na Hôrke
 [6] Mlynárce
 [7] Nový Čermáň
 [8] Starý Čermáň

— hranica lokality
 ————— jadro jestvujúce vymedzené
 ○ jadro jestvujúce krajinné
 ▒ priestranstvá prevážne spevnené hlavné
 ||||| priestranstvo s režimom zahradené

— hranica časti lokality
 - - - - - jadro potenciálne vymedzené
 ○ jadro potenciálne krajinné
 ▒ priestranstvá prevážne spevnené hlavné vedľajšie stav/návrh
 ——— most stav/návrh

Názov
 □ názov lokality
 □ jadro jestvujúce nevymedzené
 významné prepojenie jadier
 ▒ priestranstvá prevážne nespevnené hlavné
 ————— vodné toky jestvujúce

[0] index časti lokality
 - - - - - jadro potenciálne nevymedzené
 významné prepojenie mimo súboru lokalít
 ▒ priestranstvá prevážne nespevnené hlavné vedľajšie stav/návrh
 ————— železničná trať jestvujúca

Šúdolská dolina Lokalita vymedzená morfológickým útvarom Šúdolskej doliny. Na časť územia bol spracovaný *Návrh územného plánu zóny Kynek-Šúdol, lokalita č. 1.*

Kynek – pôvodná i suburbánna výstavba s nejasnou štruktúrou priestranstiev v blízkosti historického jadra Kyneku a jeho kaštieľu s parkom s vedľajším významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev sú na nástupoch parku, historickom jadre a blízkosti Kostola Všetkých svätých.

Šúdol – pôvodná i suburbánna výstavba s nejasnou štruktúrou priestranstiev v blízkosti historického jadra Šúdolu u kaple s vedľajším významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev sú okolie kaple a nábrežie Šúdolského potoka.

Lukov Dvor – pôvodná i suburbánna výstavba v blízkosti kaštieľa Lukov Dvor s vedľajším významom niektorých priestranstiev. Jadro priestranstiev je nástup na nábrežie Šúdolského potoka.

Západný svah Lokalita vymedzená Šibeničným vrchom a nadväzujúcim svahom.

Borina – je lesoparkom s nadväzujúcou záhradkárskou osadou je hlavným priestranstvom. Jadro priestranstiev je krajinné jadro vrcholu priestranstva Šibeničného vrchu.

Pod Borinou (centrum Klokočiny) – je nedokončeným jadrom celej lokality Západný svah, postupne sa tu uplatňujú rôzne časové obdoby avšak ostáva stále nedokončené s hlavným významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev tvoria neúplnú líniu ulice Dolnočermanská s kolmým napojením ulice Škultétyho.

Diely (Klokočina I.) – je tvorená panelovými domami bytovej výstavby neskorej krásnej fázy, tvoriacimi dvorce držiace urbanistické osi s vedľajším významom niektorých priestranstiev. Jadro priestranstiev je opísané dvorcami s osou končiacou u knižnice, doplnené o súbor škôl.

Klokočina (Klokočina II., III.) – je tvorená panelovými domami bytovej výstavby neskorej technickej fázy a rane technokratickej fázy, riadkového usporiadania, s vedľajším významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev sú vnútorné prostredia oboch častí na osi ulice Hviezdoslavova.

Na Hôrke – je tvorená panelovými domami bytovej výstavby protopostmodernej a postmodernej fázy, riadkového usporiadania, s hlavným významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev sú líniový park s kaplou a parkové ihriská na krížení ulíc Kmeťová, Popradská.

Mlynárce – staršia i novšia časť so zástavbou rodinných domov i bytových domov v nadväznosti na plochy určené k zastavaniu s vedľajším významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev sú u železničnej zastávky a jadra pôvodnej prvej zástavby s drobnou vybavenosťou.

Nový Čermán – staršia i novšia časť so zástavbou rodinných domov, viladomov i bytových domov neskorého krásneho obdobia až po novú postmodernu s vedľajším významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev sú u ulice Ľolianova a na vyústení ulice Hlboká.

Starý Čermán – staršia i novšia časť so zástavbou rodinných domov, pôvodne viníc a sadov s nejasnou štruktúrou priestranstiev. Jadrá priestranstiev sú okolie kostola sv. Urbana a kríženie Dolnočermanskej a Kostolnej.

VÝCHOD

Lokality

Východ reprezentujú historický rozvoj východne od srdca Nitry, pojmajú pôvodnú údolnú nivu rieky Nitra a historickú väzbu Martinského vrchu na toto územie. Dnes celku dominuje súbor stavieb panelovej výstavby Chrenová s areálom univerzity a Agrokomplexu. Takto vymedzený Východ sa rozpína medzi katastrálne územia Nitra, Zobor, Chrenová a Mikov dvor.

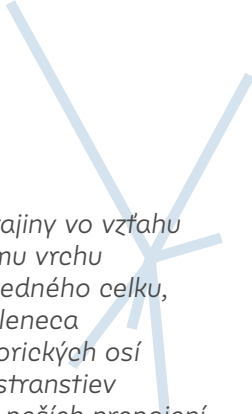
Základom rozvrhu krajiny sú pôvodná rovinná údolná niva, zo severu zakončená Martinským vrchom, zo západu nábrežím rieky Nitra a z východu postupným nábehom na Tríbeč. Územie pretína Selenec a Janíkovský kanál s niekoľkými vodnými plochami v rámci výstaviska. Hodnotnú štruktúru krajiny tvorí hlavne parkové priestranstvo panelovej výstavby, parkové plochy v blízkosti rieky a Martinského vrchu.

Základom rozvrhu osídlenia je kríženie triedy Andreja Hlinku (s orientáciou na hlavné kríženie Stredy, Chrenovská os územného plánu) s ulicou Akademická (Východná os územného plánu s orientáciou na hrad) a Chrenovská. Martinský vrch je štruktúrou samostatne orientovanou na hrad. Hlavné rozvojové plochy sa

nachádzajú na východných svahoch vo väzba na individuálne bývanie.

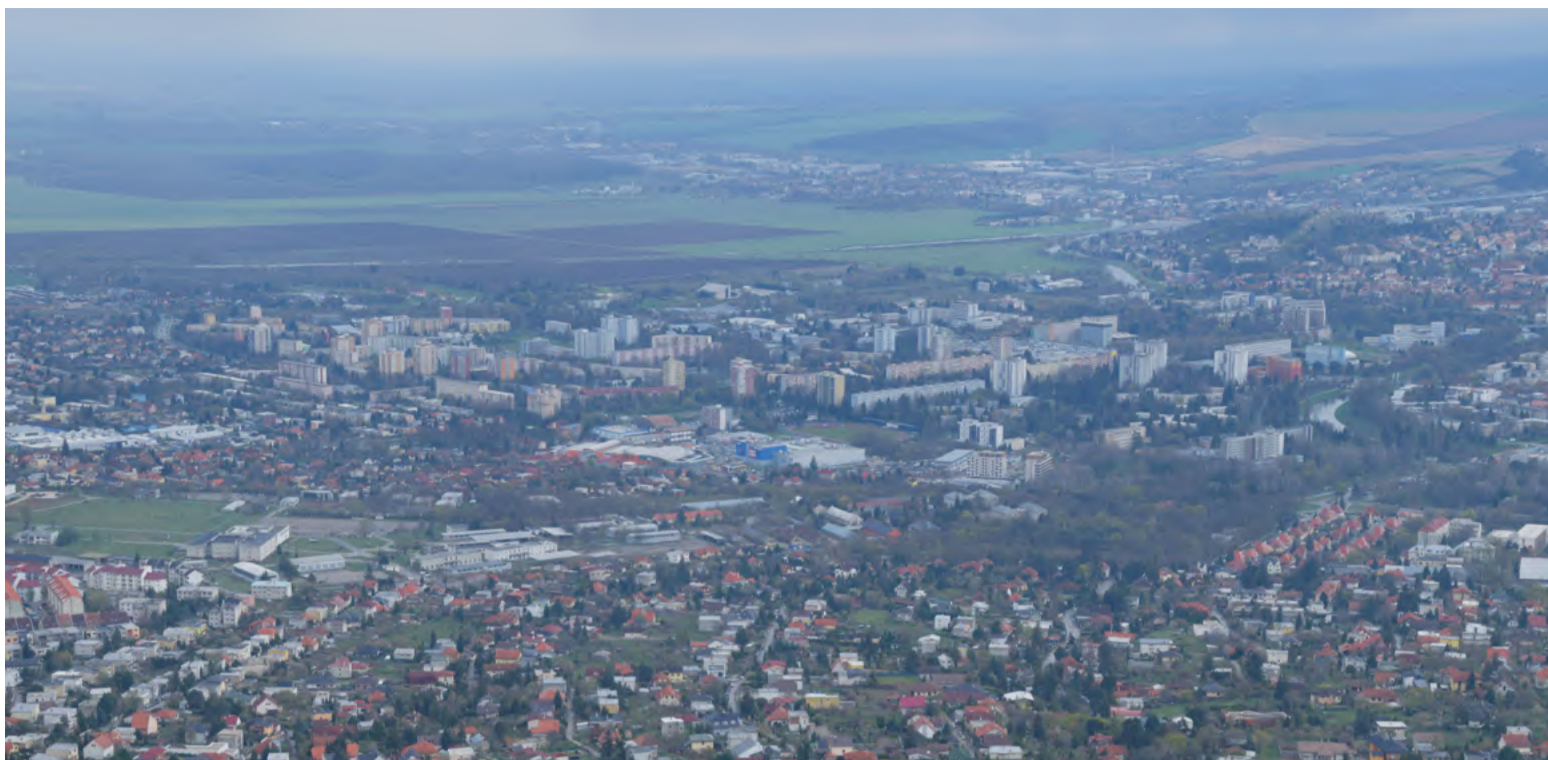
Základom využitia sú areály univerzity, výstavníctva a kasární. Táto časť je teda akýmsi reprezentantom poľnohospodárskeho zamerania mesta Nitra. Tieto areály sú doplnené o typizovanú skladbu obsluhy okrskov panelovej výstavby. Konkrétne dostatok základného školstva, základná vybavenosť v podobe lokálnej komercie, správy a zdravotníctva, základný počet kultúrnych a duchovných zariadení v okrskovom jadre. Základom pohybu je kríženie ulíc v blízkosti Chrenovského cintorína, ktoré distribuuje významnú časť individuálnej dopravy. Pešiemu pohybu dobre slúžia vnútorné prostredia sídlisk s vymedzením peších zón. Hlavná cyklistická infraštruktúra vedie po nábreží Nitry. V mieste funguje hromadná autobusová doprava. Dôležitým bodom je napojenie Akademickej ulice na rýchlostnú cestu R1.

Základom historického kontextu je vrstva hodnotných panelových sídlisk a hradisko Martinského vrchu. Oba tieto celky spolu s umeleckými dielami i archeologickými stopami je nutné chrániť v kontexte celku.

-
- ochrana hodnôt krajiny vo vzťahu k tokom a Martinskému vrchu
 - riešenie rieky ako jedného celku, hlavne prepojení u Seleneca
 - rešpektovanie historických osí a komponovania priestranstiev
 - podpora drobných peších prepojení a priechodov
 - dôsledné nastavenie hierarchie a kontinuity priestranstiev novo vznikajúci i stávajúcich častí
 - riešenie priestranstiev nástupu občianskej vybavenosti vo vzťahu k ich významu a náplni
 - podporovať drobnú komerciu s využitím priestranstiev niektorých vnútroblokov
 - z hlavných pohybových osí vytvárať miesta pre príjemný pohyb a pobyt
 - udržiavať pešie zóny, chrániť vnútorné prostredia častí lokalít
 - maximalizovať prepojenia priestranstiev na okolie, riešiť bariéru ulice Chrenovská
 - prednostne riešiť prepojenia medzi Martinským vrchom a Chrenovou
 - riešiť budúce bariéry navrhnutých preložiek ciest I. triedy s dostatočným predstihom i obecne koncepciu zmien Agrokomplexu vo vzťahu k dopravným napojeniam
 - vysoký dôraz na historický detail i s ohľadom na súbor 20. storočia

priestranstvá prevážne spevnené hlavné	priestranstvá prevážne spevnené hlavné vedľajšie stav/návrh	priestranstvá prevážne nespovené hlavné	priestranstvá prevážne nespovené hlavné vedľajšie stav/návrh
priestranstvá prevážne spevnené ostatné, mestská cestná sieť	nespovená časť priestranstva	priestranstvá prevážne nespovené ostatné, priestranstvá solitérne zástavby	šport
budovy významné / ostatné	spevnená časť priestranstva	priestranstvo s režimom zahradené	predzahrádky, záhony
vodné toky jestvujúce	zástavba návrh	most stav/návrh	cestná sieť v krajine
lesy / vinice / lúky / polia	záhradkárske osady	železnica	ostatná cestná sieť

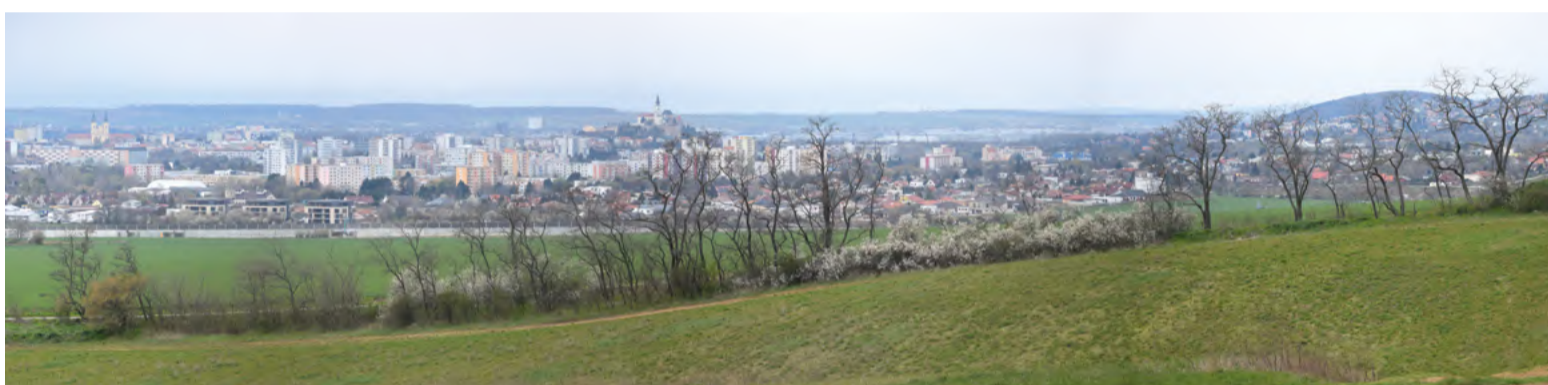
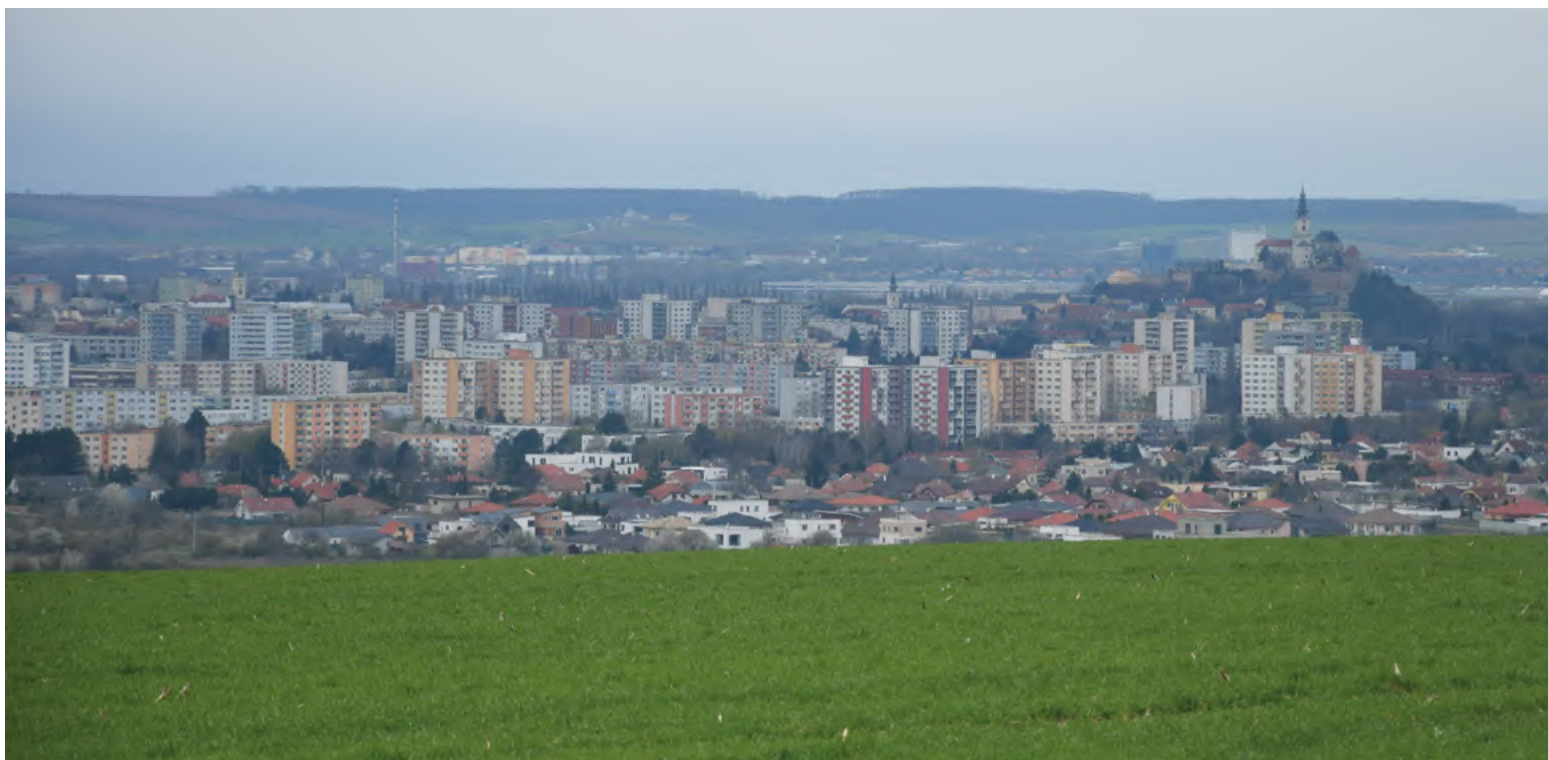

Martinský vrch Lokalita vymedzená morfológickým výbežkom Martinského vrchu a jeho okolia.

Hradisko – je pôvodným miestom hradiska na Martinskom vrchu, dnes sa jedná o špičku kasárni určenú územnou štúdiou k transformácií na park s technologickým parkom alebo inkubátorom a archeoparkom s hlavným významom niektorých priestranstiev. Jadrami priestranstiev sú čelo parku a parková os prepájajúca vstup od lokality Zoborské svahy smerom k pozostatkom odstreleného kostola sv. Martina, ktorý dal vrchu názov a ďalej do archeoparku. Na túto os nadväzuje kolmá os smerujúca na Hradný vršok.

Kasárne – sú uceleným správnym armádnym a správnym areálom. Jadrom priestranstiev sú vstupy do areálu vojenských kasárni a Ústavu na výkon trestu odňatia slobody (väznice).

Pod vrchom – je ucelený súborom bývania v rodinných domoch, rozšírením pôvodnej obce Chrenová, ktorá bola asanovaná, na svahu k pôvodným kasárňam s vedľajším významom niektorých priestranstiev. Jadro priestranstiev je park medzi ulicami Vašinova a Doležalova.

Chrenová Lokalita vymedzená riekou Nitra, rýchlostnou cestou R1 a ulicou Chrenovská s novým veľkorysým modernistickým založením Chrenovej.

Univerzita – je tvorená oceňovaným modernistickými súbormi s vlastným hodnotným vnútorným prostredím i vstupom orientovaným na mesto v osi Univerzitného mostu doplnenými o záhrady (botanická záhrada, mini zoo, časť pre drezúru, arborétum a skúšobné plochy pre pestovanie modifikovaných a iných rastlín), s hlavným významom niektorých priestranstiev. Jadro priestranstiev je vymedzenie predmostia ale i ulice Akademická. Časť lokality tvorí nábrežie, ktoré je významnou kompozičnou časťou lokality Chrenová v tejto časti sa jedná o predmostie s veľkoryso pojatým vstupom s fontánou, s orientáciou na hlavný vestibul ikonického tvaru disku.

Agrokomplex – je tvorený významnými modernistickými súbormi so svojim vlastným vnútorným členením, kedy v prednej časti areálu vytvárajú hlavné výstavné haly svoje vnútorné priestranstvo a východne nadväzuje železnica s parkovými prezentačnými

plochami, prelievajúcimi sa k ukážkam chovov zvierat v nadväznosti na vodné plochy okolo Selenca a Janíkovského kanálu s hlavným významom niektorých priestranstiev. Jadro priestranstiev je vymedzené ulicou Akademická so svojím rozšírením nástupných veľkoryso pojatých priestranstiev samotného výstavniska, miestom u Selencu i novým jadrom u zjazdu z rýchlostnej cesty, ktorý časť lokality výrazne zmení. Časť lokality tvorí nábrežie, ktoré je významnou kompozičnou časťou lokality Chrenová.

Chrenová I. – je tvorená panelovými domami bytovej výstavby krásnej fázy, vzoru včelej plástve so svojim typickým polouzavretým priestranstvom a príchodmi v časti ich spojenia s hlavným významom niektorých priestranstiev. Jadro priestranstiev je vnútorné prostredie súboru určené osami hlavných pohybov a rozsiahlych komplexov ihrísk a vymedzenie triedy Andreja Hlinku. Časť lokality tvorí nábrežie, ktoré je významnou kompozičnou časťou lokality Chrenová, v tejto časti s priamym výhľadom na Hradný vršok a časť lokality Predmostie.

Chrenová II. – je tvorená panelovými domami bytovej výstavby neskorej krásnej fázy, mierne pootvorenými blokmi domov do tvaru „V“, držiaci hlavné mestské osi s vedľajším významom niektorých priestranstiev. Jadro priestranstiev je vnútorné prostredie súboru, ktoré je pešou zónou obsluhujúcou pridružené plochy školských areálov i rozsiahlych ihrísk zakončených obchodným centrom *Centro Nitra* a ďalej vymedzenie triedy Andreja Hlinku.

Chrenová III. – je tvorená panelovými domami bytovej výstavby neskorej krásnej fázy, vytvárajúce polouzavreté vnútrobloky s vnútornou vybavenosťou a prepojením na nadväzujúce priestranstvá primárne určené pre peší pohyb s vedľajším významom niektorých priestranstiev. Jadro priestranstiev je ulica *Fatranská* s okolím, ktoré tvoria výraznú kompozíciu vybavenosti a dalo by sa ju označiť za hlavný zhluk tejto vybavenosti pre celú lokalitu Chrenová.

Chrenová IV. – je tvorená panelovými domami bytovej výstavby neskorej technickej fázy, riadkového usporiadania vo svahu s doplnením o hodnotné súbory rodinných rado-

vých domov, s vedľajším významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev sú rozšírenie ulice *Dlhá*, ktorá bola pôvodným jadrom asanovanej dediny Chrenová a priestranstvo strelnice s dnešným športovým a komunitným využitím.

Nová Chrenová – je a bude tvorená z individuálnej výstavby na svahoch orientovaných na juhozápad a výhľady na Nitru s vedľajším významom niektorých priestranstiev. Jadro priestranstiev je určené parkom v novej zástavbe a parkom na ulici *Korčekova*.

Brezový hájik – determinovaný špecifickými objektami areálov, nákupných centier i novej výstavby tejto časti s hlavným významom niektorých priestranstiev. Jadro priestranstiev je parkové predmostie *Brezového hájiku* a rozšírenie triedy *Andreja Hlinku* v časti športovísk. Časť lokality tvorí nábrežie, ktoré je významnou kompozičnou časťou lokality Chrenová, v tejto časti sa jedná o predmostie s prepojením súboru lokalít *Sever* a lokality *Martinský vrch*.

Chrenovský dvor – je určený pre rozvoj možných veľkoobchodov prí-

padne pre výrobu s potencionálne dobrým dopravným napojením, v budúcnosti s vedľajším významom niektorých priestranstiev. Jadro priestranstiev nie je určené.

Mikov dvor – je tvorená rodinnými domami, ktoré doplní drobná výroba s vedľajším významom niektorých priestranstiev. Jadro priestranstiev je v časti vstupu do poľnohospodárskeho múzea na nábreží *Selenca*, ktoré je prirodzenou súčasťou areálového komplexu *Agrokomplexu*, v blízkosti archeologického náleziska opevnenia *Mačacieho zámku*.

SEVER Lokality Sever reprezentujú historický rozvoj severne od srdca Nítry. Sú vymedzené ako nábeh masívu južného výbežku Tríbeča s historickým hradiskami a klášťormi, pôvodne viničnými svahmi i sadmi s výhľadom na historickú Nítru mimo Martinského vrchu. Takto vymedzený Sever sa rozpína medzi katastrálne územia Zobor a Dražovce.

Základom rozvrhu krajiny je bohatá morfológická situácia v okolí Zobora a Lupky. Jedná sa o hlavné chránené územia v Nitre so zaujímavými skalnými útvarmi a splazmi.

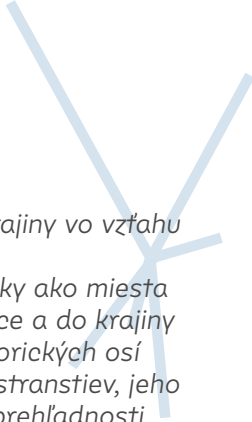
Základom rozvrhu osídlenia je špecifická údolná a svahová štruktúra s výraznou vybavenosťou v svojej spodnej rovinnej časti. Priestorovo celému svahu dominuje výbežok s Kostolom sv. Urbana, významovo potom pôvodný Zoborský kláštor. Jadrá sú rozmiestnené v miestach vyrovnání a zárezov svahov.

Základom využítia je kultúrna vybavenosť, školské a cirkevné areály.

Základom pohybu ulica Chrenovská so svojou bariérovou funkciou pre peší pohyb a obsluhou pre okruh strméj cestnej siete s rovinnými úsekmi Dolno a Hornozoborskej ulice. Tento okruh spolu s údolnými cestami obsluhuje územie i slúži pre hro-

madnú dopravu. Pešo je napojená na lávku smerom na sihoť podchodom smerom na Predmostie a smerom na sever bohatou cestnou sieťou značených turistických okruhov vrcholiacich na Zobore, kde má byť doplnená lanovky zmenenej polohy od Zoborského klášťora Zaujímavosťou sú náročné zjazdy pre cyklistickú rekreáciu vo svahoch.

Základom historického kontextu sa jedná o lokalitu sadov a viníc ktorá začala byť na prelome 19. a 20. storočia postupne transformovaná. Staršie osídlenie tu dokladajú zbytky dedín v údolných polohách a smerom na Zoborský kláštor. Ten je i hradiskom podobne ako Zobor a Lupka.

-
- ochrana hodnôt krajiny vo vzťahu k morfológii Zobora
 - riešenie okolia Lupky ako miesta prepojenia na Dražovce a do krajiny
 - rešpektovanie historických osí a komponovania priestranstiev, jeho zjasnenie a zvýšenie prehľadnosti
 - podpora drobných peších prepojení a priechodov pomedzi rodinné domy
 - dôsledné nastavenie hierarchie a kontinuity priestranstiev
 - riešenie priestranstiev pri občianskej vybavenosťou vo vzťahu k ich významu a náplni a prepojeniu smerom na súbor lokalít Stred, prípadne výstup na Zobor lanovkou
 - z hlavných pohybových os vytvárať miesta pre príjemný pohyb a pobyt
 - maximalizovať prepojenia priestranstiev na okolie, riešiť bariéru ulice Chrenovská
 - riešiť prepojenia medzi Martinským vrchom a Svahmi Zobora
 - riešiť budúce problémy s možným presunom polohy rýchlostnej cesty R8, prípadne hľadať možnosti zahĺbeného riešenia
 - vysoký dôraz na prezentáciu vrstvy hradísk a zaniknutého klášťora s ohľadom na ich krajinný potenciál

200

500

1000

Zoborský kláštor

Lupka

Šindolka

Zobor

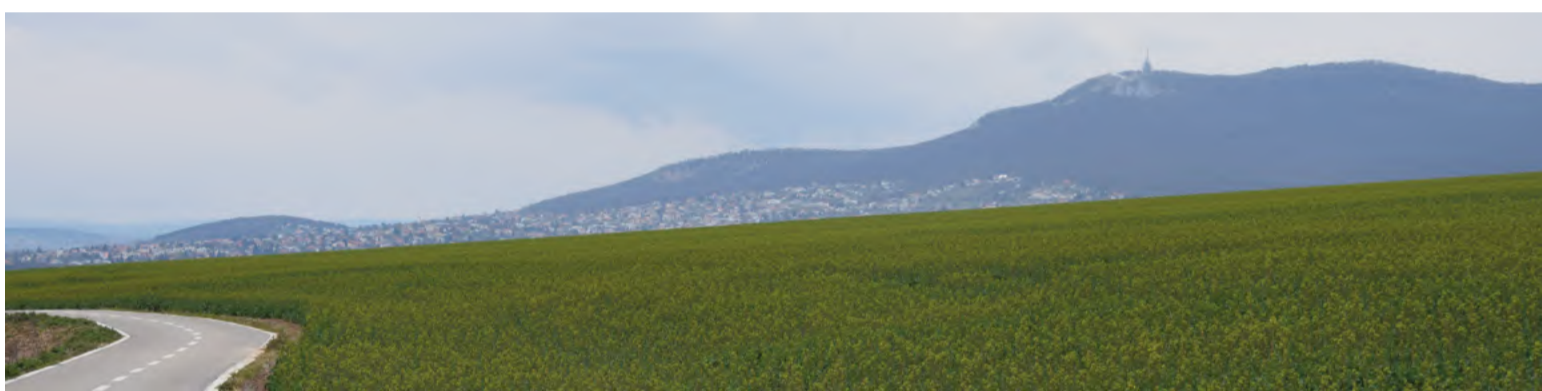
priestranstvá prevážne spevnené hlavné	priestranstvá prevážne spevnené hlavné vedľajšie stav/návrh	priestranstvá prevážne nespovené hlavné	priestranstvá prevážne nespovené hlavné vedľajšie stav/návrh
priestranstvá prevážne spevnené ostatné, mestská cestná sieť	nespovená časť priestranstva	priestranstvá prevážne nespovené ostatné, priestranstvá solitérne zástavby	šport
nespovená časť priestranstva	spevnená časť priestranstva	priestranstvo s režimom zahradené	predzahrádky, záhony
vodné toky jestvujúce	zástavba návrh	most stav/návrh	cestná sieť v krajine
lesy / vinice / lúky / polia	lesy / vinice / lúky / polia	záhradkárske osady	ostatná cestná sieť

Kláštorné sedlo
 [1] Šindolka
 [2] Lupka
 [3] Kláštor

Svahy Zobora
 [1] Podzoborie
 [2] Hornozoborská
 [3] Strelnica
 [4] Zobor

hranica lokality	hranica časti lokality	Názov názov lokality	index časti lokality
jadro jestvujúce vymedzené	jadro potenciálne vymedzené	jadro jestvujúce nevymedzené	jadro potenciálne nevymedzené
jadro jestvujúce krajinné	jadro potenciálne krajinné	významné prepojenie jadier	významné prepojenie mimo súbory lokalít
priestranstvá prevážne spevnené hlavné	priestranstvá prevážne spevnené hlavné vedľajšie stav/návrh	priestranstvá prevážne nespevnené hlavné	priestranstvá prevážne nespevnené hlavné vedľajšie stav/návrh
priestranstvo s režimom zahradené	most stav/návrh	vodné toky jestvujúce	železničná trať jestvujúca

Kláštorné sedlo Lokalita okolia pôvodného osídlenia na ceste ku klášturu, hradisku Lupka, kolonizované vinice a sady. Na časť územia bol spracovaný *Návrh územného plánu zóny Šindolka I.*

Šindolka – historicky osídlené úpätie sedla, dnes obsadené cirkevnými a školskými objektami. S napojením na kríženie s cestou č. 64 I. triedy sa otvorí možnosť k realizácii navrhnutého bytového celku Šindolky s vedľajším významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev sú osada Šindolka a čelné priestranstvo nového celku Šindolka.

Lupka – je pôvodným hradiskom tohto morfológického výbežku, pôvodne určeného ako sady a vinice a dnes sedlovým a hrebeňovým osídlením rodinnými domami s vedľajším významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev je kríženie ulíc Kláštorská, Klinčeková a krajinné priestranstvo hradiska.

Kláštor – miesto pôvodného kláštora a hradiska dnes zdravotnícke zariadenie s nástupom do chránených častí Zobora i miesto pre budúci nástup na lanovku na Zobor s hlavným

významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev sú priestranstvo kláštora a krajinné jadrá prameňa, vyhlíadok a jaskyne.

Svahy Zobora Lokalita svahov Zobora, morfológickému výbežku Tríbeča, kolonizované vinice a sady.

Podzoborie – pôvodná i nová zástavba s ťažšie čitateľnou štruktúrou pozdĺž Panskej a Chmeľovej doliny, blízkosti zhluky vybavenosti na ulici Dolnozoborská vzniknutá transformáciou viníc a sadov s hlavným významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev sú kríženia ulice Dolnozoborská s nástupmi na prechod a podchody k okolitým lokalitám, okolie Jazierka a Jazierko, Domov seniorov a vrcholové polohy dolín Buganka a kríženie s Kláštorskou ulicou.

Hornozoborská – pôvodná i nová zástavba s ťažšie čitateľnou štruktúrou priestranstiev v blízkosti historického jadra kostola sv. Urbana vzniknutá transformáciou viníc a sadov s hlavným významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev sú okolie výbežku kostola, bývalá lanovka, kríženie ulíc Hornozoborská, Turistická a nástup na Zobor.

Strelnica – ucelený súbor rodinných viladomov z obdobia 80. rokov doplnený o nové súbory v spodnej časti. Jadro priestranstiev je tu definované ako priestranstvo vybavenosti na ulici Tatarkova.

Zobor – je krajinnou časťou Svahov Zobora od nábehov mimo zastavané územie až po jeho vrchol. Jadrá priestranstiev sú bodmi aktivít v krajine v tomto prípade sa jedná o okolie Pyramídy (hradisko Zobor), Veľkú bielu skalú, kameňolom Malá Skalka a Prístrešok.

JUH

Lokality Juh reprezentujú historický rozvoj južne od srdca Nitry. Sú definované územím južne od rýchlostnej cesty R1, riekou Nitrou a jej okolím a blízkymi svahmi na západnej strane s ulicou Cabajská. Takto vymedzený Juh sa rozvíja medzi katastrálne územia Horné Krškany, Dolné Krškany, Veľké Janíkovce a Párovské Háje.

Základom rozvrhu krajiny je rieka Nitra a Malá Nitra so svojim nábrežím a údolnou nivou s lesmi postupne prechádzajúcou do svahov s drobnou štruktúrou krajiny a sadmi. Ďalej vrch Katruša s nadväzujúcim svahom až k toku Zvodnica v južnej časti. Krajina s veľkými pôdnymi blokmi a kvalitnou pôdou kde je nutné rozvíjať zvyšky štruktúry krajiny s miestnymi sadmi.

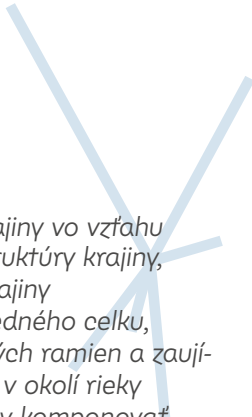
Základom rozvrhu osídlenia je ulice Novozámocká (Krškanská osa územného plánu) spájajúca pôvodné jadra osídlenia Horných a Dolných Krškan. Pomlky medzi nimi utvárajú drobné priemyselné parky. Veľké rozvojové plochy (minimálne 2 x súčasné územie) sú navrhnuté vo svahoch východne pre rozšírenie priemyselného parku i na ľavom brehu rieky pre bývanie.

Základom využitia územia je základné vybavenie drobnejšieho osídle-

nia – škola, kultúrne centrum, drobná komercia a kostoly. Územie bude podľa územného plánu v budúcnosti druhým hlavným priemyselným parkom Nitry.

Základom pohybu je ulica Novozámocká, ďalej cyklistická doprava pozdĺž rieky Nitra a následne do svahov smerom Cabaj. Z hromadnej dopravy prevažuje autobus, ktorý dopĺňa vlaková zastávka. Lokality nie sú dobre usporiadané na peší pohyb i vo vzťahu k napojeniu a priestupnosti krajiny. Rozvoju sekunduje doplnenie preloženie cesty č. 64 I. triedy i výstavba železnice pre zlepšenie spojenia s Bratislavou.

Základom historického kontextu sú jadrá pôvodných sídel a ich prepojenie smerom medzi vodou a železnicou. Je vhodné pôvodný charakter výstavby ochrániť kým nebude nahradený novou výstavbou.

-
- ochrana hodnôt krajiny vo vzťahu k tokom a zvyškom štruktúry krajiny, dopĺňanie štruktúry krajiny
 - riešenie rieky ako jedného celku, hlavne integráciu starých ramien a zaujímavých priestranstiev v okolí rieky
 - nové parkové plochy komponovať ako vedľajšie nespĺnené priestranstvá vo väzbe na rieku
 - rešpektovanie historických osí a komponovania priestranstiev
 - dôsledné nastavenie hierarchie a kontinuity priestranstiev novo vznikajúci i stávajúcich častí
 - riešenie priestranstiev pred občianskou vybavenosťou vo vzťahu k ich významu a náplni
 - z hlavných pohybových os vytvárať miesta pre príjemný pohyb a pobyt
 - maximalizovať prepojenia priestranstiev na okolie, riešiť bariéru ulice Novozámocká, napojovanie slepých ulíc na krajinu prípadne medzi sebou
 - riešiť budúce bariéry navrhnutých preložiek ciest I. triedy s dostatočným predstihom
 - navrhnuť koncepciu priestranstiev pre areály priemyslu s ohľadom na budúcu adaptovateľnosť, riešenie klimatických výziev a podobne, zabrániť rozsiahlemu teramorfingu, terasovaniu
 - veľký dôraz na historický detail v častiach zachovaných vidieckych štruktúr

200 500 1000

Horné Krškany

Dolné Krškany

priestranstvá prevážne spevnené hlavné	priestranstvá prevážne spevnené hlavné vedľajšie stav/návrh	priestranstvá prevážne nespevnené hlavné	priestranstvá prevážne nespevnené hlavné vedľajšie stav/návrh
priestranstvá prevážne spevnené ostatné, mestská cestná sieť	spevnená časť priestranstva zástavba návrh	priestranstvo s režimom zahradené	šport
nespevnená časť priestranstva	lesy / vinice / lúky / polia	most stav/návrh	predzahrádky, záhony
budovy významné / ostatné	záhradkárske osady	železnica	cestná sieť v krajine
vodné toky jestvujúce	ostatná cestná sieť		

Horné Krškany
 [4] Staré Horné Krškany
 [2] Priemyselný park H. Krškany
 [3] Katruša

Dolné Krškany
 [1] Staré Dolné Krškany
 [2] Nové Dolné Krškany
 [3] Priemyselný park D. Krškany
 [4] Davarčany
 [5] Cabajské svahy

— hranica lokality
 — jadro jestvujúce vymedzené
 ○ jadro jestvujúce krajinné
 — priestranstvá prevážne spevnené hlavné
 ||||| priestranstvo s režimom zahradené

— hranica časti lokality
 - - - jadro potenciálne vymedzené
 ○ jadro potenciálne krajinné
 — priestranstvá prevážne spevnené hlavné vedľajšie stav/návrh
 — most stav/návrh

Názov □ názov lokality
 □ jadro jestvujúce nevymedzené
 - - - významné prepojenie jadier priestranstvá prevážne nespevnené hlavné
 — vodné toky jestvujúce

[0] index časti lokality
 - - - jadro potenciálne nevymedzené
 - - - významné prepojenie mimo súbory lokalít priestranstvá prevážne nespevnené hlavné vedľajšie stav/návrh
 — železničná trať jestvujúca

Horné Krškany Lokalita osídlenia Horných Krškan a ich najbližšieho okolia.

Staré Horné Krškany – je historická časť Horných Krškan z veľkej časti zachovanej štruktúry vidieckej zástavby doplnené o novodobú zástavbu rodinnými domami s hlavným významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev sú v blízkosti železničného prejazdu, priestranstvu komercie na ulici Novozámocká následne potom parkami na ľavom brehu Nitry v častiach novej zástavby. Časť lokality tvorí nábrežie.

Priemyselný park Horné Krškany – novodobá a budúca zástavba priemyselného parku s výstavbou nových rodinných domov na ľavom brehu. Jadrá priestranstiev sú bod nástupu na MHD na ulici Novozámocká, priestranstvo hodnotných mraziarní a park u mŕtveho ramena pri novej výstavbe s hlavným významom niektorých priestranstiev. Časť lokality tvorí nábrežie.

Katruša – bývalý lom so skládkovaním, dnešná i budúca zástavba priemyselného parku s vlastným bodom napojenia s vedľajším významom

niektorých priestranstiev. Jadro priestranstiev je nástup na Nový cintorín. Časť lokality tvorí nábrežie.

Dolné Krškany Lokalita osídlenia Dolných Krškan a ich najbližšieho okolia.

Staré Dolné Krškany – je historická časť Dolných Krškan z veľkej časti zachovanej štruktúry vidieckej zástavby doplnené o novodobú zástavbu rodinnými domami s hlavným významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev sú v blízkosti železničnej stanice, Kostola sv. Ondreja a škôl, následne potom parkami na ľavom brehu Nitry v častiach novej zástavby. Časť lokality tvorí nábrežie.

Nové Dolné Krškany – novodobá a budúca zástavba priemyselného parku s výstavbou rodinných domov. Jadro priestranstva je bod nástupu na MHD.

Priemyselný park Dolné Krškany – novodobá a budúca zástavba priemyselného parku s vedľajším významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev sú bodmi nástupu na MHD, fragmentami hlavnej osy ulice Novozámocká.

Davarčany – sú krajinou časťou Dolných Krškan medzi tokmi Malou Nitrou a Nitrou. Jadrá priestranstiev nie sú určené.

Cabajské svahy – budúca zástavba priemyselného parku s vlastným bodom napojenia s hlavným významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev nie sú určené. Časť lokality tvorí nábrežie.

JUHOVÝCHOD

Lokality Juhovýchod reprezentujú historický rozvoj juhovýchodne, ďalej od srdca Nitry. Sú definované územím Janíkoviec juhovýchodne od rýchlostnej cesty R1, riekou Nitrou a jej okolím a Janíkovským kopcom. Takto vymedzený Juhozápad sa rozpína medzi katastrálne územia Horné Krškany, Dolné Krškany, Veľké Janíkovce a Mikov dvor.

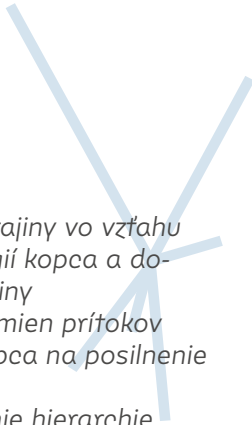
Základom rozvrhu krajiny je vrch Janíkovský kopec a dva kanály riečnej nivy Janíkovský a Lúčný. Štruktúra krajiny tu neexistuje, čo dokladajú najväčšie pôdne bloky v okolí.

Základom rozvrhu osídlenia je historické jadro Janíkoviec, trojuholníkovej štruktúry rozšírenej severným smerom a dopĺňanej nevhodnou suburbánnou zástavbou.

Základom využitia územia je základné vybavenie drobnejšieho osídlenia – škola, kultúrne centrum, drobná komercia a kostol. Využitie je doplnené poľnohospodárskymi a chovnými areálmi.

Základom pohybu je pretiahnutie ulice Dlhá slúžiacej pre cestnú i hromadnú dopravu. V tejto časti sa nachádza nitrianske letisko Lúky. Janíkovský kopec je potom doplnený o cyklotrasu smerom na Vráble.

Základom historického kontextu je historická obec Janíkovce a nadväzujúca riečna niva rieky z ktorej je vidieť po regulácií už len vedenie ciest a mokrých častí.

-
- ochrana hodnôt krajiny vo vzťahu ku kanálom, morfológií kopca a dopĺňanie štruktúry krajiny
 - využitie starých ramien prítokov Nitry a výhľadov z kopca na posilnenie štruktúry krajiny
 - dôsledné nastavenie hierarchie a kontinuity priestranstiev novo vznikajúci i stávajúcich častí
 - riešenie priestranstiev pred občianskou vybavenosťou vo vzťahu k ich významu a náplni
 - z hlavných pohybových os vytvárať miesta pre príjemný pohyb a pobyt, zamyslieť sa nad úlohu letiska a jeho blízkych plôch v štruktúre priestranstiev
 - maximalizovať prepojenia priestranstiev na okolie, riešiť bariéru predĺženej ulice Dlhá i s ohľadom na jej priame napojenie na rýchlostnú cestu R1
 - riešiť napojenia účelových komunikácií a charakteru tohto prostredia spolu s uzavretými komunitami
 - veľký dôraz na historický detail v častiach zachovaných vidieckych štruktúr

200

500

1000

Janíkovec

Nitra >

priestranstvá prevážne spevnené hlavné	priestranstvá prevážne spevnené hlavné vedľajšie stav/návrh	priestranstvá prevážne nespevnené hlavné	priestranstvá prevážne nespevnené hlavné vedľajšie stav/návrh
priestranstvá prevážne spevnené ostatné, mestská cestná sieť	priestranstvá prevážne nespevnené ostatné, priestranstvá solitérne zástavby	šport	predzahrádky, záhony
nespevnená časť priestranstva	spevnená časť priestranstva	priestranstvo s režimom zahradené	chodník
budovy významné / ostatné	zástavba návrh	most stav/návrh	cestná sieť v krajine
vodné toky jestvujúce	lesy / vinice / lúky / polia	záhradkárske osady	ostatná cestná sieť

Janíkovce
 [1] Staré Janíkovce
 [2] Nové Janíkovce
 [3] Letisko Lúky
 [4] Janíkovský kopec
 Janíkovská niva

200

500 1000

JUHOVÝCHOD

Janíkovce

Janíkovská niva

- hranica lokality
- jadro jestvujúce vymedzené
- jadro jestvujúce krajinné
- priestranstvá prevážne spevnené hlavné
- priestranstvo s režimom zahradené

- hranica časti lokality
- jadro potenciálne vymedzené
- jadro potenciálne krajinné
- priestranstvá prevážne spevnené hlavné vedľajšie stav/návrh
- most stav/návrh

- Názov**
- názov lokality
 - jadro jestvujúce nevymedzené
 - významné prepojenie jadier
 - priestranstvá prevážne nespevnené hlavné
 - vodné toky jestvujúce

- index časti lokality
- jadro potenciálne nevymedzené
- významné prepojenie mimo súbory lokalít
- priestranstvá prevážne nespevnené hlavné vedľajšie stav/návrh
- železničná trať jestvujúca

Janíkovce Lokalita Janíkovského kopca s osídlením Janíkoviec.

Staré Janíkovce – je historická časť Janíkoviec z veľkej časti zachovanej štruktúry vidieckej zástavby doplnené o segregované suburbánne celky s vedľajším významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev sú bodmi celého historického jadra zástavby.

Nové Janíkovce – je nová časť Janíkoviec a ich bytovej suburbánnej výstavby. Jadro priestranstiev je bod zastávky MHD v blízkosti plôch určených k zastaveniu a ďalej jadro vybavenosti tejto časti.

Letisko Lúky – je letiskom Nitry, plánovaný rozvoj okolo Levickej osi môže napomôcť k posilneniu významu letiska. Jadrá priestranstiev sú body zastávok MHD i nástupu do areálu letiska.

Janíkovský kopec – je krajinnou časťou Janíkoviec. Jadrá priestranstiev sú bodmi aktivít v krajine v tomto prípade posedenie pri strete dvoch cyklotrás.

Janíkovská niva Lokalita medzi zanábrežím rieky Nitra a letiskom Lúky. Lokalita nemá definované časti lokalít jej jadrové priestranstvo nie je určené. Jedná sa o poškodenú krajinnú lokalitu s nutnosťou obnoviť v nej aspoň čiastočne štruktúru krajiny.

JUHOZÁPAD

Lokality Juhozápad reprezentujú historický rozvoj juhozápadne, ďalej od srdca Nitry. Sú dané jasným morfológickým vymedzením údolia Cabajského potoka. Takto vymedzený Juhovýchod pokrýva veľkú časť katastrálne územia Párovské Háje.

Základom rozvrhu krajiny je morfológický zárez Cabajského potoka so svojím prítokom Cedron medzi vrchmi Klokočina a Pri troch kopcoch v blízkosti Fabianskej a Svinskej Doliny. S hodnotnými krajinnými celkami i ohrozením veľkými pôdnymi blokmi s hodnotnými pôdami.

Základom rozvrhu osídlenia sú samostatné skupiny osídlenia – Párovské Háje, Jurský Dvor a Nový Lukov. Najväčšie osídlenie Párovské Háje sú rozvrhnuté drobnými jadrami okolo ulice Hydinárska a paralelnou ulicou, u Nového Lukova sa dá hovoriť o čiastočne aktívnej hrane vybavenosti a rekreačnej hrane lesa a Jurský dvor je záhradkárske okolie kravína.

Základom využitia územia je základné vybavenie drobnejšieho osídlenia – škola, kultúrne centrum, drobná komercia a kostol hlavne v Padovských Hájoch. Využitie je doplnené poľnohospodárskymi a chovnými areálmi.

Základom pohybu je ulica Jarocká, ktorá vedie cestnú dopravu a hro-

madnú dopravu v území. Je tu taktiež cyklotrasa so svojou paralelou v južnej časti sídel. Územie je pretkané pešími využívanými cestami pre prechádzky okolitou krajinou.

Základom historického kontextu je niekoľko pôvodných hájovní, ktoré sa po vyklčovaní veľkej časti lesa rozrástlo na Párovské Háje a následne bolo v posledných rokoch doplnené silnými a negatívnymi suburbanizačnými procesmi.

— ochrana hodnôt krajiny vo vzťahu ku tokom a morfológií údolia, dopĺňanie štruktúry krajiny s ohľadom na pešie a cyklistické prepojenia, prípadne krajinné jadrá

— dôsledné nastavenie hierarchie a kontinuity priestranstiev novo vznikajúci i stávajúcich častí

— riešenie priestranstiev pred občianskou vybavenosťou vo vzťahu k ich významu a náplni, špecifické riešenie v časti Nový Lukov

— maximalizovať prepojenia priestranstiev na okolie, riešiť bariéru vzťah k bariére rýchlostnej cesty R1

— riešiť napojenia účelových komunikácií a charakteru tohto prostredia spolu s uzavretými komunitami, minimálnymi rozmermi priestranstiev

— veľký dôraz na detail v centrálnej časti Padovských Hájov

200 500 1000

Párovské háje

Nový Lukov

priestranstvá prevážne spevnené hlavné	priestranstvá prevážne spevnené hlavné vedľajšie stav/návrh	priestranstvá prevážne nespevnené hlavné	priestranstvá prevážne nespevnené hlavné vedľajšie stav/návrh
priestranstvá prevážne spevnené ostatné, mestská cestná sieť	spevnená časť priestranstva	priestranstvo s režimom zahradené	šport
nespevnená časť priestranstva	zástavba návrh	most stav/návrh	predzahrádky, záhony
budovy významné / ostatné	lesy / vinice / lúky / polia	záhradkárske osady	cestná sieť v krajine
vodné toky jestvujúce			železnica
			ostatná cestná sieť

Údolie Cabajského potoka
 [1] Párovske háje
 [2] Nový Lukov
 [3] Jurský dvor
 [4] Cabajský potok

200 500 1000
 JUHOZÁPAD

Údolí Cabajského potoka

— hranica lokality
 — jadro jestvujúce vymedzené
 ○ jadro jestvujúce krajinné
 — priestranstvá prevážne spevnené hlavné
 ||||| priestranstvo s režimom zahradené

— hranica časti lokality
 - - - - jadro potenciálne vymedzené
 ○ - - - - jadro potenciálne krajinné
 — priestranstvá prevážne spevnené hlavné vedľajšie stav/návrh
 ||||| most stav/návrh

Názov názov lokality
 □ jadro jestvujúce nevymedzené
 - - - - významné prepojenie jadier
 — priestranstvá prevážne nespevnené hlavné
 — vodné toky jestvujúce

[0] index časti lokality
 - - - - jadro potenciálne nevymedzené
 - - - - - - - významné prepojenie mimo súboru lokalít
 — priestranstvá prevážne nespevnené hlavné vedľajšie stav/návrh
 — železničná trať jestvujúca

Údolie Cabajského potoka

Lokalita vymedzená morfológickým údolím Cabajského potoka. Na časť územia bol spracovaný *Návrh územného plánu zóny Párovské Háje*.

Párovské háje – pôvodná i suburbaná výstavba s nejasnou štruktúrou priestranstiev v blízkosti staršieho jadra s kostolom a úradom pri parku s vedľajším významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev sú na nástupoch do krajiny a vnútornej ulici novej zástavby.

Nový Lukov – suburbaná výstavba s nejasnou štruktúrou priestranstiev u protihlukovej steny. Jadrá priestranstiev sú na hrane štruktúry u jej vybavenosti.

Jurský dvor – je záhradkárská osada okolo Jurského dvora. Jadrá priestranstiev sú zastávka MHD a bod záujmu historického radaru v krajine v tomto prípade lokalizovaný krížik v lokalite Chrapatiny.

Cabajský potok – je krajinnou časťou údolia Cabajského potoka obklopeného cédrovými lesmi. Jadrá priestranstiev sú bodmi aktivít v krajine.

SEVEROZÁPAD

Lokality Severozápad reprezentujú západným výbežkom Tríbeča s historickým hradiskom a geometrickou osnovou priemyselných parkov v údolnej nive rieky Nitra severne za privádzačom R1. Takto vymedzený Severozápad sa rozpisá medzi katastrálne územia Dražovce, Zobor, Mlynárce a Kynek.

Základom rozvrhu krajiny je výbežok pahorku Dražovského kopca spolu s kopcom Plieška v kontraste voči údolnej nive Nitry. Hodnotná chránená krajina v morfológickej časti je nahradená regulovanými tokmi s minimálnou štruktúrou krajiny.

Základom rozvrhu osídlenia je dominantné historické osídlenie hradiska Dražoviec v kontrapunkte s mriežkou horizontálnych halových objektov v celkovej dĺžke 5 km. Tie majú stred kríženia hlavných osí približne v strede tejto štruktúry zástavby. Tieto kontrasty sú potvrdené mierkami objektov, ktoré k nim náležia. Rozvoj osídlenia je v doplnení Dražoviec a prázdnych plôch priemyselného parku.

Základom využitia územia je základné vybavenie drobnejšieho osídlenia – škola, kultúrne centrum, drobná komercia a kostol. Tomuto

obytnému základu sekunduje plocha výrobných hál a ich servisu a ochrany.

Základom pohybu je privádzač R1 a cesta č. 64 I. triedy. Peší pohyb je výrazne rozvinutý smerom na CHKO Ponitrie, teda Pliešku obdobné platí i o náročnejších cyklotrasách. Prepojenie so srdcom Nitry je prerušené priemyselným parkom.

Základom historického kontextu je zmieňované hradisko s dominantným kostolíkom uplatňujúcim sa v pohľadoch a vedutách širšej krajiny. Ďalej sa tu nachádza hodnotná z veľkej časti zachovalá štruktúra vidieckej zástavby v centrálnej časti Dražoviec.

— ochrana hodnôt krajiny vo vzťahu k tokom a zbytkom štruktúry krajiny, dopĺňanie štruktúry krajiny a väzby na CHKO Ponitrie.

— riešenie rieky ako jedného celku

— rešpektovanie historických osí a komponovania priestranstiev

— dôsledné nastavenie hierarchie a kontinuity priestranstiev novo vznikajúci i stávajúcich častí

— riešenie priestranstiev pred OV vo vzťahu k ich významu a náplni

— z hlavných pohybových os vytvárať miesta pre príjemný pohyb a pobyt

— maximalizovať prepojenia priestranstiev na okolie, riešiť bariéru ulice Topolčianska, napojovanie slepých ulíc medzi sebou a krajinou

— riešiť budúce bariéry mimoúrovňových krížení vyvolaných prípadným umiestnením rýchlostnej cesty R8 s dostatočným predstihom, zachovanie priestupnosti smerom na súbor lokalít Stred

— navrhnuť koncepciu priestranstiev pre areály priemyslu s ohľadom na budúcu adaptovateľnosť, riešenie klimatických výziev a podobne, centrálné kríženie priemyselnej zóny pojať vo vzťahu k týmto princípom

— veľký dôraz na historický detail v častiach zachovaných vidieckych štruktúr a hradiska

Dražovce

Priemyselná zóna Nitra sever - Mlynárce

Mlynárce

priestranstvá prevážne spevnené hlavné	priestranstvá prevážne spevnené ostatné, mestská cestná sieť	priestranstvá prevážne nespovené hlavné	priestranstvá prevážne nespovené ostatné, priestranstvá solitérne zástavby
priestranstvá prevážne spevnené hlavné vedľajšie stav/návrh	nespovená časť priestranstva	priestranstvo s režimom zahradené	šport
budovy významné / ostatné	zástavba návrh	most stav/návrh	predzahradky, záhony
vodné toky jestvujúce	lesy / vinice / lúky / poľa	záhradkárske osady	cestná sieť v krajine
		železnica	ostatná cestná sieť

Dražovce
 [1] Staré Dražovce
 [2] Nové Dražovce
 [3] Dobrotka
 [4] Plieška

Priemyselný park Dražovce
 [1] Jelšina
 [2] Pod dražovskou cestou
 [3] Pásienky
 [4] U Lužianok

— hranica lokality
 ————— jadro jestvujúce vymedzené
 ○ jadro jestvujúce krajinné
 ■ priestranstvá prevážne spevnené hlavné
 ||||| priestranstvo s režimom zahradené

— hranica časti lokality
 - - - - - jadro potenciálne vymedzené
 ○ jadro potenciálne krajinné
 ■ priestranstvá prevážne spevnené hlavné vedľajšie stav/návrh
 = = = = = most stav/návrh

Názov
 □ názov lokality
 □ jadro jestvujúce nevymedzené
 významné prepojenie jadier
 ■ priestranstvá prevážne nespevnené hlavné
 — vodné toky jestvujúce

[○] index časti lokality
 - - - - - jadro potenciálne nevymedzené
 významné prepojenie mimo súboru lokalít
 ■ priestranstvá prevážne nespevnené hlavné vedľajšie stav/návrh
 — železničná trať jestvujúca

Dražovce Lokalita okolia Dražovského hradiska s nadväzujúcou krajinou.

Staré Dražovce – je historická časť Dražoviec z veľkej časti zachovanej štruktúry vidieckej zástavby s vedľajším významom niektorých priestranstiev. Jadrá priestranstiev sú bodmi celého historického jadra zástavby.

Nové Dražovce – je nová časť Dražoviec bytovej výstavby. Jadro priestranstiev je bod v strede budúceho územia určeného k zastavaní bytovou výstavbou na okraji poľnohospodárskeho výrobného areálu.

Dobrotka – je spodná časť Dražoviec bytovej výstavby v blízkosti toku Dobrotky vo väzbe na ulicu Topoľčianska s vedľajším významom niektorých priestranstiev. Jadro priestranstiev je nástup do kultúrneho domu.

Plieška – je chráneným krajinným celkom od toku Dobrotky po Nitriansky Stonehenge. Jadrá priestranstiev sú bodmi aktivít v krajine.

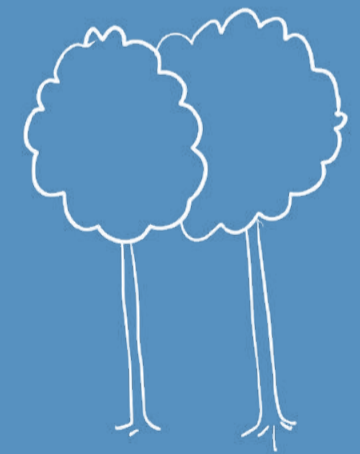
Priemyselný park Dražovce Lokalita novodobého priemyselného parku vymedzeného privádzačom R1 až severne k rieke Nitra.

Jelšina – novodobá a budúca zástavba priemyselného parku. Jadrá priestranstiev sú bodmi nástupu na MHD, hlavným krížením ulíc Dolné Hony a Na Pasienkoch a okolie toku Jelšina a Nitra s hlavným významom niektorých priestranstiev. Časť lokality tvorí nábrežie.

Pod dražovskou cestou – novodobá a budúca zástavba priemyselného parku. Jadrá priestranstiev sú bodmi nástupu na MHD, hlavným krížením ulíc Dolné Hony a krajinný celok na Dobrotke s hlavným významom niektorých priestranstiev.

Pasienky – novodobá a budúca zástavba priemyselného parku s vlastným bodom napojenia. Jadrá priestranstiev sú bodmi nástupu na MHD, hlavným krížením ulíc Dolné Hony.

U Lužianok Lokalita priemyselného parku s okolím na pomedzí Nítry a Lužianok. Lokalita nemá definované časti lokalít jej jadrovým priestranstvom je okolie železničnej zastávky Mlynárce. Časť lokality tvorí nábrežie.

DETAIL

je fyzickým stvárnením Nitry. Nitry, ktorá odzrkadľuje význam i možnosti svojich častí v detaile. Mimo usporiadania priestranstiev tak povrchy, prvky a výsadby určujú charakter, možnosti, diverzitu či len servis ich použitia. Napomáhajú rozoznaniu významovosti, orientácií v Nitre alebo len plynulému pohybu priestranstvami. Usporiadanie detailu a jeho výber je zásadnou otázkou pre podobu Nitry a možností jej obývania. Detail spresňuje priestranstvá Nitry znakmi fyzického prostredia.

Detail by mal odrážať charakter daný lokálnym členením – vymedzením a významovosťou. Tým by mal napomôcť rozoznatelnosti a identite jednotlivých priestranstiev, a teda svojich lokalít s dôrazom na jej jadrá i ostatné priestranstvá. Neznamená to však, že daný detail musí byť vždy jedinečný. Ide skôr o spôsob usporiadania alebo možných spoločných kombinácií usporiadaní. Tieto usporiadania sú návrhovou časťou jednotlivých samostatných projektov priestranstiev Nitra ich škálu určí návrh lokalít u určitých potom i doporučené zadanie pre dané priestranstvo.

Čo je detail ? Detail priestranstva vnímame ako zložku troch základných častí vo vzťahu k usporiadaniu priestranstva i reflexiu žijúcej zložky. Jedná sa tak hlavne o horizontálnu časť, povrchy, priestorové prvky a výsadby. Jednotlivé časti sa tak líšia druhom alebo materiálom základom. Prípadne ide o usporiadanie vzorov, tvarov objektov a režimov výhľadovej údržby jednotlivých častí. Výber jednotlivých častí detailu určuje potencionálnych užívateľov daných priestranstiev.

Povrchy sú tak delené s ohľadom na svoju kvalitatívnu a materiálú

rovinu i použiteľnosť, kedy by základným aspektom ich výberu malo byť určenie ich budúceho užívania, programovej náplne a udržateľnosti vo vzťahu k ich významovej kvalite.

Prvky je možno deliť vo vzťahu k svojmu určaniu od čisto pocitových prvkov ako je napríklad umelecké dielo, po čisto účelové technického charakteru, kedy by základným aspektom ich výberu mala byť správna rámcová identifikácia užívania prvku a usporiadania vo vzťahu k riešeným priestranstvám. Pri výbere taktiež musia byť zohľadnené roviny udržateľnosti a významovej kvality.

Výsadby potom podľa výsadbného druhu. Od veľkých výsadiieb k mobilným, kedy sa rieši hlavne výsadzenie do prirodzeného terénu, prípadne do mobilných prvkov. Vtedy zohľadňujeme náročnosť údržby, celkový prínos a schopnosť adaptability do daného prostredia s ohľadom na významové kvality.

Popis Popis detailu je postavený na obrazovom zobrazení a krátkom komentári každej identifikovanej základnej zložky detailu. Komentáre popisu majú smerovať k popisu účelu danej zložky detailu v rámci priestranstiev Nitra. Nejedná sa o dôsledný

príkladný, prípadne kritický súpis javov usporiadania detailu. Ide skôr o celistvé zaznamenanie dojmu zo systému usporiadania detailu Nitra na základe danej zložky detailu.

Systém Systémové pojetie radenia detailu si neberie za cieľ celkové zmapovanie, zakres a kategorizáciu každej jednej zložky detailu v celom území Nitra. Systémovo určuje základné cieľové zložky fyzického prostredia, ktorým je nutné sa venovať vo vzťahu k celku detailu a obecnému popisu priestranstiev na základe ich významovosti a vymedzenia.

Cieľ Cieľom Detailu je popísať nitrianske štandardy i špecifiká a priblížiť časť typológie Detailu – Povrchov, Prvkov a Výsadiieb. Súčasné typy popísať s ohľadom na možnosť ich ďalšieho použitia a rozvinutia v rámci ich použitia v priestranstvách Nitra.

Povrchy

Prvky

Výsadby

Zložky detailu sú jasne rozpoznateľnými časťami s podrobnejším členením podľa ich úlohy v prostredí Nitry. Povrchy a prvky sú prirodzene doplnené živúcimi výsadbami a tvoria spolu detail Nitry.

V rámci povrchov je vidieť priepastný rozdiel medzi dôsledne uplatneným povrchom pešej zóny v centre mesta – Dolnom a Hornom meste a absenciou povrchov v novovznikajúcich častiach, využívajúcich štatút účelových komunikácií, prípadne okrajových častiach alebo užívaním krajinných ciest ako skratiek automobilmi.

POVRCHY sú plochami priestranstiev, alebo ich časťami. Jedná sa tak o komunikácie ako je vozovka, chodník, pešia cesta a podobne, alebo sa jedná o ucelenú plochu priestranstva alebo jeho časti ako je napríklad povrch námestia, plôch v parku či dláždenia okolo zložiek prvkov detailu.

U všetkých povrchov by malo byť dbané na ich budúce užitie, programovú náplň a udržateľnosť vo vzťahu k významovej kvalite ich hodnôt. Udržateľnosťou myslíme celý životný cyklus materiálu, vzťah k miestnym materiálom, možnosť recyklácie materiálu, možnosti, ktoré umožňuje vo vzťahu k iným obdobným princípom (napríklad zlepšenie vsakovania) a ďalšie. Povrchy by mali odrážať i inkluzívnosť vo vzťahu k svojim užívateľom vo vzťahu k riešeniu povrchov a ich detailov (napríklad pruhy pre bicykle, vozíčkarov, slepcov).

Časti povrchov, môžu byť používané fragmentárne, prípadne s ohľadom na dekoratívne vyznenie a doplnenie povrchov a ich detailov s ohľadom na požiadavky priestranstva. Základný rozvrh povrchov vyplýva z projektových riešení.

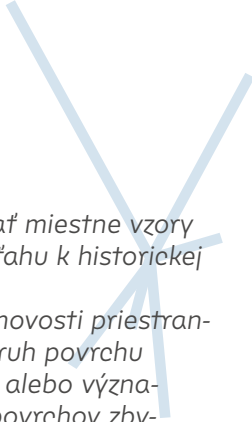
Zložky detailu povrchov delíme na:

Historizujúce povrchy – sú také povrchy a ich detaily, ktoré sú podriadené historizujúcim nárokom na estetické vyznenie a vyskytujú sa v historicky hodnotných lokalitách so špecifickým i bežným významom a užitím priestranstiev, s veľmi nízkym pomerovým zastúpením v povrchoch.

Hodnotné povrchy – sú také povrchy a ich detaily, ktoré majú vrchnú vrstvu pevnú, je u nich zvýšený nárok na estetické vyznenie a vyskytujú sa so špecifickým významom a užitím priestranstiev, s malým pomerovým zastúpením v povrchoch.

Bežné povrchy – sú také povrchy a ich detaily, ktoré majú vrchnú vrstvu pevnú, nie je u nich zvýšený nárok na estetické vyznenie a vyskytujú sa s bežným významom a užitím priestranstiev, s veľkým pomerovým zastúpením v povrchoch.

Nespevnené povrchy – sú takými povrchmi a detailmi, ktoré nemajú vrchnú vrstvu trvalo pevnú a vyskytujú sa v spojitosti s výsadbami povrchov, ihriskami alebo mimo zastavané územie, s malým pomerovým zastúpením v povrchoch.

- hľadať a uplatňovať miestne vzory kladu povrchov vo vzťahu k historickej kontinuite
- vo vzťahu k významovosti priestranstva vybrať vhodný druh povrchu
- pokiaľ nie je nutné alebo významovo vhodné druhy povrchov zbytočne nefragmentovať
- uprednostňovať udržateľné a inkluzívne riešenia s ohľadom na významovosť priestranstva
- v krajinných priestranstvách a parkových priestranstvách uprednostňovať nespevnené povrchy pokiaľ to je možné vo vzťahu k vrstve pohybu
- využívať povrchy a ich rozdielnosť pre zlepšenie orientácie
- využívať povrchy a ich rozdielnosti pre základné charakterové delenie priestranstiev
- klásť veľký dôraz na stavebné detaily povrchov a ich kvalitu
- riešiť princípy mestských povodí vo vzťahu na riešenie vsakovania
- riešenie chýbajúcich povrchov účelových ciest, ktoré sú charakteru súkromného priestranstva nezahradeného a tým pádom súčasťou priestranstiev
- v plochách určených k zastavaniu dôsledne dodržiavať princípy orientácie a charakterov častí lokalít

Historizující povrchy

Hodnotné povrchy

Bežné povrchy

Nezpevněné povrchy

Historizujúce povrchy sa uplatňujú hlavne v centrálnej časti mesta. Jedná sa o pripomienky pôvodných dlažieb rôzneho druhu, doložené podľa historických fotografií, prípadne doložených archeologickými situáciami. Za tento druh plôch je možné pokladať plochy pripomínajúce staršie objekty alebo ich stopy. Dlažby majú vysoko kvalitné prevedenie detailov.

Hodnotné povrchy prípadne ich dekoratívne použitie sa uplatňuje v rôznych priestranstvách po celom území Nitry. Povrchy sa snažia evokovať druh kvality užitia priestranstiev, prípadne vytvárajú zázemie pre inštitúcie alebo špecifické prvky. Ide o prácu s kladom alebo kvalitnejším materiálom, prípadne iným formátom.

Bežné povrchy sú vo vzťahu k svojej bežnosti a detailom typicky užívanými na území Nítry. Jedná sa o povrchy chodníkov, vozoviek, povrchy parkovacích miesta podobne.

Nespevnené povrchy Nespevnené povrchy sú využité rôzne v meste v spojitosti s prírodnejším vyznením, prípadne v krajinných priestranstvách. Veľa krát sa jedná o často užívané pešie výšlapy.

Výrazné umelecké a kvalitné diela centra a panelových sídlisk sú doplnené o prvky pobývania vo vnútroblokoch. Dá sa povedať, že je dodržaná určitá typizácia prvkov vo všetkých úrovniach – od ihrísk po odpadové hospodárenie. Veľkým problémom je absencia lavičiek v bežných priestranstvách.

PRVKY sú neživými objektami priestranstiev, prípadne ich vymedzujú. Jedná sa o všetky horizontálne až vertikálne usporiadané objekty a ich kombinácie. Súčasťou prvkov v špecifických prípadoch môže byť i širšie riešenie povrchov a výsadiieb (napríklad u umeleckých prvkov).

U všetkých prvkov by malo byť dbané na ich budúce užitie, programovú náplň a udržateľnosť vo vzťahu k významovej kvalite ich hodnôt. Udržateľnosťou myslíme celý životný cyklus materiálu, vzťah k miestnym materiálom, možnosť recyklácie materiálu, možnosti, ktoré umožňuje vo vzťahu k iným obdobným princípom (napríklad zlepšenie energetickej náročnosti) a ďalšie. Prvky by mali odrážať i inkluzívnosť vo vzťahu k svojim užívateľom vo vzťahu k riešeniu prvkov a ich detailov (napríklad hracie prvky pre rôzne vekové a iné skupiny).

U prvkov je vhodné využívať obdobné návrhové rady a ich derivácie, prípadne s ohľadom na dekoratívne vyznenie obmeniť prvky a ich detaily s ohľadom na požiadavky priestranstva. Základné usporiadanie prvkov vyplýva z projektových riešení.

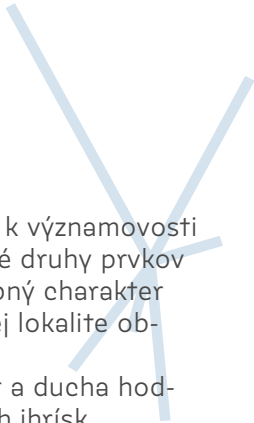
Zložky detailu prvkov delíme na:

Pobytové prvky – sú také prvky a ich detaily, ktoré napomáhajú priamo pobytovej kvalite priestranstiev, jedná sa o prvky podporujúce aktivity a pobytové využitie v rámci priestranstiev, s priemerným pomerovým zastúpením v prvkoch

Umelecké prvky – sú také prvky a ich detaily, ktoré napomáhajú priamo umeleckým kvalitám priestranstiev, jedná sa o prvky umeleckých diel prípadne obdobné a detailom spojených s ich umiestnením, s veľmi nízkym pomerovým zastúpením v prvkoch,

Pohybové prvky – sú také prvky a ich detaily, ktoré napomáhajú priamo pohybovej kvalite priestranstiev, jedná sa o prvky napomáhajúce, obmedzujúce alebo zabraňujúce pohybu, s priemerným pomerovým zastúpením v prvkoch

Technické prvky – sú také prvky a ich detaily, ktoré napomáhajú priamo technickým kvalitám priestranstiev, jedná sa o prvky technického a servisného vybavenia, s priemerným pomerovým zastúpením v prvkoch.

- vyberať vo vzťahu k významovosti priestranstiev vhodné druhy prvkov
- vyberať pre obdobný charakter priestranstiev v danej lokalite obdobné sady prvkov
- uchovať charakter a ducha hodnotných sad detských ihrísk
- doplniť miesta pre sedenie po celom meste
- dopĺňať systematicky pobytové prvky v krajinných priestranstvách
- využiť stávajúcich hodnotných sôch, umeleckých prvkov a fontán ako orientačných znakov
- odstraňovať zbytočné bariéry, doplniť pravidlá kultivácie oplotenia priestranstiev
- pracovať s prvkami stĺpikov, dopravných obmedzení, cyklostaníc a staníc s mierou
- udržať jednotu a rozprestretie odpadových miest, kultivovať osvetlenie a dopĺňať nespojovacie body pre udalosti

Pobytové prvky

Umelecké prvky

Pohybové prvky

Technické prvky

Pobytové prvky sú rôznych materiálových a návrhových prevedení, napríklad

— prvky ihrísk rôzneho druhu od klasických tyčových hodnotných opakujúcich sa setov bytových súborov a ich charakterov, tvaru pieskovišiek, drevených ihrísk, workoutových ihrísk, ihrísk pre seniorov, ihrísk pre psy, atypických ihrísk a ďalšie obdobného charakteru,

— prvky sedenia rôzneho druhu s/bez operadla, pívne sety a ďalšie obdobného charakteru.

Umelecké prvky rôzneho druhu – od klasických sôch po kombinácie so sedením, umeleckým značením, vodné prvky a ďalšie obdobného charakteru

Pohybové prvky sú napríklad značením, stanicami, vymezením pohybu rôznych materiálových a návrhových prevedení, prípadne ďalšie obdobného charakteru

- pre pešiu dopravu
- pre cyklistickú dopravu
- pre verejnú dopravu
- pre cestnú dopravu.

Technické prvky sú rôznych materiálových a návrhových prevedení, napríklad

- odpadové hospodárstvo,
- osvetlenie
- detaily technického vedenia, prípadne využitie IOT technológií.

*Kvalita výsadiieb je unikátom Nitry.
160 m² parkového priestranstva
na obyvateľa je toho dôkazom.
Výsadby sú ďalej podporené
celkovým charakterom prestavaných
viníc a sádov. Tie dopĺňajú svojimi
záhradami chýbajúce výsadby.
Problém je v okrajových častiach, kde
to neumožňuje dimenzia pozemkov
a priestranstiev.*

VÝSADBY sú živými objektami, povrchmi či časťami povrchov priestranstiev. Jedná sa o všetky vegetačné zložky, ktoré pomáhajú s usporiadaním alebo vymedzením priestranstiev, prípadne vytvárajú v nich špecifické miesta svojou hmotou a priestorovo terénym usporiadaním.

U všetkých výsadiieb by malo byť dbané na ich budúce užitie, programovú náplň a udržateľnosť vo vzťahu k významovej kvalite ich hodnôt. Udržateľnosťou myslíme ich údržbu, nutnú starostlivosť a jej náročnosť po celý ich životný cyklus, vzťah k miestnym druhom, trvácnosť výsadiieb, možnosti, ktoré umožňuje vo vzťahu k iným obdobným princípom (napríklad zadržiavanie vody) a ďalšie. Výsadby by mali odrážať i inkluzívnosť vo vzťahu k svojim užívateľom vo vzťahu k riešeniu výsadiieb a ich detailov (napríklad jedlé stromy pre ľudí a vtáctvo).

U výsadiieb je vhodné využívať kombinácie synergických druhov, prípadne s ohľadom na dekoratívne vyznenie obmeniť výsadby a ich detaily s ohľadom na požiadavky priestranstva. Základné usporiadanie výsadiieb vyplýva z projektových riešení.

Zložky detailu výsadiieb delíme na:

Výsadby stromov – výsadby a ich detaily, ktoré vysadzujú stromy, ide o výsadby stromov rôznych druhov, umiestnených v priestranstvách na obmedzenej ploche, páse alebo v parkovom priestranstve s rôznymi druhmi usporiadania, s priemerným pomerovým zastúpením vo výsadbách.

výsadby drobné – výsadby a ich detaily, ktoré vysadzujú drobnú vegetáciu, ide o predzáhradky, popínavé výsadby, drobné pestovanie, záhony, živé ploty, kríky v priestranstvách používané ako doplnujúce alebo vyčleňujúce a ozdobné výsadby s náročnejšou údržbou a úpravami, s malým pomerovým zastúpením vo výsadbách,

výsadby povrchov, výsadby a ich detaily, ktoré vysadzujú povrchy, ide o rôzne travinné, travinno bylinné a bylinné zmesi so špecifickými režimami údržby a úprav, s veľkým pomerovým zastúpením vo výsadbách

Výsadby mobilné – výsadby a ich detaily, ktoré vysadzujú mobilné prvky k tomu určené, ide o výsadby rôznych druhov kvetníkov, kvetináčov a nádob na pestovanie, s veľmi nízkym pomerovým zastúpením vo výsadbách.

- vo vzťahu k významovosti priestranstva vybrať vhodný druh výsadiieb
- vytvárať podzemné priestory pre koreňové sústavy stromov a zadržiavanie vody
- správne voliť druhy usporiadaní podľa potrieb priestranstiev od stromoradií až po skupiny
- pracovať s popínavými rastlinami a mobilnými výsadbami v miestach zložitých vedení TI
- povzbudzovať komunity k starostlivosti o predzáhradky, záhony i k mestskému záhradníčeniu
- používať rôzne druhy výsadiieb trávín a stromov pre podporu biodiverzity s rôznou údržbou
- nevyužívať pojmá izolácie výsadby ale vždy ju koncipovať pre druh užitia
- vyberať odolné druhy vo vzťahu k zmene klimatických podmienok a myslieť na náročnosť závlahy výsadby
- prehodnotiť systém mobilných výsadiieb pre súčasné užitie priestranstiev

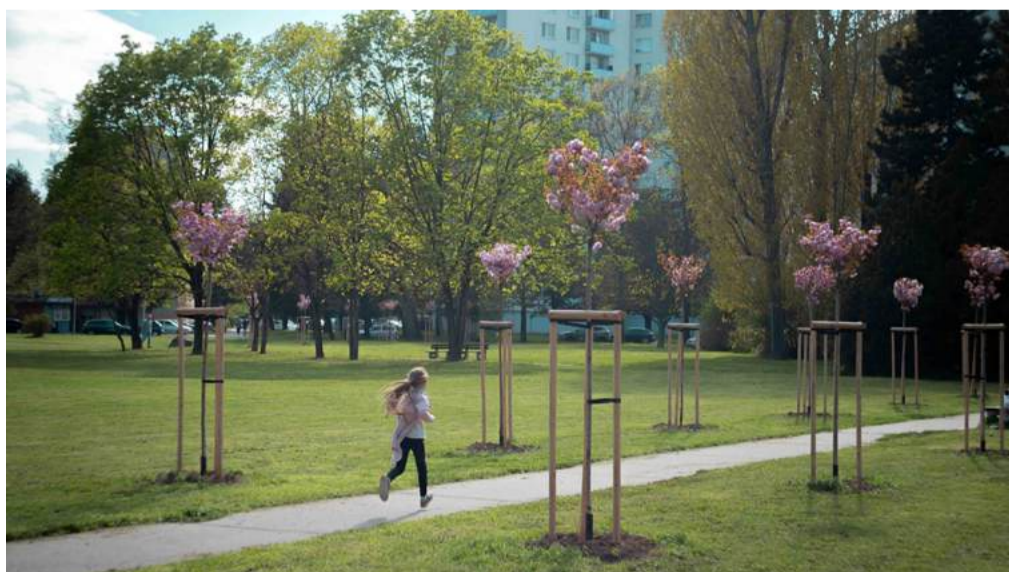
Výsadby stromov

Výsadby drobné

Výsadby povrchov

Výsadby mobilné

Výsadby stromov rôznych prevedení detailu a výsadby, prípadne obdobné.

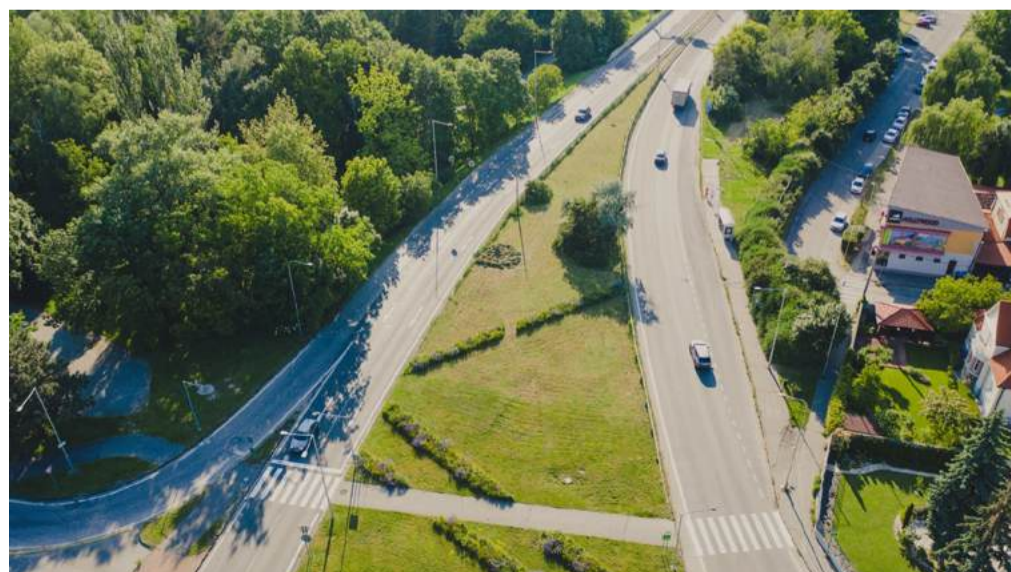

Výsadby drobné rôznych prevedení detailu a výsadby špecifických záhonov a kríkov, prípadne obdobné.

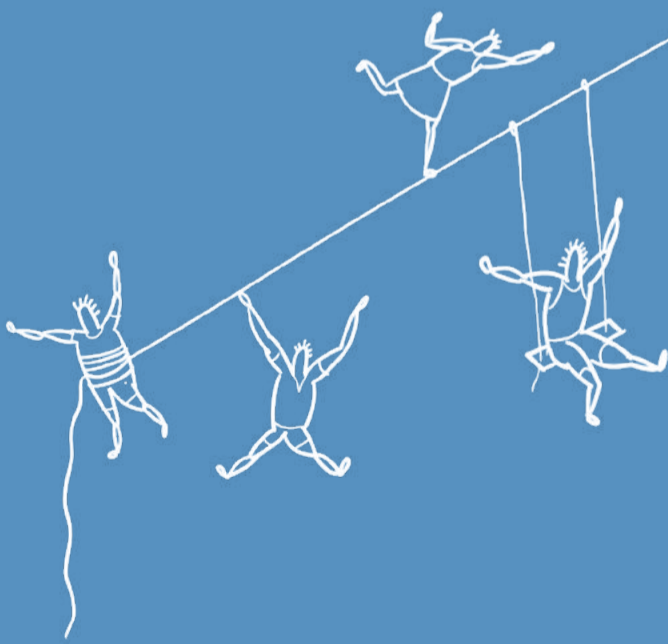
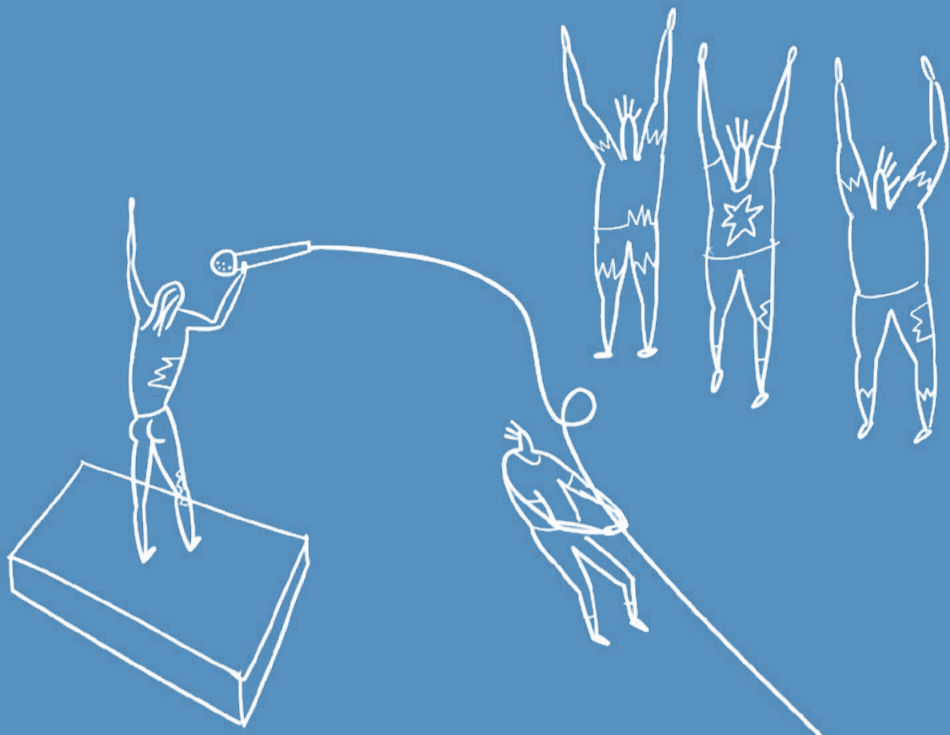
Výsadby povrchov rôznych prevedení a výsadiieb, rôzne druhy bylín a trávnikov a obdobné.

Výsadby mobilné rôznych prevedení a výsadiel, rôznych materiálových a návrhových prevedení. Prvky často fungujú ako zábrany v pohybe.

UŽITIE

je dušou Nitry. Kultúrnej, obytnej, inkluzívnej, príjemnej a aktívne atraktívnej Nitry. Jej pulz nie je daný len udalosťami alebo vizuálnou kultúrou propagácie, ale i kvalitou každodenného pobývania. Kvalita užitia Nitry je predpokladom pre jej sociálnu odolnosť a pospolitosť. Mäkkosť týchto parametrov je základom užitia. Bariéry, výlučnosť či odmietanie dočasnosti degraduje priestranstvá a smeruje k ich obyčajnému použitiu. Užitie napomáha Nitre k jej obytnosti. Nitre živúcej.

Možnosti obývania a obytnosti sú dnešnou základnou kvalitou užitia priestranstiev. Hybridné formy užitia, ich rôznorodosť a ďalšie druhy náplní a programov sú mimo hierarchie pre priestranstvá a ich usporiadanie zásadné. Neznamená to, že všade má byť všetko. Stanovenie hlavnej náplne, prípadne možných programových mixov jednotlivých priestranstiev je úlohou dôsledných zadaní priestranstiev založených na ich významovosti a charakteru.

Čo je užitie? Užitie je čokoľvek čo sa v danom priestranstve deje – od veľkých koncertov až ku všednej kvalitnej každodennosti v svojej diverzite i obyčajnosti. S vítanou premenlivosťou užívateľov behom denného i ročného cyklu, s možnými drobnými obmenami ich užitia.

Pre potreby popisu boli identifikované tri množiny užitia organizovaných udalostí a festivalov v množine *Udalostí*, turistického pohybu i drobnej a veľkej komercie vo vzťahu k množine *Propagácia* a pocitov až priamych ohrození alebo pocitov bezpečia či hry a oddychu v priestranstvách v množine *Pobývanie*.

Užitie tak týmto spôsobom popisuje širokú škálu aktivít spojených so

súčasnými trendami a rozvojom priestranstiev, ich hybridizácií, gamifikácií, dočasnosti a ďalším aktuálnym témam náplne a zmyslu priestranstiev.

Užitím nie sú také činnosti, ktoré nie sú žiadúce pre priestranstvá z ľubovoľných dôvodov.

Východiská Východiská toho čomu pre potreby tohto dokumentu hovoríme dobré užitie sú: podpora maximálnej inkluzívnosti užívateľov, bezbariérovosť, drobná diverzita miest priestranstiev, možnosti pobývania a starostlivosti, podpora komunit a susedstiev, pocit bezpečia a naplnenia a podpora pohybu a pobývania v špecifických formách.

Všetky tieto východiská je však nutné vzťahovať k celej podstate riešenia daného priestranstva, kedy niektoré z týchto východísk môže byť potlačené vo vzťahu k špecifickému určeniu, významu a náplni v celku priestranstiev. Obdobné platí i o takých otázkach ako je dostupnosť a bezbariérovosť.

Časti Výstupy riešenia častí užitia sú spracované tak, aby mohli byť odrazovým mostíkom pre časti spresnenia manuálu v častiach ako je umiestnenie a usporiadanie trhov,

dočasných prenájmov a zásahov do priestranstiev, vonkajšej reklamy či farebnosti v kontextu zabránenia vizuálneho smogu a debarierizácie priestranstiev.

Popisujeme tak Pomocou dostupného obrazového materiálu jednotlivé javy obecné i s odkazom na pozitívny alebo negatívny dopad na priestranstvá Nitry.

Cieľ Cieľom užitia je popísať nitrianske štandardy a špecifiká troch identifikovaných množín Užitia – Udalostí, Propagácie a Pobývania. Hľadať také druhy, usporiadania či iné odporúčenia a opatrenia pre podporu ich cieľového stavu v rámci priestranstiev Nitry.

Pobývanie

Nebezpečie

Strach

Vylúčenie

Bariéry

Prechádzka
s babičkou

Bezpečie

Obed na
zahrádke

Rovnosť

Radosť

Omša

Koncerty

Kúpanie

Festival

Premietanie
v parku

Hra

Výstava
na námestí

Prednáška

Kino

Trhy

Vnútrotná
výstava

Sprievod

Udalosti

Veletrhy

Turistický
výlet

Kultúrne informácie

Orientačný systém

Reklama vo výlohe

Vývesná tabuľa

Vizuálny
smog

Billboard

Značenie
pamiatok

Propagácia

Festivalová podstata udalostí prináša do priestranstiev vzruch a dočasnosť. Tieto akty a rituály spolu s bežným navrátením trhových funkcií na námestia, prípadne na miesta k tomu vhodné, je dôležitým signálom užitia. Nitra tak môže byť miestom poľnohospodárskych veľtrhov i drobných radostí.

UDALOSTI sú aktívnou zložkou užitia. Základnými ohniskami pre väčšinu udalostí sú Hradný výšok so Sihoňou, Svätoplukovo námestie, Pešia zóna Štefánikovej triedy a areál Agrokomplexu. V týchto miestach sa mimo lokálne aktivity deje toho najviac.

Doplnením hlavnej siete udalostí a aktivít sú potom lokálne akcie vo vzdialenejších jadrách Janíkoviec, Dolných Krškán a Párovských hájov. Zväčša sa konajú na miestnych ihriskách alebo najdôležitejšom priestranstve danej lokality.

Všetky tieto udalosti treba podporovať dobrým zázemím v podobe priestranstiev, ktoré by mali napomôcť k ich bezproblémovému konaniu. Väčšina aktivít tak priamo nadväzuje na významnosť jadier hlavných a vedľajších, v rámci systému hierarchizácie Veľký zásluha na aktivizácii priestranstiev majú nadväzujúce kultúrne inštitúcie orientované k nim.

Podľa základného programu Bid booku sme vytipovali miesta vhodné pre program Európskeho hlavného mesta kultúry, ktorý má potenciál oživiť a vtiahnuť do víru udalostí celé mesto i okolie rieky a jej parkov. Je dôležité zmeniť práve aktivity spojené s poukázaním na stav krajiny,

prípadne vytváranie drobných aktivít v krajinných priestranstvách.

Špecifickým miestom pre kultúru je mimo inštitučného zázemia centra mesta Amfiteáter na Zobore vďaka svojej kapacite i tomu, že sa jedná o vonkajší areál.

Základných trhoviskových jadier sme mimo lokálne identifikovali v mieste historického trojuholníku – Svätoplukovo námestie, Na Výšku, župné námestie, ďalej v mestskej tržnici, u nástupu na ihrisko TJ Stavbár, u Agrokomplexu a na krížení ulíc Hviezdoslavova a Dolnočermanská s miestom pred knižnicou Klokočina.

Spomenuté trhoviská sú doplnené hlavným veľtrhovým areálom Agrokomplexu, ktorý vytvára výstavný program so zameraním na poľnohospodárske a nadväzujúce činnosti. Jeho špecifikom sú veľké vnútorné priestranstvá s možnosťami režimového využitia i na ďalšie kultúrne akcie.

Špecifickým programom a udalosťami mimo pôsobenie EHMK sú rôzne formy náboženských pútí v Zborovskom kláštore, Dražovciach, na Kalvárii a ďalších miestach. Tieto miesta sú podporované krížovými cestami v ich blízkostiach (okrem Dražoviec).

— hlavné a vedľajšie priestranstvá musia byť schopné hostiť minimálne drobnú udalosť prípadne trh a tým pádom byť vybavené adekvátnym pripojením

— koncepciu trhových miest je vhodné doplniť o nové miesta prípadne lokalizovať ich možné umiestnenia a ďalšie detaily spojené s trhmi

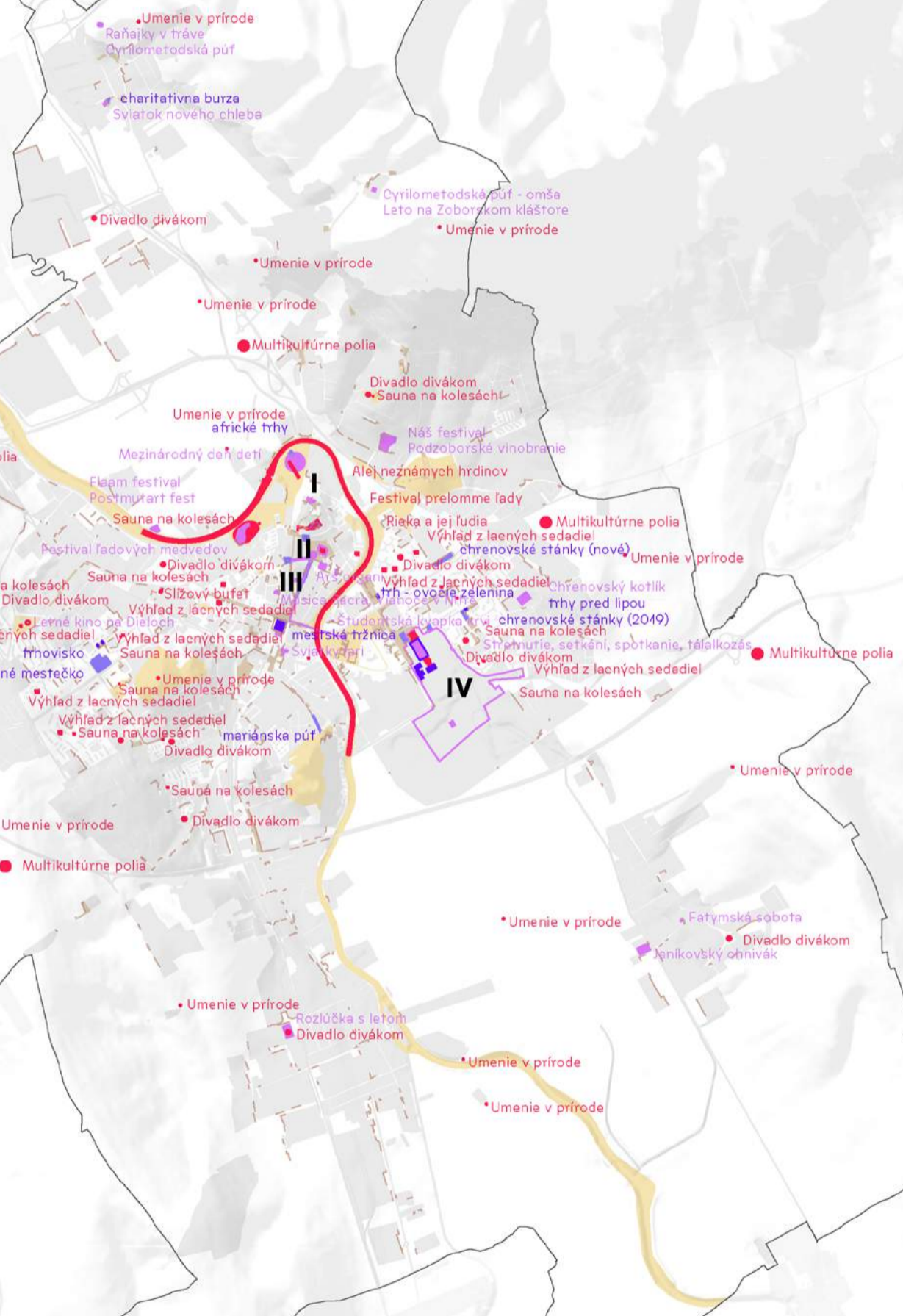
— je nutné otvoriť debatu s Agrokomplexom o hybridnom využívaní jeho priestranstiev pre ďalšie účely vo vzťahu k obecnému stavu výstavníctva i veľkosti a kvalite výstavného areálu

— kultúrne udalosti by sa mali rovnomerne vo vzťahu k počtu obyvateľov rozprestrieť i do ostatných priestranstiev mesta

— je vhodné využiť aktivity kandidatury na Európske hlavné mesto kultúry i v prípade jej neúspechu a rozvinúť tak navrhované aktivity v spojitosti s priestranstvami

— je vhodné povzbudzovať festivalové a celomestské aktivity spojené s pospolitosťou celého mesta a využívajúce pochody, trasy krajinou a ďalšie na oboznámenie občanov s týmito témami

- I
nitriansky jarmok
Horné mesto nespí
Slížový bufet
Ars organi
Nitra, milá Nitra
- II
vianočné trhy gastrozóna
vianočné trhy klzisko
vianočné trhy
nitrianske fašiangy
nitriansky jarmok
farmárske trhy
nitriansky rinek
food truck fest
vianočné trhy
charita
Obsaďte inštitúciu
Nitrianske fašiangy
Festival chutí Nitrianskeho kraja
Karneval v Riu po slovensky
Nitrianske univerzitné dni
Nitra, milá Nitra
Cyrilometodská púť - slávnostná omša
Nitrianske hody
Bažant kinematograf
Akademická Nitra
Divadelná Nitra
Knihkupecká
Festival chutí Nitrianskeho kraja
- III
bezár oblečenia
nitriansky jarmok
nitrianske hody
Stavanie mája
Drumpolní
Akademická Nitra
Nitrianska hudobná jar
Nitrianska hudobná jeseň
Vianoce v Nitre
Fatango
- IV
chrenovské dožinky 2018
chrenovské stánky (staršie)
burza exotov, ext. plocha
burza exotov, vivárium
burza exotov, domáce zvieratá
burza exotov, farmárske trhy
Projekt obývačka
Nitra: stratená, možná, budúca
Welcome summer
Horkýže Slížovica
Agrokomplex
Národná výstava hospodárskych zvierat
COOEXPO
Enviro
Ekofestival
Poľovníctvo, rybárstvo, včelárstvo
Poľovníctvo a príroda

Trhové udalosti sú pre mesto typické mimo lokálne jarmoky a celomestské trhy je i miestom poľnohospodárskych výstav rôzneho druhu. Typickými miestami sú obecné „lúky“ a v rámci väčších akcií samozrejme areál Agrokomplexu.

Kultúrne udalosti sú taktiež súčasťou Nitrý. Mesto žije rôznymi udalosťami počas roka – medzi najväčšie z nich patrí *Nitra, milá Nitra*, ktorá je súborom rôznych kultúrnych akcií. Jadro udalosti *Nitra, milá Nitra* je na Svätoplukovom námestí ale akcie prebiehajú i v iných priestranstvách mesta.

Špecifické udalosti tiež vypĺňajú voľný čas Nitrančanov. Mimo bežné akcie sa v rámci udalostí Nitrý usporadúvajú i Dni otužilcov, omše alebo prehliadky v dobových kostýmoch a ukážky bojov a remesiel. Tieto akcie sa dejú v rôznych priestranstvách mesta Nitra.

Vizuálny smog okolia ciest I. triedy ako i úprava fasád výrobných a obchodných hál poškodzuje priestranstvá. Ich kultivácia a zosilnenie informačných a turistických značení napomôže väčšiemu užitiu priestranstiev i pocitu komfortu z pohybu Nitrou.

PROPAĎÁCIA

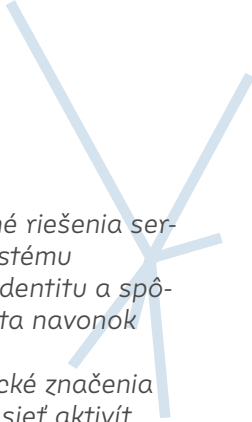
je pre nás rovinou užitia, šíriacou informácie o miestach, cieľoch a službách. V tomto duchu šíria tieto informácie tri základné systémy – Informačný, turistický a reklamný. Ich stopy sa zrkadlia v priestranstvách mesta.

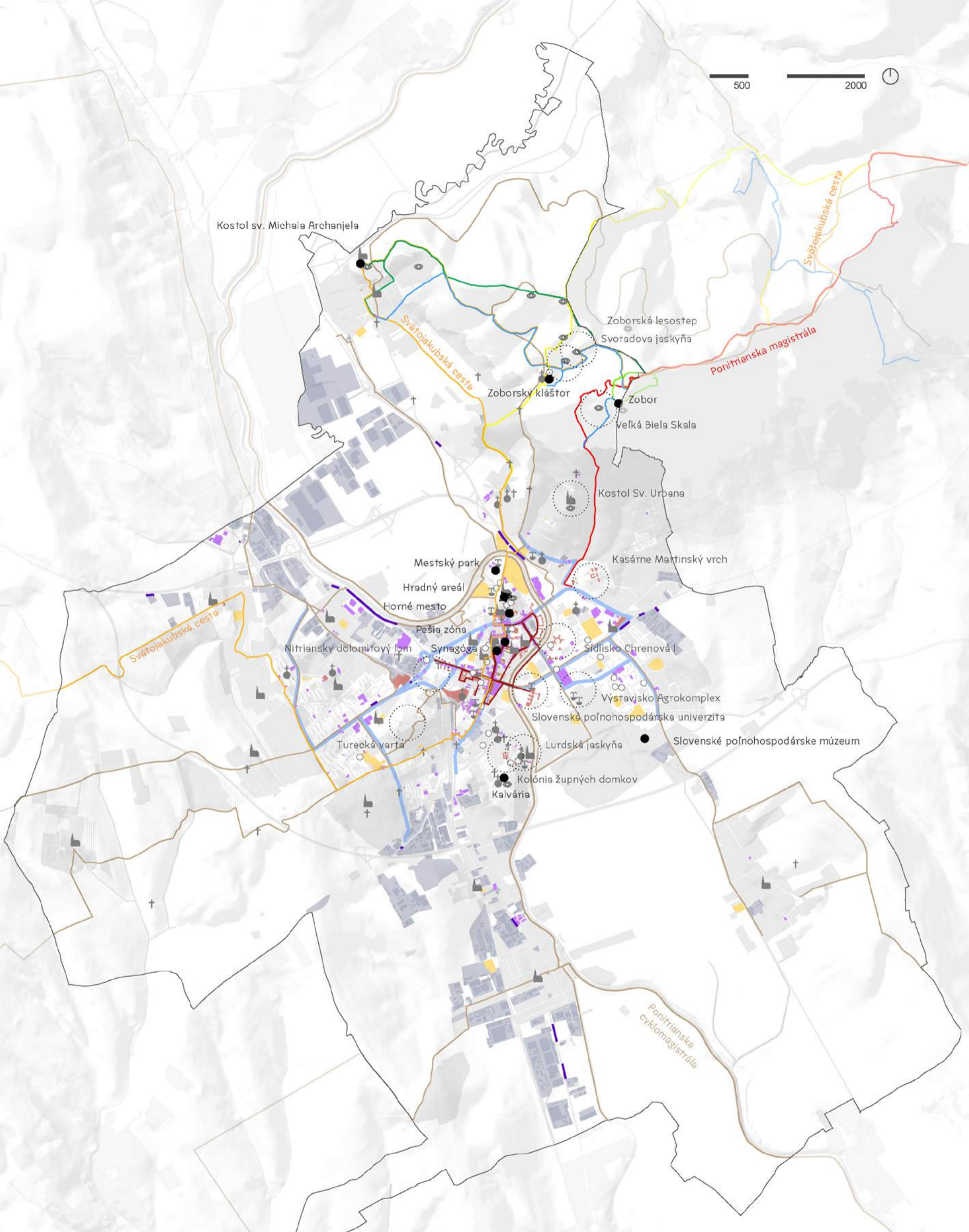
Informačný systém je tak najviac servilný, tvorený mestom pre jeho užívateľov a nenabáda k špecifickým činnostiam ale primárne informuje o dianí v meste. Od drobných informačných miest a prvkov detailu ako sú smerové označenie, označenie ulíc, plagátové skruže, vývesné tabule, informačné displeje, využívanie moderných technológií a ďalšie. Celý systém podlieha grafickému manuálu, vytvorenému pre jeho účely – *Dizajnmanuál pre turistické aplikácie (AnimaGraf, 2014)*.

Turistický systém priamo nadväzuje na informačné systémy svojimi aplikáciami s obdobným grafickým manuálom, určením top bodov, značenia trás alebo objektov a ďalšími. Bežné turistické trasy využívajú priestranstvá primárne smerom na sever, na Zobor v hustej sieti miest s výhľadmi. Tejtó logike sa vymyká vedenie Svätójakubskej cesty i Ponitrianskej cyklomagistrály, ktoré spájajú ciele z väčšieho územia. Mimo

pamätihodnosti hradu a centra mesta je nutné zmieniť i hodnotné dedičstvo 20. storočia a pokusy o jeho rehabilitáciu trasami *Dní architektúry*. Hustota bodov návštev spojených so zaujímavými bodmi v meste spolu s možnosťami aktivít dáva dobre zázemie na užitie tohto druhu v prospech priestranstiev a ich významu i kvalite. Ďalšími možnosťami je využívanie moderných technológií a gamifikácia priestranstiev pomocou nich napríklad hrou 7 pahorkov a podobne.

Reklamný systém je najviac nútiaci sa do priestranstiev Nitry. Jeho rôzne ne/kultivované prejavy je možno vidieť v parteroch obchodov v centre. Mimo najviac zasiahnutých častí okolo ulice Bratislavská a Chrenovská je nutné zarátať obrovské množstvo vizuálneho smogu pasáží a veľkoobchodných plôch podporenými výrobnými a inými areálmi. Reklama je regulovaná priamo územným plánom s vymedzením priestranstiev, ktorých sa táto regulácia priamo týka. Tieto nástroje je možné posilniť zmenou regulatívov pre tieto vymedzenia.

-
- podporovať kvalitné riešenia servisu informačného systému
 - udržiavať vizuálnu identitu a spôsob komunikácie mesta navonok v priestranstvách
 - podporovať turistické značenia mimo Zobor vytvárať sieť aktivít v priestranstvách
 - doplniť turistickú trasu na Kalváriu
 - podporovať kvalitné riešenia servisu turistického systému
 - podporovať informačné krajinné jadrá a zázemie pre turizmus ako jadier krajinných priestranstiev
 - podporovať značenie hodnotných stavieb
 - podporovať využitie nových technológií i augmentovanej reality
 - podporovať gamifikáciu časti priestranstiev
 - obmedziť reklamný systém, rozšírením regulácií územného plánu

turistické ciele, top 10 Nitra	turistické trasy	okruhy DA	pamätihodnosti	cyklotrasa stav
veľkoplošná reklama	aktívny parter	obchodný dom	priechod obchodným domom	pasáže, priechody
priestranstva s reguláciou reklamy	športoviská	produkcia a služby	kostol, kaplnka, kríž, vodný prvok, umelecký prvok, vyhliadka	

Informačný systém hovorí o tom, čo sa v meste deje, čo je dôležité a čo nepriehladnúť, a to pomocou informačných tabúľ, skruží a ďalších spôsobov komunikácie.

Turistický systém je systém orientačný s pozastaveniami sa a informačným servisom na rôznych miestach po Nitre. Hovorí o zaujímavostiach a návštevníka vedie mestom a prezentuje mu ho skrz svoje priestranstvá.

Reklamný systém a jeho vizuálny smog je veľké téma. Jedná sa o zahĺtenie vizuálnymi informáciami na základe estetického nevkusy alebo výraznosti. Ukazujeme dobré i zlé príklady.

Kvalitná bežnosť užitia je možnosť pobývania, ktoré je príjemné a inkluzívne. Reflexia pocitov i spoločné utváranie týchto priestranstiev. Možnosť voľného pohybu a pobytu ako i možnosť dočasného zabratia priestranstva s danými pravidlami. To všetko utvára pocit súnáležitosti a komunity.

POBÝVANIE teda jeho kvalita a rôznorodosť je základom pre kvalitné priestranstvá a ich užitie. Základnými parametrami je pre nás bežnosť užitia, ktorú reprezentuje inkluzívnosť a príjemnosť, ktorú reprezentuje pocit bezpečia.

Inkluzívnosť je zložitý zmierať a pre overenie týchto javov je treba osloviť odborníkov na sociológiu, antropológiu a komunikáciu. Po vedení cieľových rozhovorov a zbere dát je možné dôjsť k čiastkovým záverom. Obecne platí, že je vhodné priestranstvá vytvárať v plejáde atmosfér, pokiaľ sa jedná o špecifické prvky k užitiu je nutné myslieť na rôzne skupiny užívateľov. Predstaviť si budúcnosť s ohľadom na aktívnu starobu, zdieľanie rolí, zmeny pracovných procesov a využívania priestranstiev, rodová nerovnosť ihrísk pre dospelujúce deti, nerovnosť v pomenovaní ulíc, práca s ľuďmi s poruchami chovania a ďalšie obdobné témy. To čo funguje pre jedného nemusí pre všetkých, preto je vhodné u hlavných priestranstiev previesť obdobné analýzy a ľudí vteliť do procesu navrhovania priestranstiev, ktoré budú užívať.

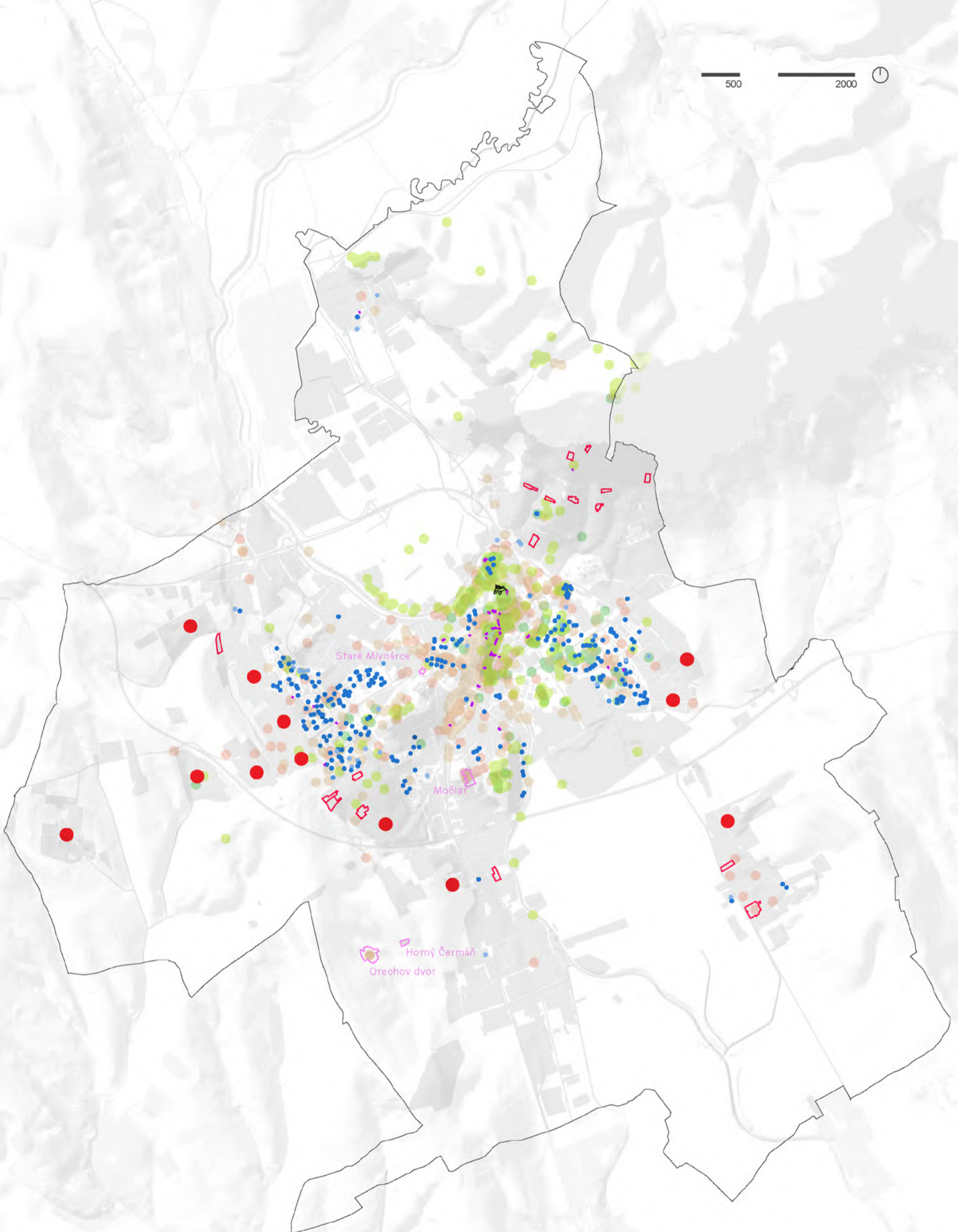
K dočasnosti a k pocitom privlastnenia si prostredia starostlivosťou alebo za účelom zisku by mali byť

dané jasné pravidlá. Terasy sú niečím iným než komunitné hospodárenie vo vnútrobloku. Obdobné by malo byť k dočasnému využitiu, ktoré je obdobnou kategóriou. Určitá dočasnosť môže byť testovacou pôdou pre zložité riešenia priestranstiev.

Príjemnosť pobývania sa dá merať pocitovými mapami, kde pri komunikácii s ľuďmi hľadáme miesta kde sa cítia dobre, zle, v bezpečí alebo v nebezpečí a pýtame sa ich prečo. V rámci centra sa tak vďaka pocitovým mapám ukazuje nepríjemnosť dopravných trás ale príjemnosť parkov a peších zón. Táto príjemnosť sa zrkadlí v otvorenosti priestranstiev. Dôležitou rovinou sú tak vylúčené lokality alebo uzavreté komunity suburbánnej zástavby. Tá sa koncentruje hlavne v juhozápadnej časti, ktorá je z pohľadu priestranstiev zastavaného územia veľmi nešťastná zato krajinné priestranstvá sú tu po Zobore najlepšie.

V podstate všetky priestranstvá by mali byť uspôsobené na pobývanie. Určitými jadrmi sú miesta aktivít a ihrísk a ďalších. Pobývanie by sa tak dalo zhrnúť do sebarozvoja plánovacích procesov priestranstiev s maximálnou reflexiou ich budúcich užívateľov.

- vytvoriť pravidlá pre dočasné zabratie priestranstiev a ich podobu
- riešiť komplexné projekty priestranstiev v medziodborových tímoch s dôrazom na inkluzívnosť riešení
- zabrániť územným plánom vzniku nespojitých území suburbánnej zástavby vzniku uzavretých alebo vylúčených komunít
- podporovať pobývanie skrz pozitívne komunitné príklady
- vytvárať sieť miestnych alebo kmeňových vodcov daných území a projekty s nimi konzultovať a riešiť v predstihu a podobne

- príjemné pobývanie
- gated communities
- poz. boli využité dáta pocitového mapovania Pocitová mapa - Nitra (Atrium architekti, 2018)
- neprijemné pobývanie
- zanedbané lokality
- pocit bezpečia
- negatívne javy suburbanizácie
- pocit ohrozenia
- predzáhradky
- ihrisko detské, psie, workoutové, ostatné

Príjemné pobývanie odzrkadľuje pocity z miesta a mesta. Niektoré miesta nám utkvajú v pamäti pozitívne alebo negatívne a na základe tejto skúsenosti si skladáme mentálnu mapu mesta. Väčšina ľudí má veľký problém s krížením ulíc Štúrova a Štefánikova trieda.

Dočasné pobývanie môže mať veľa podôb – od prenájmu terasy až po komunitné záhrady vo vnútroblokoch. Ide o vytváranie komunít stretávaniu a skúšaní riešení na nečisto v rámci priestranstiev. Dôležitým aspektom je tak ich dočasnosť a premenlivosť.

Inkluzívne pobývanie v sebe zahrňuje mnoho tém. Od rodového plánovania, feminizmu v priestranstvách a riešenie nerovnosti v pomenovaní ulíc po až také jednoduché prejavy ako rôznorodosť užívateľov ihrísk alebo uzavreté a vylúčené komunity.

POĎAKOVANIE

patrí hlavne za systémové vedenie rozhovoru nad obsahom analýz, ich previazania s návrhovou časťou dokumentu a dátovú podporu nasledujúcim osobám:

Ing. Štefan Lančarič, PhD.

Ing. arch. Viktor Šabík

Ing. Soňa Minárechová

Ing. arch. Zuzana Kramárová

Ing. Matúš Maruniak

Mgr. Terézia Zaujecová

Ing. arch. Veronika Mezei Očadalíková

Ing. arch. Peter Mezei

Mgr. Tibor Nevický

Ing. arch. Milan Csanda

Ing. arch. Vladimír Jarabica

Ing. Erik Král

Ing. Marek Šumichrast

Ing. arch. Tibor Zelenický

Mgr. Ivana Kozelová, PhD.

Prof. RNDr. Juraj Hreško, CSc.

Ďalej hlavne našim rodinám a blízkym za podporu pri vytváraní obdobných časovo náročných a komplexných dokumentov a našim kolegom, ktorí nám pomohli túto publikáciu vytvoriť.

S láskou, g+g.

ZDROJE

Sú systémovo zmieňované v tele textu. Jedná sa ale hlavne o:

SAN-HUMA'90 s.r.o. — *Územný plán mesta Nitra v znení zmien a doplnkov č. 1–č. 6.* 2018.

ONplan lab, s.r.o. — *Stratégia rozvoja kultúry, kreatívneho priemyslu a kultúrneho cestovného ruchu v Nitre (2021–2031).* 2020.

Tím Nitra 2026 — *Nitra 2026 Európske hlavné mesto kultúry.* 2020.

AF-CITYPLAN s.r.o. — *Plán udržateľnej mobility.* 2020.

kolektív mesto Nitra a Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska — *Stratégia prístupnosti mesta Nitry pre všetkých.* 2019.

kolektív autorov — *Pamiatková rezervácia Nitra Aktualizácia zásad ochrany.* 2017.

kolektív autorov — *Centrálna mestská zóna 2014 – v znení zmien a doplnkov č. 1..* 2011.

Atrium architekti — *Pocitová mapa – Nitra.* 2018.

Rostislav Švácha a kolektív — *Metodika k dokumentaci, výzkumu a památkové ochraně panelových sídlišť.* 2017.

kolektív autorov — *Krajina Nitry a jej okolia – Úvodná etapa výskumu.* 2006.

Boli využité dátové sady systémov GIS, ZGIS, informačných systémov mesta, historické mapovania, historické územnoplánovacie dokumentácie a ďalšie podklady.

Na str. 128 a 130 sú použité fotografie z externého zdroja – FB primátora mesta Nitra.

OBSAH

DOKUMENT

5

CELOK

41

Krajina

17

Osídlenie

27

Využitie

37

Pohyb

47

História

57

LOKALITY

67

Stred

74

Západ

80

Východ

84

Sever

90

Juh

94

Juhovýchod

98

Juhozápad

102

Severozápad

106

DETAIL

111

Povrchy

114

Prvky

120

Výsadby

126

UŽITIE

133

Udalosti

136

Propagácia

140

Pobývanie

144

NITRA VIDITEĽNÁ

Manuál tvorby verejných priestranstiev pre mesto Nitra, analytická časť

gogolák + grasse
GOGOLÁK, Ivan, GRASSE, Lukáš

Texty — Ivan Gogolák, Lukáš Grasse

Grafy — Ivan Gogolák, Lukáš Grasse,

Mapové listy — Ivan Gogolák, Lukáš Grasse, Matúš Berák, Štefán Matějka

Ilustrácie — Marek Kundraťa, Ivan Gogolák, Lukáš Grasse

Fotografie — Ivan Gogolák, Lukáš Grasse, Matúš Berák

Grafický dizajn a sadzba — Zuzana Čičová

Písmo — Jaroslav – Suitcase Type Foundry

Editovali — Ivan Gogolák, Lukáš Grasse

Praha, gogolák + grasse, 2021

1. vydanie

152 strán

ISBN 978-80-270-9796-8

gogolák
+ grasse

**MESTO
NITRA**